

Riksdagens protokoll

2004/05:105

Torsdagen den 14 april

Kl. 10.00 – 12.54

14.00 – 18.35

Protokoll
2004/05:105

1 § Bordläggningsdebatt med anledning av vårpropositionen

*Bordläggningsdebatt
med anledning av
vårpropositionen*

Anmälades

Proposition

2004/05:100 2005 års ekonomiska vårproposition

Finansministern överlämnade 2005 års ekonomiska vårproposition 2004/05:100.

Anf. 1 Finansminister PÄR NUDER (s):

Herr talman! Ärade ledamöter! Alla ni hemma som lyssnar och ser på denna debatt! För tio dagar sedan presenterade den europeiska kommissionen sina utsikter för hur den europeiska ekonomin ska utvecklas under detta år och kommande år. Det var en ganska dyster stämning där i Bryssel när kommissionären Almunia presenterade utsikterna. I år kommer tillväxten i EU att vara blott 2 %, i euroområdet 1,6 %. Han redovisade att den genomsnittliga arbetslösheten i EU i år kommer att vara 9 %. Sammanlagt kommer Europas ekonomier att ha väldigt stora underskott. De offentliga finanserna kommer att visa på ett underskott på 2,6 % av EU:s samlade BNP. Stora skulder lämnas över till framtida generationer. Inflationen stiger, och därmed urholkas lönerna för vanliga löntagare. 1,9 % räknar kommissionen med att inflationen kommer att vara i år.

Jämför dessa siffror med den bedömning som regeringen gör i den ekonomiska vårpropositionen av den ekonomiska situationen i Sverige! I år kommer vi att ha dubbelt så hög ekonomisk tillväxt i Sverige jämfört med euroområdet, 3,2 %. Vi kommer att ha betydligt lägre arbetslöshet, i årsgenomsnitt 5 %. Vi kommer att ha högre, mycket högre, sysselsättningsgrad än EU:s genomsnitt. I stället för underskott i de offentliga finanserna kommer vi i Sverige att ha överskott. Vi kommer att ha en betydligt lägre skuld jämfört med EU:s genomsnitt. Och vi kommer att ha, vilket är väldigt glädjande för landets alla löntagare, en betydligt lägre inflationstakt och därmed en positiv reallöneutveckling även i år.

Hur kan dessa skillnader komma sig? Hur kan det komma sig att Sverige går så mycket bättre jämfört med övriga Europa? Vi delar samma internationella konjunkturbild som Tyskland, Frankrike, Storbritannien och övriga EU-länder. Beror det på att vi har lägre skatter i Sverige? Beror det på att vi har mindre offentlig sektor? Beror det på att vi har

sämre arbetsrättsregler på arbetsmarknaden? Eller beror det månne på att Sverige har lägre ersättningsnivåer i de sociala försäkringarna?

Ingetdera av dessa Columbi ägg som ska lösa alla problem är svaret på frågan varför det går så mycket bättre för Sverige jämfört med övriga Europa. Vad är då förklaringen? Ja, låt mig ge sju stycken viktiga förklaringar.

För det första är Sverige betydligt mer öppet mot omvärlden än de flesta andra länder. Och det är naturligtvis en konkurrensfördel i sig själv att i en globaliserad ekonomisk miljö ha företag som verkar långt borta från vårt lands gränser, stora företag men också alltför små företag. Därför satsar regeringen på exportfrämjande insatser, framför allt riktade mot de små och medelstora företagen. Dessutom är det en konkurrensfördel att vara stor biståndsgivare. Fråga de svenska företagen i Sydafrika hur de kan dra nytta av vårt solidaritetsarbete i decennier! Eller prata med de affärsmän som nyligen var i Palestina! De kan dra nytta av den solidaritet som vi har visat med det palestinska folket.

För det andra är vi välutbildade, yrkeskunniga och satsar väldigt mycket på forskning och utveckling. Forskningsministern presenterade nyligen en forskningspolitisk proposition där vi tillför ytterligare 2,3 miljarder kronor. Inget annat land i världen, kanske med något undantag, satsar mer på förskola, grundskola, gymnasieskola, högskola och forskning än vi gör i Sverige.

För det tredje har vi starka offentliga finanser. Det är grunden till den låga inflationen, till den positiva reallöneutveckling som vi har haft.

För det fjärde är vi mer jämställda i Sverige. Det är en konkurrensfördel, för därmed har vi högre kvinnlig förvärvsfrekvens. Det är därför vi nu bygger ut familjepolitiken ytterligare, för att därmed stärka denna konkurrensfördel i en allt hårdnande ekonomisk miljö.

För det femte är vi samarbetsinriktade i Sverige. Vi är, precis som Volvos vd Hans-Olov Olsson skriver i en av morgontidningarna i dag, samarbetsinriktade. Avståndet mellan arbete och kapital, mellan olika intressen, är inte så långt i Sverige, och det är i sig en konkurrensfördel. Det är gemensamma tag. Från Saltsjöbadsandan till industriavtalet går det en röd tråd. Vi är samarbetsinriktade, och det är en konkurrensfördel.

För det sjätte har vi insett att den hållbara utvecklingen i sig, att sträva mot den, kan vara en konkurrensfördel. Miljöteknik, vattenrening, den gröna bilen – allt detta kommer att vara konkurrensfördelar i morgon när fler inser att vi inte kan fortsätta att leva på det sätt som vi gör i dag.

För det sjunde är vi väldigt förändringsbenägna i Sverige därför att vi har rustat individer med trygghet att våga gå från de gamla villkoren till de nya förutsättningarna. Vi har byggt bryggor för människor att gå på, från det gamla till det nya. En planka i den bryggan kallar vi för a-kassa. En annan kallar vi för vidareutbildning, komvux, livslångt lärande. Och det är generösa sociala försäkringar som gör att man är garanterad en inkomsttrygghet om man drabbas av det okända, det oförutsägbara – att man blir arbetslös, att man blir sjuk, att man blir arbetsskadad – eller för den delen om man väljer att skaffa barn. Detta är konkurrensfördelar. Det är detta som gör att Sverige avviker så radikalt från övriga Europa, och det gör att vi i år kommer att ha 30 000 fler i sysselsättning. Nästa år blir det uppåt 50 000, runt 48 000, fler i reguljär sysselsättning. Men – och nu kommer ett viktigt ”men”, och det är ett socialdemokratiskt ”men” – vi är

inte nöjda med den här utvecklingen. Vi är förvisso stolta, men vi är inte nöjda. Framför allt är vi inte nöjda med situationen på arbetsmarknaden. Och i motsats till i princip alla andra europeiska länder som tampas med stora underskott kan vi under löpande budgetår i den tilläggsbudget som jag precis har lagt på riksdagens bord tillföra ytterligare insatser för att pressa tillbaka arbetslösheten. Det handlar om ett sysselsättningspaket som är värt 1,4 miljarder kronor, skatterabatter till arbetsgivare, offentliga som privata, som väljer att anställa långtidsarbetslösa, stora utbildningssatsningar. Kvalificerad yrkesutbildning byggs ut. Arbetsmarknadsutbildningen byggs ut. Vi tillför fler platser till högskolan.

Vi förbättrar villkoren och situationen för de arbetshandikappade genom att höja taket i lönebidraget. Det här gör sammantaget att vi kan pressa tillbaka den öppna arbetslösheten till 5 % i genomsnitt i år och till 4,4 % i genomsnitt nästa år. Det är en följd av de konkurrensfördelar som Sverige har, det som gör Sverige unikt. Det som gör Sverige unikt är inte att vi har låga skatter. Det är inte att vi har en liten offentlig sektor. Det är inte att vi har en svag arbetsrätt eller för den delen låga ersättningsnivåer – precis det som det har predikats årtionde efter årtionde att vi skulle ha mer av i Sverige. I själva verket är det kanske så att det är hur vi designar skattesystemet, att vi har generösa välfärdssystem, som i sig skapar tillväxt. Vad är det annars som skapar den här skillnaden mellan den svenska situationen och den europeiska situationen i övrigt?

Sammantaget, herr talman, är vi socialdemokrater stolta över Sverige. Vi har all anledning att rätta på ryggarna i denna ljusnande tid. Svensk ekonomi står sig väldigt stark jämfört med andra länder. Men vi socialdemokrater är inte nöjda. Vi vill hela tiden gå vidare. Vi vill modernisera, bryta ny mark, ta oss an nya problem, för hela tiden tillkommer det nya problem och utmaningar mot jämlikheten, mot solidariteten, mot tryggheten. Vi är nämligen övertygade om att utveckling och jämlikhet är varandras förutsättningar. De går hand i hand på samma sätt som tillväxt och trygghet är varandras förutsättningar.

Den ekonomiska vårproposition som nu ligger på riksdagens bord har som övergripande tema att få till stånd en ökad sysselsättning, att pressa tillbaka arbetslösheten, för att därmed säkerställa det välfärdssamhälle som en stor majoritet av svenska folket sluter sig bakom.

(Applåder)

Anf. 2 MIKAEL ODENBERG (m):

Herr talman! Eftersom det här var Pär Nuders debut som presentatör av regeringens vårproposition tänkte jag betygssätta honom. Jag tänkte börja med framförandet. Det blir en fyra. Det var ett väl förberett manus och ett fritt framförande, särskilt om man jämför med de mekaniska uppläsningar som Bosse Ringholm brukade ägna sig åt. Det var inte heller så arrogant. Det var ett väldigt högt tempo, men det kändes som om finansministern ärligt trodde på det han sade. För stil blir det en mer slätstruken trea. Det var inga direkta höjdpunkter men heller inga köttbergsförgriffligheter.

När det gäller innehållet avstår jag dock från att sätta ett sifferbetyg. Det beror på att mina funderingar under anförandets gång fick mig att börja tänka på det här tv-programmet där kändisar drar historier, det heter Har ni hört den förut? Och, herr talman, vi *har* hört den förut. För

ett år sedan presenterade Bosse Ringholm vårbudgeten. Då sade han: "Regeringens arbete inriktas med full kraft på att åter pressa ned arbetslösheten mot 4 % och nå målet om 80 % sysselsättning." Nu kan vi läsa i finansplanen att regeringens mål är att pressa tillbaka den öppna arbetslösheten till 4 % och höja den reguljära sysselsättningen till 80 %.

Jag vill säga, herr talman, att jag inte betvivlar regeringens och Pär Nuders vilja. Men jag sätter ett stort frågetecken för förmågan. Sanningen är ju den att under det år som har gått är den öppna arbetslösheten oförändrat hög, i storleksordningen 5 ½ %. Amsåtgärderna är betydligt fler. Det är 30 000 fler i Amsåtgärder. Antalet sjukpenningdagar har regeringen reviderat upp i förhållande till budgetpropositionen i höstas. Detsamma gäller antalet förtidspensionärer. Vi har fler varsel i dag än vad vi hade när Bosse Ringholm presenterade förra årets vårbudget. Vi har också en ungdomsarbetslöshet som är besvärande hög. Det har aldrig gått fler ungdomar arbetslösa under 2000-talet vid den här tiden på året än vad fallet är just nu. Vi har mer än 60 000 ungdomar i öppen arbetslöshet och i olika program. Vi har nästan 30 000 inskrivna vid arbetsförmedlingarna. Med andra ord har inget hänt under det senaste året – "heller", frestas man tillägga.

Domen över Socialdemokraterna måste mot den här bakgrunden, herr talman, bli hård. Ni har regerat landet de senaste tio åren, drygt. Persson har varit statsminister i nio. Och ni har misslyckats kapitalt med jobben. Det som jag tycker är det mest anmärkningsvärda är att ni verkar sakna idéer. Ni verkar inte veta vad ni ska göra. Därför blir varje ny vårbudget lik den förra. Passiviteten är påfallande. Och även om jag redan förra året kritiserade det årets vårbudget för att innehålla flera frågor än svar tycker jag att den är ovanligt tunn i år. Mitt intryck är faktiskt att strategin, den övergripande strategin, är den tredelade strategin: Sitt still i båten, råskäll på Moderaterna och hoppas att konjunkturen på arbetsmarknaden vänder och att jobben kommer! Jag menar att den strategin inte räcker för att leda Sverige.

Bosse Ringholm inledde presentationen av vårpropositionen förra året med att tala om att han nu föreslog ett kraftfullt jobbpaket på sammanlagt 10 miljarder kronor. Det var ett utökat särskilt anställningsstöd för att ge långtidsarbetslösa bättre möjligheter att komma tillbaka till arbetsmarknaden. Nu har vi den nya finansplanen. Det är inte 10 miljarder längre. Det är 1 miljard den här gången. Det är ett nytt sysselsättningspaket, 1 miljard. Arbetsgivare som anställer långtidsarbetslösa får skatterabatt genom förstärkt anställningsstöd. Har ni hört den förut?

I den borgerliga alliansen försöker vi höja blickarna något. Det duger inte att flytta runt arbetslösa i statistikcolumnerna. Vi måste göra något åt det som är Sveriges helt grundläggande problem, och det är att 1,4 miljoner människor i vuxen ålder står utanför. De har inget jobb att gå till. I stora delar av landet står en tredjedel av den vuxna befolkningen utanför den reguljära arbetsmarknaden.

Till det kommer, vilket vi har pratat om många gånger förut, att vi står inför gigantiska demografiska utmaningar under åren framöver där vi blir allt färre i arbetsför ålder, med de påfrestningar på tillväxten som det medför, och alltfler som efterfrågar vård och omsorg. Problemets kärna är att det då blir färre som ska finansiera fler och mer. Sanningen är att vi inte kommer att kunna betala för den välfärd som vi har vant oss vid om

vi inte blir fler som arbetar, fler som kan och vill arbeta mer än vad vi gör i dag.

Vi har i dag mellan 20 % och 25 % människor i arbetsför ålder som ofrivilligt står utanför, och det här är inte, som statsminister Persson hävdar, primärt ett arbetsmiljöproblem. Det går inte heller att bagatellisera som arbetslivsministern gör genom att säga det inte är samma miljon utanför i dag som det var i går och som det kommer att vara i morgon.

Vi moderater vill återupprätta arbetslinjen. Det är därför vi vill sänka skatterna på arbete, särskilt för låg- och medelinkomsttagare. Vi måste få ned marginaleffekterna, det vill säga sänka trösklarna för att komma in på arbetsmarknaden. Regeringspolitiken har tvärtom höjt de trösklarna. Vi vill ha stramare bidragssystem – inte för att djävlaskas med folk utan för att det måste löna sig bättre att gå från bidragsförsörjning till försörjning genom eget arbete. Det behöver bli lättare för företagen att anställa, starta och expandera. Det behövs alltså ett bättre företagsklimat i Sverige i vår mening.

Min före detta riksdagskollega, den förre socialdemokratiska EU-parlamentarikern Hans Karlsson, som nu jobbar på LO, har beskrivit situationen på följande sätt: ”En miljon människor är antingen långtidsarbetslösa, långtidssjukskrivna eller förtidspensionerade i Sverige i dag. Av dem är ungefär hälften fullt arbetsföra. Vi använder sjukpenning och förtidspensionering till att betala människor för att de inte ska jobba.”

Det är de här människorna som vi måste ha en politik för att föra tillbaka till arbete. Vi tycker att vi anvisar en sådan väg: att öka arbetsutbudet. Regeringens svar i det hänseendet är att man på s. 27 i finansplanen föreslår: ”För att flera ska kunna komma i arbete tillsätts en särskild expertgrupp.”

Med friårsexperimentet, som inte på något sätt orsakar någon statsfinansiell bankrutt, sänder dock regeringen en förödande signal. Inte nog med alla dem som redan befinner sig i utanförskap och försörjs med bidrag. Genom friåret ska vi betala ytterligare 12 000 människor som är arbetsföra för att de ska ta ledigt. Det har gått så långt att i årets vårbudget skjuts 2 000 av friårsplatserna upp till nästa år av det enkla skälet att arbetsförmedlingarna har tvingats lägga så stora resurser på att förmedla ledigheter att det har blivit för lite resurser kvar för att förmedla jobb.

Socialdemokraternas lösning förefaller i den här situationen, när det gäller att möta framtidens utmaningar och de demografiska utmaningarna, vara höjda skatter.

I samband med de socialdemokratiska kommundagarna spekulerade Göran Persson i kommunalskattehöjningar under det kommande decenniet. Det talades om kommunalskatter på upp emot 40 kr.

Med ännu högre skatter på arbete försämrar vi Sveriges konkurrenskraft. Vi får stigande marginaleffekter. Högre skatter i stället för mer arbete kan aldrig lösa eller möta vår utmaning och det kan aldrig göra annat än underminera välfärden.

Redan i dag, herr talman, har ju statsfinanserna försvagats allvarligt. Trots att vi har en hög tillväxt förmår vi inte samla i ladorna ens under goda tider. Vi är långt från det tvåprocentsmål som riksdagen har satt upp för överskott i de konsoliderade offentliga finanserna.

Överskottet i pensionssystemet krymper samtidigt ihop. Risken för att den så kallade bromsen ska slå till och sänka de utgående pensionerna ökar.

Det är någon sorts ombytta roller. Vi och våra alliansbröder vill återupprätta arbetslinjen. Socialdemokraterna står i dag, paradoxalt nog, för ett systemskifte. Ett systemskifte, herr talman, blir det om politiken fortsätter att döma mer än en miljon människor i arbetsför ålder till fortsatt utanförskap. Systemskifte blir det när skattepengarna inte längre visar sig räcka för att finansiera de offentliga välfärdstjänster som svenskarna har vant sig vid att ta för givna. Ett systemskifte blir det om bromsen slår till och de utgåenden pensionerna sänks för Sveriges alla pensionärer.
(Applåder)

Anf. 3 KARIN PILSÄTER (fp):

Herr talman! Även jag kom att tänka på ett program i etermediet när jag hörde om den presentation som det stod på dagordningen att vi skulle ha. Det var radioprogrammet På minuten. Där ska kändisar prata om udda ämnen. Det finns vissa spelregler. Man får inte tveka. Den regeln följde finansministern. Man får inte avvika från ämnet. Där tyckte jag däremot att det blev lite problem.

Den tredje regeln är att man inte får upprepa sig. Eftersom det här var finansministerns första vårpropositionspresentation får vi väl vänta till nästa år för att se om han klarar av att förnya sig. Det var ju inte samma anförande som den förre finansministern brukade hålla.

Det här skulle ju vara en presentation av regeringens vårproposition, riktlinjerna för den ekonomiska politiken. Var det någon som hörde några sådana? Jag gjorde det inte.

Nu har ju vi haft möjlighet att ta del av den här vackert limegula propositionen – regeringen hänger med i modfärgerna. Där finns det lite skrivet så jag tänker ändå drista mig till att i mitt anförande något lite kommentera riktlinjerna för den ekonomiska politiken.

Låt mig börja med att ta avstamp i det som finansministern uppehöll sig vid, nämligen de sju förklaringarna till att allt är så fantastiskt i Sverige.

Sverige har mycket stora möjligheter. Vi har haft en fantastisk utveckling. Vi har hundra år av välståndsökning bakom oss, från sent 1800-tal till långt in mot slutet av 1900-talet. Sedan började det stampa, som vi alla vet. Sverige har fantastiska möjligheter, men jag tror att vi behöver släppas loss från den tvångströja som vi har blivit inlåsta i under tio år av socialdemokratiskt regeringsinnehav – under de flesta av de åren i samarbete med Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Det blir aldrig som det var förr. Det var det inte ens då, lär Mona Sahlin ha sagt. Oavsett om det är sant eller inte är det en bra iakttagelse. – Det var det inte ens då.

De sju förklaringar som finansministern gav till att Sverige är så fantastiskt gällde däremot förr.

Sverige är öppet mot omvärlden.

Ja, det var vi innan omvärlden knackade på dörren och ville komma hit. Gärna billig import och export, men kom inte hit och tro att ni kan bygga skolor. Företagen är verksamma långt borta. Problemet är att fler och fler av dem kapar banden till hemlandet.

Människor är välutbildade.

Ja, vi var det jämfört med andra. Enligt färsk forskning, TIMSS 2003, kan de svenska åttorna i dag inte mer matte än vad de svenska sjuorna kunde för knappt tio år sedan. Man kan mäta av på område efter område att prestationsgraden sjunker. Var tionde elev klarar inte grundskolan så att man kan börja gymnasiet. Fyra av tio klarar inte det treåriga gymnasiet på fyra år. Ungefär en fjärdedel hoppar av helt och hållet.

Sverige satsar mycket på forskning och utveckling.

De statliga satsningarna ligger ju lågt. Den ökning som man nu redovisar täcker knappt prisökningarna. De som satsar mycket är de svenska företagen, men där sjunker det i år igen enligt tidningen Ny Teknik.

Sverige har kommit långt när det gäller jämställdhet.

Det är förvisso sant. De andra kryper i kapp, men här i Sverige står utvecklingen på många områden stilla. När det gäller till exempel företagande och kvinnors möjlighet att nå de höga positionerna ligger vi inte alls särskilt bra till.

Sverige har starka offentliga finanser.

Ja, om man jämför med EU-genomsnittet, det vill säga om man inte har så höga pretentioner. Om man jämför med de andra nordiska länderna är de inte särskilt starka, tvärtom. Det är pensionssystemet och i viss mån kommunerna som har starka finanser. Staten har underskott.

Sverige har tagit viktiga steg för ett miljömässigt hållbart samhälle.

Ja, men nu förtidsavvecklar man kärnkraften och bidrar till det mest ödesmättade miljöhot som jag känner: växthuseffekten.

Sverige har ett gott samarbetsklimat och människor är förändringsbenägna.

Ja, så har det varit. I takt med att sjukförsäkringen eroderar på grund av er oförmåga att ta itu med den havererar de trygghetssystem som ska ge människor trygghet i förändring – för att ta ett exempel.

Man kan inte leva på gamla meriter. När länderna i omvärlden hela tiden stegar framåt kan man inte möta den knivskarpa internationella konkurrensen med gammal statistik. Man kan inte slå sig till ro när andra rör sig.

Herr talman! Pär Nuder sade att det blir 30 000 nya anställda nästa år. Det mesta av det beror på draghjälpen från den internationella konjunkturen. Regeringen målar gärna svensk ekonomi i väldigt ljusa färger. På många punkter är det riktigt. Man måste också se varningstecknen där de finns. Man måste känna igen ett varningstecken när man ser det och inte se symtomen på obalanserna som ett kvitto på framgång.

BNP-tillväxten har förvisso varit snabbare än i många länder, men när man rensar för den försämrade köpkraften har vi inte alls stigit snabbare än EU-genomsnittet, tvärtom.

Investeringsandelen i näringslivet är låg jämfört med resten av EU. Det är bara några få länder där den är lägre. Det är detta som skapar goda villkor för framtiden.

Vi är långt ifrån, som regeringen skriver, att Sverige ska konkurrera med kunskap, konsekvens och kreativitet, inte med låga löner. Vi har halkat från sjätte plats 1970 i OECD-ligan till femtonde 1990. Där ligger vi kvar när man tittar på de köpkraftskorrigerade reallönerna – inte bara i den så kallade välståndsligan, utan också i löneligan.

Herr talman! Riktlinjerna för den ekonomiska politiken borde innehålla ett svar på den framställning som kommer från Konjunkturinstitutet om att förstärka de offentliga finanserna och se till att fler människor kommer ut på arbetsmarknaden. Något sådant svar ser vi inte. Det är bara detta ständiga ropande från regeringen på att Riksbanken ska sänka räntan.

En räntesänkning skulle enligt Konjunkturinstitutet tidigarelägga kanske 7 000 jobb. Det ska ställas mot de mycket stora grupper som är strukturellt arbetslösa. Det är ungefär 320 000 personer. Till det kommer 258 000 sjukskrivna och över en halv miljon – 548 000 – förtidspensionärer. 7 000 tidigarelagda jobb på 1,2 miljoner människor tycker jag är rätt futtigt. Det hade varit oerhört mycket bättre om regeringen hade fokuserat på hur människor ska kunna komma ut på arbetsmarknaden.

Pär Nuder sade på Socialdemokraternas kommundagar, i varje fall enligt mediereferaten, ungefär följande:

Vi har anledning att vara självkritiska – så långt är det ju lätt att hålla med. Vidare: Vi har fokuserat för mycket på att öka sysselsättningen och för lite på att få ned arbetslösheten.

Hörde ni? Man har fokuserat för mycket på att öka antalet personer som har jobb och för lite på att trola bort arbetslösheten!

Vad vi nu hörde här är just en presentation av hur man, förmodligen med hjälp av olika typer av åtgärder, kommer att se till att den öppna arbetslösheten landar runt 4 % lagom till valet. Men det handlar inte om fler jobb.

Det behövs en konkret omläggning av politiken så att vi får bättre villkor för jobb och för företagande. Jag tror att många människor i det här landet lite grann ställer sig frågan: Vad spelar det för roll om det är 14 eller 15 i stället för 13 på varje ledigt jobb? Vi måste få fler jobb, och då handlar det om villkoren för företagandet här i landet. Detta ser vi oerhört lite av i den här vårpropositionen.

Regeringens egen myndighet för näringslivsutveckling visar i sin årsbok att vi ligger långt under EU-genomsnittet när det gäller företagande. Andelen kvinnliga företagare är nästan lägst i hela EU. Det behövs fler företag som startar och växer. Det är nämligen i de små företagen, de som har kanske 10–50 anställda, som det kommer riktigt många nya jobb. Då behövs det konkreta förbättringar som förbättrar villkoren för de personer som faktiskt kan tänka sig att starta, driva och låta företag växa här i vårt land. Det går inte att möta larmsiffror om företagsflykten med att säga: Det visar väl bara att vi är attraktiva här i Sverige.

Herr talman! Vi i Folkpartiet kommer den 2 maj att redovisa våra riktlinjer för den ekonomiska politiken – en ekonomisk politik som skapar goda villkor för entreprenörer, som skärper och återupprättar svensk konkurrenskraft genom en god utbildning för barn och ungdomar, genom större satsningar på forskning, genom starkare offentliga finanser och genom ett miljömässigt hållbart samhälle som inte snabbavvecklar kärnkraften utan räddar världens miljö och ger bättre villkor för svensk industri samt som skapar ett samarbetsklimat och en förändringsbenägenhet genom att vi försvarar tryggheten i socialförsäkringarna genom minskat bidragsberoende och skarpare kontroll.

Herr talman! Vi kommer att lägga fram ett förslag som handlar om att skapa just trygghet i förändring.
(Applåder)

Prot. 2004/05:105
14 april

*Bordlägningsdebatt
med anledning av
vårpropositionen*

Anf. 4 MATS ODELL (kd):

Herr talman! Det var en väldigt mörk och dystert bild av omvärlden som Pär Nuder målade upp. Man får nästan värja sig mot intrycket att han gladde sig åt eländet för att den permanentade svenska massarbetslösheten och ohälsan ska vara lättare att fördrå.

Nu friserar regeringen upp tillväxtprognosen i vårbudgeten från 3 till 3,2 %. Samtidigt läser vi i en debattartikel i Dagens Industri i förrgår av generaldirektören för Statistiska centralbyrån följande: ”Om man justerar BNP-utvecklingen för prisförändringar i utrikeshandeln (terms-of-trade) blir ökningstakten 2,5 procent per år under perioden 1993–2004 (i stället för 2,9 procent per år).”

Motsvarande bedömning görs också av Konjunkturinstitutets chef Ingemar Hansson i en artikel i samma tidning förra veckan.

Alltså har finansministrarna – oavsett om de har hetat Persson, Ringholm eller Nuder – vilselett oss. Västlandsökningen har, vilket alltså Svante Öberg och Ingemar Hansson nu bekräftar, inte blivit så stor som den nominella tillväxt som SCB redovisar.

Den som tvivlar på detta, herr talman, rekommenderar jag ett besök ute i verkligheten – i vården, skolan och äldreomsorgen. Vad hjälper en hög nominell tillväxt de gamla som i dag förgäves väntar på ett särskilt boende?

Om vi tittar på de 20 största börsnoterade koncernerna i landet ser vi att de under den senaste femårsperioden fram till 2003 har skapat 300 000 nya jobb i utlandet. Samtidigt har de avvecklat 25 000 jobb i Sverige. Prognoserna från Svenskt Näringsliv och deras enkäter tyder på att ytterligare kanske upp till 500 000 industrijobb kommer att flytta ut under den närmaste femårsperioden. Det är en mycket allvarlig utveckling som inte stämmer med den glättade bild som Pär Nuder försöker måla upp.

Och det är klart att investerarna är osäkra på den ekonomiska politiken – och inte minst, vill jag säga, på energipolitiken, som i bägge fallen dikteras av kommunister och tillväxtfientliga miljöpartister. Kommer det att finnas el till konkurrenskraftiga priser även i fortsättningen? Om vi tittar på verkligheten ser vi att regeringen och dess stödpartier nu planerar att kasta uppemot 4 miljarder av offentliga medel i Öresund för att kunna snabbstänga också Barsebäck 2. Detta är ju pengar, herr talman, som borde ha gått till vården av gamla och sjuka, till att skapa förutsättningar för äldreboende, i stället för att läggas på ett projekt där man samtidigt bygger en kabel till Finland, detta Finland som nu bygger ett nytt kärnkraftverk. Kan man tänka sig en värre kombination av slöseri och hyckleri?

Vad blir resultatet när stora delar av näringslivet inte längre har förtroende för den förda politiken? Jo, arbetslöshet, naturligtvis. Massarbetslösheten har ju permanentats, detta gissel som Göran Persson när han blev statsminister lovade att från dag 1 pressa tillbaka för allt vad tygen höll. Men tygen höll inte. Det var bara munlädret som höll.

Att minska arbetslösheten är den främsta och allt annat överskuggande uppgiften för min regering. Målet är att halvera den öppna arbetslösheten från 8 till 4 % år 2000. Så skrev Göran Persson i sin första vårproposition som statsminister den 10 april 1996. I dag, tio år och tio vårpropositioner senare, läser vi om att ”pressa” tillbaka arbetslösheten. Har ni tänkt på det ordet, ”pressa”? Det ger ju intryck av ansträngning, att man verkligen tar i. Är det detta vi ser i vårpropositionen? Knappast.

Att pressa tillbaka arbetslösheten och öka sysselsättning är en överordnad uppgift för regeringen. Regeringens mål är att pressa tillbaka den öppna arbetslösheten till 4 %, heter det. Har vi hört det förut?

Vad är det då för åtgärder som föreslås för att uppnå detta mål? Tittar vi i vårpropositionen ser vi, vilket flera talare har pekat på, att regeringen är helt och hållet tomhänt. Hans Karlsson på LO hävdar alltså att den verkliga arbetslösheten ligger mellan 20 och 25 %. Man klarar varken den öppna arbetslösheten eller sysselsättningen.

Den hårda kärna av åtgärder som föreslås, herr talman, är förutom friåret att ytterligare 13 000 personer ska få tillfälligt anställningsstöd – *tillfälligt* anställningsstöd – och att taken i lönebidragen för arbetshandikappade ska höjas med 1 500 kr per månad. Där tar politiken slut. Där tar pengarna slut. Göran Persson och hans regering har kommit till vägs ände. Nu handlar det tydligen enbart om att klamra sig fast vid regeringsmakten.

Det här temat har använts många gånger. Låt oss gå tillbaka till SSU-kongressen – ni känner till detta ungdomsförbund. Där talade Göran Persson 2003 inför en jublande kongress i Karlstad och sade: Arbetslösheten ska pressas tillbaka. Den ska aldrig få komma tillbaka i det svenska samhället. Den ska knäckas för alltid.

Vad är det Socialdemokraterna har knäckt? Ja, SSU naturligtvis, men faktiskt, vilket är mycket värre, är också pensionssystemet på väg att knäckas av den permanentade massarbetslösheten och ohälsan som har bitit sig fast. Den öppna arbetslösheten, den som Nuder i alla fall talar om, har visserligen gått ned men ligger ändå väldigt högt för att vara mitt under brinnande högkonjunktur. Vi har 231 000 öppet arbetslösa och 113 000 i arbetsmarknadsprogram, 31 000 fler än för ett år sedan. I verkligheten, Pär Nuder, går det alltså åt fel håll.

Till detta kommer 545 000 förtidspensionerade, alltså över en halv miljon. Det allvarliga här är ju att det är yngre personer som nu förtidspensioneras.

I går slog Anna Hedborg, tidigare socialminister och nu socialförsäkringsutredare, larm. Hon skrev, och det här är väldigt allvarligt, att allt mindre andelar av medelåldersbefolkningen över huvud taget håller sig kvar i arbetskraften. De blir i växande utsträckning långtidssjuka och förtidspensionerade. På tio år, sedan 1994, när Göran Persson tillträdde, har den samlade sjuk- och förtidspensionsfrekvensen i åldrarna 35–54 år stigit med nästan 50 %.

Hör nu, Pär Nuder, flertalet av dessa människor är förlorade för arbetsmarknaden för alltid. Så är det.

Men Socialdemokraterna har alltså inte på tio år förmått föreslå några verkkningsfulla åtgärder, inte heller i den här vårpropositionen.

Om vi tittar på arbetslösheten bland unga ser vi att den i dag är större än någon gång sedan sekelskiftet. Det handlar om 38 000 öppet arbets-

lösa och 24 000 i program av olika slag. Tror Pär Nuder att dessa ungdomar, likt SSU-kongressen i Karlstad, jublar när Göran Persson en gång till lovar att knäcka arbetslösheten? Är det höjt tak i lönebidragen de väntar på? Är det fler i arbetsmarknadspolitiska program, är det friår de väntar på? Nej, det är det självklart inte. De väntar på riktiga jobb som kommer genom ett bättre företagsklimat, som kommer genom att det lönar sig mer att arbeta. Där väntar de tyvärr förgäves.

Men vi kristdemokrater kommer den 2 maj att presentera ett alternativ till regeringens kortsiktighet och brist på visioner och åtgärder. Dessutom kommer vi inom Allians för Sverige att i god tid före valet presentera en gemensam framtidsinriktad politik för att vända utvecklingen och skapa utrymme både för ökad välfärd och för större ekonomisk frihet för familjer och individer genom sänkta skatter också för vanliga löntagare.

Vi fäster ganska stor vikt vid arbetsutbudet. Det tror vi är väldigt viktigt. Men ett ökat arbetsutbud är bara en del av lösningen. Framför allt behövs det också en efterfrågan på arbetskraft inom den privata sektorn som ska generera intäkter till den offentliga. Det får vi bara genom ett mycket bättre företagsklimat.

Herr talman! Den här regeringen har haft chansen länge. Den har regerat i tio år. Det har gått åt fel håll under hela den här tiden. Den har ropat sig hes om att arbetslösheten ska knäckas för alltid. Men det är enligt Anna Hedborg de arbetslösa man knäcker. I mars månad varslades 9 318 om uppsägning. Det vore på sin plats att svenska folket varslade ytterligare ett tjugotal, nämligen Göran Persson och hans regering.
(Applåder)

Anf. 5 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Herr talman! Det är inte alltid lätt att vara väljare när man hör en debatt med beskrivningar som rekordår eller konkursbo, himmel eller helvete. De flesta svenskar bor i ett mer vardagligt Sverige.

Många tycker nog att det är lite rörigt i politiken just nu. Det finns de som säger att Moderaterna går till mitten, och utanför riksdagen börjar nu partier in spe att bilda kö.

Herr talman! Är det slut med vänster- och högertrafik i politiken? Är vi på väg mot den stora oredan? Nej, jag tror att vi kan vara lugna. Målen består hos partierna.

Men jag tror att det kan behövas ett europeiskt perspektiv för att få lite klarhet i vår debatt. Alla länder i Europa möter globala utmaningar. I EU har man därför enat sig om en plan som kallas Lissabonprocessen, en strategi som går ut på att göra Europas ekonomi till en av de mest konkurrenskraftiga i världen till 2010.

I denna strategi sägs att Europas länder vill arbeta med tre perspektiv, en politik för nya jobb, social sammanhållning och miljöomställning. Länderna har satt upp en rad delmål för det här. Ett av målen är att 70 % av befolkningen ska ha ett jobb till 2010.

Herr talman! De länder som klarar alla de delarna bäst är de nordiska länderna, och Sverige ligger i framkant. Det är bara fyra länder som till 2005 klarat målet om 70 % i jobb. Det är England, Holland, Danmark och Sverige. Tre av dem, Sverige är ett, har behållit sin egen valuta och står utanför EMU. Tre av dem, Sverige är ett av dem, har en stor offentlig sektor och höga skatter. Men för andra länder har det inte gått så bra.

När EU:s nye ordförande, högermannen Barosso från Portugal, skulle utvärdera Lissabonprocessen, vad föreslog han då? Jo, att länderna skulle tona ned kraven på social rättvisa och miljöomställning och i stället fokusera på jobben. Hans recept blir då mer konkurrens, inte minst på offentliga tjänster, sänkt skatt för löntagare, mindre i bidrag och mer pengar till forskning och utbildning. Känner ni igen receptet? Det är precis samma recept som Reinfeldt talar om här i Sverige.

Herr talman! För en månad sedan, den 16 mars, hölls ett möte i Bryssel mellan parlamentariker från EU:s länder om den här processen. Jag var där och såg med spänning fram mot vad ledarna för EU skulle säga.

Ministerrådets nye ordförande, Juncker, statsminister och kristdemokrat från Luxemburg, gick i praktiken till angrepp mot högermannen Barosso. Juncker betonade att det var omöjligt med ett tjänstedirektiv som slog mot löntagarnas fackliga och medborgarnas sociala rättigheter. Kristdemokraten sade till oss parlamentariker och till högermannen Barosso att alla tre delarna i Lissabonstrategin var lika viktiga. Kristdemokraten Juncker sade att Europa inte bara får se till företagens intresse och konkurrensen, utan Europa måste värna löntagarnas rätt, och att sociala satsningar och miljöomställningar inte var hinder utan två viktiga vägar till jobb och tillväxt.

Herr talman! Jag blev inte kristdemokrat av det han sade. Jag fortsätter att vara vänstersocialist och vänsterpartist, internationalist och EU-kritiker. Men jag insåg att jag och Juncker i praktiken stod på samma sida i en gemensam strid mot Europas höger och att Barosso och Reinfeldt i praktiken stod tillsammans på den andra sidan. Så i Europa är linjerna klara.

Och linjerna är egentligen lika klara här i Sverige. Här står tre samarbetspartier, Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet, fast vid tre villkor för en gemensam politik: arbetslinjen, sociala satsningar och miljöomställning. Mot oss har vi en moderatledd allians där Moderaterna närmast tycks se kravet på social rättvisa som ett hinder för jobb och tillväxt.

Jag tror att det är just den här motsättningen som vi ska diskutera i riksdagen och fortsätta att diskutera ända fram till valet 2006. Det är en debatt som inte bara kommer att föras i Sverige utan i hela Europa.

I Sverige vill Moderaterna sänka skatten för att skapa fler jobb. Samtidigt har de mer pengar till skola och vård. Men inte ens högern kan växla en hundring i tre femtiolappar. Så deras politik för dem som jobbar får betalas av dem som inte jobbar. Det är de sjukskrivna, de arbetslösa, de förtidspensionerade, de som skadar ryggen i äldreomsorgen och sliter ut armen på fabriken som får sänkt ersättning, från 80 % till 65 % av lönen.

Herr talman! En del säger att Reinfeldt lagt om kursen. Ja, kursändring är det allt. Men mot mitten? Nej, det kan jag inte hålla med om. Jag tror inte att den förre moderatledaren Lundgren någonsin skulle ha föreslagit en sänkt ersättning till 65 % för svårt sjuka. Det tror jag inte.

Herr talman! Moderaternas högerväg kan kanske fungera en tid. Men med handen på hjärtat, hur många är det i den här kammaren, hur många är det i Sverige som vill att vi bygger tillväxten och jobben på att ta från dem som har minst? Är det rimligt att med dagens kunskap strunta i miljön? Jag tycker inte det.

Jag och Vänstern säger att vi i Sverige behöver fler företag och företagare. Det kräver satsningar och samarbete för företagsamheten. Men samtidigt måste vi i Sverige satsa nya resurser både på skolan och på vården och omsorgen och bygga ett samhälle med generell trygghet som gör att alla vågar möta nya omställningar och utmaningar. Vill man ha en sådan modell kan man inte lova sänkt skatt för alla. Men vi kan lova rättvisare skatter.

Herr talman! Sverige står inför nya utmaningar. Den globala konkurrensen är ett hot mot jobben. Men den globala marknaden är också en möjlighet. Sverige kan klara konkurrensen om vi förmår konkurrera med kunskap, kvalitet och miljötänkande. De satsningar som vi redan har gjort och som vi lovade redan i propositionen om industriforskning, industriella utvecklingscentra, offentlig upphandling och styrning av statliga bolag, kommer ju att stärka konkurrenskraften.

I propositionen finns förslag om utökat anställningsstöd på 1 miljon, höjda lönebidrag, pengar till kollektivtrafik och till kvinnoforum. Det är bra förslag, förslag som Vänsterpartiet drivit länge, förslag som kommer att hjälpa till att pressa tillbaka den öppna arbetslösheten och göra Sverige tryggare.

Herr talman! Vi i Vänsterpartiet är beredda att göra mer för skolan och sjukvården, för rättvisare löner mellan kvinnor och män samt för att stärka industrins konkurrenskraft.

I höstas lämnade industrin – arbetsgivare och löntagare – en samlad offert till Sverige för tillväxt. I propositionen säger regeringen att man ser positivt på offerten. Till hösten vill vi i Vänsterpartiet att vi tecknar ett kontrakt med industrin. Men då är det inte bara löntagare som ska ta samhällsansvar. Då måste vi forma en grund som gör att rekordvinster verkligen omsätts i investeringar, förnyelse och jobb. I propositionen säger regeringen att man bedömer att kommunerna behöver tillskott av pengar. Vi i v hade velat ge ett besked med siffror redan nu i vår: pengar till vård, skola och omsorg. Vi står ut med att vänta sex månader, men vi kommer inte att ändra oss. Höstens budget måste innebära mer pengar till vården och skolan.

Herr talman! I propositionen utlovar regeringen en nationell handlingsplan för att minska lönegapet mellan kvinnor och män. Det är bra besked. Vänsterpartiet respekterar självklart spelreglerna på arbetsmarknaden. Det är parterna som ska göra upp. Politiker ska inte skriva avtal – i alla fall inte i riksdagen. Men vi viker inte från uppfattningen att vi politiker måste trycka på och göra vår del. Ett resurstillskott till kommunerna kommer att göra det lättare att minska löneklyftorna, höja lönerna för alla lågavlönade kvinnor i välfärdssektorn.

Herr talman! Vi i Vänsterpartiet vill göra mer. Vi säger lite grann som i bilföretaget: När du är bara nummer två anstränger du dig lite mer. Ja, Vänstern vill göra mer för jobben, jämställdheten och miljön. Mot oss har vi inte moderater som går till mitten utan moderater som drar mittenpartierna till höger – en europeisk höger som säger att klyftorna måste öka för jobbens skull. På samma sida som vi står Socialdemokraterna och Miljöpartiet i ett samarbete för jobb, social rättvisa och miljöomställning.

Herr talman! Det är så här skiljelinjerna går i svensk och europeisk politik just nu. Det är kring de skiljelinjerna debatten kommer att vara ända fram till valet 2006.

Herr talman! Jag hoppas och jag tror att Sverige fortsätter att välja vänstervägen.
(Applåder)

Anf. 6 ROGER TIEFENSEE (c):

Herr talman, riksdagsledamöter, åhörare på läktaren, hemma i tv-soffor och framför radioapparater! Sverige förtjänar bättre. Runtom i vårt land finns hundratusentals människor som vill göra rätt för sig, som inget hellre vill än att betala skatt för en bättre skola, bättre vård och bättre omsorg, som bara längtar efter att få komma tillbaka till jobbet och göra en insats för sin familj, sitt företag och sitt land. Men de får inte chansen. Jag tror att de har svårt att känna igen sig i sin vardag i den glättiga bild med utgångspunkt i EU:s sammanträdesrum som finansministern gör i sin presentation.

Herr talman! Vårt land har fantastiska möjligheter. Nästan varannan ung människa kommer att gå igenom en högskoleutbildning. Vi har företag som är framgångsrika på en global marknad. Vi tillhör de länder som satsar mest på forskning i hela världen. Vi har stora naturtillgångar och naturvärden som gör vårt land attraktivt att besöka.

Men möjligheterna tas inte till vara. Verkligheten ser annorlunda ut: ”Många människor i Sverige upplever otrygghet. Velfärden räcker inte till. Köerna i vården är för långa, klasserna i skolan är för stora och personaltätheten i förskolan för låg. Många kvinnor och barn utsätts för våld i hemmet. Många oroar sig för om velfärden kommer att vara tillräckligt bra i framtiden.”

Detta kan låta som en dyster beskrivning av Sverige, men det här är regeringens egna ord från finansplanen. Det är inte mina ord, även om jag håller med om mycket av verklighetsbeskrivningen.

Sverige behöver en nystart, en ny politik för att utnyttja våra möjligheter, för att ge var och en chansen att bidra, för att ta till vara all kreativitet, fantasi och allt hårt arbete som människor är beredda att lägga ned. Men tyvärr, dagens budget visar inte den vägen.

Regeringen hävdar att ”arbetslinjen är en överordnad princip i regeringens ekonomiska politik”. Hade detta varit sant hade vi sett ordentliga satsningar för att få nya företag och nya riktiga jobb. Jag tror att vi måste vända oss till en annan del av arbetarrörelsen för att få reda på vad som egentligen är den överordnade principen för regeringens ekonomiska politik. Jag tittar på Aftonbladets ledarsida: ”Med tillräckliga resurser till Ams-åtgärder och fortsatt hög förtidspensionering kan säkert den öppna arbetslösheten pressas ner till 4 procent, åtminstone valåret 2006.”

Den socialdemokratiska regeringens politik kan inte beskrivas tydligare än så. Den öppna arbetslösheten ska ned till 4 % år 2006 – med vilka medel som helst. Ett sådant medel som används flitigt är förtidspensionering. Förtidspensionering används utstuderat för att förflytta människor – ja, förflytta människor av kött och blod – ut ur arbetskraften. Allt sker för att frisera statistiken och ge sken av att vallöften kan hållas. Vad händer med dessa människor när de blir förtidspensionerade? Jo, de får en ersättningsnivå som ligger på samma nivå som återfinns i Socialdemokraternas egen skräckpropaganda. Jag har inget annat ord för detta än hyckleri.

Herr talman! I praktiken har vi en arbetslöshet på över 20 %, i alla fall om man ska tro på LO:s egna utredare. Detta är en siffra som inte bara påverkar dem som inte ges chansen att själva vara med på arbetsmarknaden, nu ser vi också att påfrestningarna blir så stora för vårt pensionssystem – påfrestningarna tillsammans med ohälsan – att pensionssystemet, som tidigare hade ett stort överskott, på mycket kort tid har gått till en marginell tillgång. Den så kallade bromsen riskerar att aktiveras. Då sänks automatiskt pensionerna. Regeringens oförmåga att skapa riktiga jobb och att minska ohälsan riskerar därmed tryggheten för dagens och framtidens pensionärer.

Den enda lösningen är att skapa nya riktiga jobb. När regeringen står tomhänt står Centerpartiet och övriga partier inom Allians för Sverige rustade till tänderna. Vi vill förbättra möjligheterna för dem som i dag står utanför arbetsmarknaden att komma in igen. Det handlar om att ge förutsättningar för människor att starta företag och låta företag växa. Vi föreslår därför regelförenklingar och skattelättnader för företagande. Vi vill att det ska löna sig att arbeta även för dem med låga och normala inkomster, och därför sänker vi skatterna för just dem.

Kontrasten till regeringen är slående eftersom regeringen faktiskt står mer eller mindre lamslagen inför arbetslösheten. Ta bara i finansplanen under punkten Framtidsstrategi 1: Fler i arbete. Där kan man läsa att regeringen vill underlätta för unga att komma in på arbetsmarknaden. Vilka är de konkreta åtgärderna? Jo, att antagningsreglerna till högskolorna ska förändras. Men man anger inte ens hur reglerna ska förändras, bara att de ska förändras. Sedan kan man fundera på hur det underlättar för unga att komma in på arbetsmarknaden.

Ett annat bra exempel är statsminister Göran Persson i frågestunden i kammaren för en vecka sedan. När han fick höra talas om påstått fusk med arbetsrätten aviserades direkt skärpt lagstiftning. Men samtidigt kan småföretagare år ut och år in vädja om mindre regelkrångel, reformerade regler för fåmansbolag, ett företagervänligt sjuklönesystem eller så enkelt som ett bättre företagarklimat utan att någonting händer.

Herr talman! Med över en miljon människor i arbetsför ålder som av olika anledningar inte går till jobbet en vanlig arbetsdag borde regeringen anstränga sig för att underlätta för att skapa nya riktiga jobb. Sveriges företagare borde få känna uppskattning och att de är behövda. Visst fick de en present i förrgår. Fast frågan är om de uppskattade gåvan. Det var nämligen Försäkringskassans första nota för det nya sjuklönesystemet de fick.

Under det senaste året har jag byggt nytt hus, och då har jag träffat många hantverkare. För dem och företagare jag har träffat i andra sammanhang har sjuklönesystemet varit den hetaste frågan. Jag har inte träffat någon som har tyckt att det är ett bra system.

Företagare vill inte sortera bort potentiella sjuklingar, men de tvingas till det därför att en eller två långtidssjukskrivna effektivt kan radera ut hela vinsten och därmed göra jobben för de övriga i företaget osäkra.

Jag har också träffat dem som står utanför arbetsmarknaden, som har varit arbetslösa eller sjukskrivna en period. Det är människor som redan förut hade svårt att komma in, och de har det ännu svårare. Ska de då tvingas ljuga om sin sjukdomshistoria vid en jobbintervju för att ha chansen att få jobbet? Nej, givetvis inte. Och därför måste systemet förändras.

Herr talman! Under rubriken *Stabila priser* i finansplanen konstaterar regeringen att arbetsmarknaden fortfarande är starkt könsuppdelad och att kvinnor – för samma jobb och med samma erfarenheter – fortfarande bara tjänar 92 % av vad männen gör. Och här kan man verkligen tala om stabila priser, för det här har gällt ända sedan 1998, när den nuvarande vänsterkartellen tog över makten.

Under den här perioden ska väl jämställdhet och lika lön för lika arbete ha varit en prioriterad fråga. Men då kan man fråga sig: Varför har inte lönegapet mellan män och kvinnor minskat ens en endaste liten procent under den här tiden? Har tanken aldrig slagit er att ni kanske är ute på fel väg? Det kanske är fel att bunta ihop människor i kollektiv?

Jag tycker att ni borde lyssna på Vårdförbundet och Eva Fernvall och se vad de har gjort. De har lyckats höja sina medlemmars genomsnittliga lön med 50 % på nio år, just genom att individualisera lönesättningen och genom att sluta tänka i termer av kollektiv.

Herr talman! Jag tror att Vårdförbundets strategi ska vara en förebild för politiken. Jag tror inte att man ska krångla till politiken. För mig handlar politik om att förändra och göra vardagen lite bättre för människor. Då får man inte blunda för problemen, utan man måste våga se möjligheterna och våga tänka lite nytt.

Det är därför jag vill förbättra möjligheterna för kvinnligt företagande genom att förbättra riskkapitalförsörjning och se till att mikrokrediter blir tillgängliga.

Det är därför jag vill öppna upp de offentliga monopolen, för att underlätta för just företagande och också ge möjlighet till högre löner inom vård, skola och omsorg och få dem jämförbara med typiskt manliga jobb.

Det är därför jag vill sänka skatten för dem som arbetar med låga och normala inkomster. Det ska alltid löna sig att arbeta, och man ska kunna leva på sin lön.

Det är därför jag vill ha konkreta reformer för företagande. Ta till exempel bort revisionsplikten för de små och medelstora företagen.

Det är därför jag vill se livsmedelsindustrin och de gröna näringarna som framtidsbranscher. Sveriges jord- och skogsbrukare har fantastiska möjligheter att bidra till en omställning i en mer hållbar riktning. Låt oss ge dem den chansen!

Herr talman! Sverige förtjänar bättre. Det är därför jag kommer att fortsätta att slåss för en ny regering och en ny politik, där var och en som vill bidra också får chansen att göra det.
(Applåder)

Anf. 7 YVONNE RUWAIDA (mp):

Herr talman! Alla som lyssnar på debatten! I dag håller Saab på att ta fram en ny bil. Det kunde man läsa på nätet och i olika tidningar i går. Det är en elhybridbil av modell Saab 9-3. Saab utvecklar den i samarbete med Lunds tekniska högskola.

Varför tar man fram den här nya bilen? Jo, det gör man därför att kunderna blir alltmer intresserade av bilar som drar lite bränsle. Kunderna blir alltmer intresserade av bilar som går på alternativa bränslen. Vi ser i dag ökade bränslepriser, och vi ser ett större miljöintresse och en större kunskap om de stora, globala miljöfrågorna.

Det är i att utveckla nya produkter i en del av den gröna omställningen som vi kommer att se de nya jobben i Sverige.

Vi har tillsammans med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet sett till att det ska vara möjligt för människor att billigt köpa miljöbilar. Det är billigare att ha en miljöbil som förmånsbil. I år ska statliga myndigheter upphandla 25 % av sina bilar som miljöbilar, och nästa år ska det vara 35 %. Man ska kunna tanka sin miljöbil, så från den 1 januari nästa år finns det förnybara bränslen på var fjärde mack i Sverige. Det kommer successivt att byggas ut.

Det här bidrar till att vi kan bli av med vårt oljeberoende. Jag undrar vilken strategi de borgerliga partierna har för att ta oss ur vårt oljeberoende och se till att satsa på jobb i Sverige.

De förnybara bränslena kan vi producera här hemma, och det skapar jobb här, i stället för att vi importerar oljan från omvärlden. Dessutom har svenska företag utvecklat produkter som är på frammarsch på miljösidan, och då kan man exportera. Tysklands ekonomi går dåligt, men det finns en bransch där sysselsättningen ökar, och det är miljöexporten. Det är en bransch där fler och fler sysselsätts i Tyskland. Här har vi stora möjligheter.

Vi gör också andra insatser för den ekologiska omställningen. Både i år och nästa år kommer 2 miljarder kronor att satsas på att bygga om offentliga byggnader så att de blir energieffektivare eller se till att de har solceller på sina tak. Det är 2 miljarder som går till grön omställning och som ger jobb.

Vi ska också se till – det har vi kommit överens om i budgeten – att väsentligt förbättra de skattemässiga villkoren för privatboende att övergå från direktverkande el i bostadshus till mer effektiva, energisnåla och miljövänliga uppvärmningssystem. Det är en nödvändig reform.

Den här budgeten är i stor utsträckning en tilläggsbudget. Vi har en debatt som om det vore en budget. Men det vi i huvudsak har hanterat är tsunamin och stormen. En av de saker som också ger sysselsättning i Sverige är effekterna av stormen. Vi har satsat på att stödja dem som har drabbats av stormen, och vi ger ett direktstöd till skogsägarna på 50 kr per kubikmeter stormfällt virke som man tar ut i skogen. Det gör nu att man kommer att jobba för fullt för att se till att omhänderta den skog som har fallit ned i stormen. Det är mer än 2 ½ miljard kronor som går till detta.

Det finns en stark kritik för att vi gör för lite för jobben, och det är en kritik som jag tycker är väldigt felaktig.

Jag ska bara nämna en sak till när det gäller den ekologiska omställningen. Före budgeten var vi i de tre partierna överens om en otroligt viktig sak: Vi ska använda Vattenfall för att styra om samhället till ett ekologiskt hållbart samhälle. Vi ska se till att man år 2010 ska ha minst fem terawatt biovind och solenergi i Sverige. Det är något som också ger jobb i Sverige. Här använder vi de bolag som vi gemensamt äger för att trygga jobben i Sverige och för att trygga miljön för framtiden. Det är den här den här typen av åtgärder för att främja miljöomställningen som är väldigt viktiga.

Vi gör en hel del andra saker, som vi har debatterat tidigare. Vi sänker skatten för småföretagare. Vi ser till att tillgången på riskkapital förbättras. Vi har tagit bort arvs- och gåvoskatterna, och därmed under-

lättar vi generationsskiften. Vi verkar för en aktiv offentlig upphandling på olika sätt. Det är några av de saker vi gör, förutom att vi satsar stora resurser: i år 6,5 miljarder och nästa år 7 miljarder på offentlig sektor, vård, omsorg och skola.

Det vi också gör är att vi tar hand om de människor som har varit arbetslösa eller sjukskrivna en lång tid. Det är livsfarligt att bara vänta in jobben och tro att dessa människor mår bra av att vara arbetslösa eller stå utanför arbetsmarknaden en lång tid. Här är anställningsstödet viktigt.

En annan viktig reform är friåret. Det visar sig att i genomsnitt har friårsvikarierna varit inskrivna på arbetsförmedlingen i ett och ett halvt år, och 10 % har varit inskrivna i tre och ett halvt år. De får en möjlighet att komma tillbaka till arbetsmarknaden. Under friårsförsöket visar det sig att 60 % av dem som hade friårsvikariat fick fast anställning efteråt.

20 % fick tillfälliga jobb eller deltidsjobb, och det är väldigt goda siffror. Det är oerhört viktigt att hjälpa dem som har varit arbetslösa länge att åter få en plats på arbetsmarknaden. Ju längre man står utanför, desto farligare är det. Det kostar både för individen och för samhället.

Det är väldigt många här som får moralpanik för att vi byter arbetslöshet mot ledighet. Det är inte så som Moderaterna hävdar, att arbetsförmedlarna jobbar med att förmedla ledighet. De förmedlar långa vikariat till människor som är arbetslösa, samtidigt som människor får möjlighet till nystart. Över hälften av dem som tar ut ett friår är äldre kvinnor som har jobbat i de tunga yrkena, som har haft tunga lyft. Kvinnor som jag träffat säger: Skulle jag inte ha fått det här friåret hade jag inte orkat jobba fram till pensionen, men nu kommer jag att göra det. Det är kvinnor som har jobbat som timvikarie, springvikarie och som inte haft en fast anställning på årtal, inte vetat när de har semester, inte vetat vilken lön de har men som nu under ett års tid får den tryggheten. Många har sagt till mig: För första gången har jag kunnat visa vad jag går för. Under det här året kan jag prestera mycket bättre än när jag har timvikariat.

Vi är också väldigt glada för och vi har kämpat för att se till att vi har en feministisk profil på budgeten med en satsning på kvinnojourerna, kvinnocentrum och kvinnors organisering. Vi har också tydliga skrivelser om hur vi gemensamt ska arbeta för jämställda löner. Det är ett arbete som fortsatt kommer att pågå.

Vi har också sett till att rädda kollektivtrafiken. De planerade neddragningarna i kollektivtrafiken i landet skulle innebära försämrade möjligheter för många svaga grupper att delta i samhällslivet. Det här är vi väldigt glada för.

Det vi också har gjort är att vi ytterligare, förutom alla insatser vi gjort tidigare, stärkt arbetet mot diskriminering. I Konjunkturinstitutets rapport om lönebildningen från 2004 – och jag rekommenderar er verkligen att läsa den, och det har jag gjort tidigare – finns för första gången någonsin en beskrivning av vad man kan åstadkomma om man minskar diskrimineringen av invandrare på arbetsmarknaden. Om vi så att säga skulle halvera diskrimineringen av invandrare på arbetsmarknaden skulle vi ha 107 000 fler människor i jobb. För BNP skulle det innebära en ökning fram till år 2013 med 76 miljarder kronor. Vi har i den här budgeten ytterligare insatser mot diskriminering på olika områden. Det är viktiga insatser. Kommer vi inte åt diskriminering och segregation kommer det att kosta både individen och samhället väldigt mycket pengar.

Jag vill tacka för den här budgetförhandlingen, som har gått lite smidigare än vanligt.

Prot. 2004/05:105
14 april

Anf. 8 Finansminister PÄR NUDER (s):

Herr talman! Jag tänker inte recensera mina meddebattörer och betygsätta dem. Jag tänker inte heller jämföra olika företrädare utan tänker hålla mig till det den här debatten handlar om, nämligen den ekonomiska politikens inriktning och den tilläggsbudget som regeringen nu har lagt på riksdagens bord.

När jag lyssnar på företrädare för den borgerliga oppositionen ser jag en röd tråd, ett synsätt som är gemensamt. Alldeles uppenbart tycker man att det är bättre att människor går öppet arbetslösa än att de är i arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Låt mig dröja kvar vid ordet arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Det låter så fyrkantigt. Amsjobb talas det om i debatten. Det har nämnts här att vi skyfflar runt i statistiken och försöker gömma arbetslösheten. Låt oss göra den här diskussionen lite mer konkret.

En kvinna, vi kan kalla henne för Lisa, har jobbat som assistent sedan hon slutade gymnasiet för tio år sedan. Hon behöver komplettera sin yrkeserfarenhet med arbetsmarknadsutbildning. Arbetsförmedlingen hjälper henne med en vägledande insats. Nu bättrar hon på sin yrkeserfarenhet med utbildning i ekonomi. Hon tillsammans med 17 000 andra har i dag förberedande utbildning, och 10 343 har en yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning.

Låt oss ta ett exempel med en invandrare, Mustafa. Han kom nyligen till Sverige. Han har utbildning och yrkeserfarenheter från Irak som arbetsgivarna dessvärre inte känner till. Arbetsförmedlaren hjälper därför Mustafa med att få kontakt med arbetsgivare genom arbetsplatsintroduktionen. Den här veckan har han och 900 andra denna möjlighet.

Låt oss ta Karin, som i många år har jobbat och slitit så hårt att hon har svåra ryggsproblem. Därför har hon svårt att få ett jobb. Genom lönebidrag, det som Kristdemokraternas företrädare ironiserade och raljerade över nyss, får hon ett jobb med en avtalsenlig lön. Just nu har hon och 56 051 andra ett jobb med lönebidrag.

Eller ta Mattias. Han har färsk högskoleutbildning men ingen yrkeserfarenhet. Arbetsförmedlingen hjälper honom att få praktik. Under den här veckan gör han och 16 204 andra praktik.

Lena är 62 år gammal. Hon har svårt att få jobb på grund av sin ålder. Genom aktivitetsgarantin har hon dock fått kontakt med en arbetsgivare som anställer henne genom anställningsstöd, skatterabatter som arbetsgivaren får och som vi nu förstärker. Så har hon och 22 982 andra, yngre som äldre, den här veckan fått ett jobb via anställningsstödet.

Eller ta Viktor. Han har arbetat som hantverkare på en liten firma som ska läggas ned. Nu vill han starta eget. Han och 6 776 personer får starta-eget-bidrag den här veckan.

Det går en avgrund mellan oss socialdemokrater och er i den borgerliga alliansen. Ni föredrar öppen arbetslöshet framför den här typen av insatser. Denna skillnad ter sig så påtaglig när man lyssnar på er. Dessutom är det, apropå den borgerliga alliansen, någonting väldigt viktigt: När jag presenterade uppgörelsen med Vänsterpartiet och Miljöpartiet kunde jag konstatera att vi hade förhandlat fram vårpropositionen på fyra

*Bordläggningsdebatt
med anledning av
vårpropositionen*

dag. Jag sade då att nu har ni i alliansen 24 dagar på er att komma med ett samlat gemensamt alternativt dokument att lägga på riksdagens bord. Nu har det gått 10 dagar. Nu har ni 14 dagar kvar. Jag skulle kunna avstå min debattid så att ni får gå hem och i era kammare skriva ihop er om en alternativ politik. Ni har 14 dagar på er. Men från och med nu och fram tills ni i Folkpartiet, Kristdemokraterna och Centerpartiet har lagt fram en gemensam politik kommer vi socialdemokrater rakt av i alla debatter att betrakta det som är det stora partiets i alliansen, Moderaternas, politik som alliansens gemensamma politik. Vi kommer att basunera ut över hela landet att detta är vad ni folkpartister, kristdemokrater och centerpartister vill. Kom med alternativet!

Därmed vill jag nu vända mig till de sjuka, de arbetslösa och de föräldralediga. Det är de som är huvudpersonerna i denna debatt. De har betalat en premie under många års tid, vi kallar det för skatt, och avstått löneutrymme för att de ska vara garanterade trygghet i händelse av att det oförutsedda inträffar, att de blir sjuka, arbetsskadade eller arbetslösa eller att det lyckliga inträffar att de bestämmer sig att skaffa barn. Två alternativ står då mot varandra. Alliansens politik: Sänk ersättningsnivån till 65 % i a-kassa och sjukersättning – och nu någonting väldigt viktigt som inte alls har kommit fram särskilt mycket i debatten, att de 65 procenten ska baseras på den genomsnittliga inkomsten under de senaste två åren – höj egenavgifterna till a-kassan, slopa rätten till avdrag för fackavgiften, sänk förtidspensionen, fördubbla antalet karensdagar, sämre och kortare föräldraförsäkring. Detta är den borgerliga alliansens politik.

Jag ska ta ett exempel. Den vanligaste månadslönen för en arbetare som tillhör LO-kollektivet i Sverige, medianlönen, är 18 400 kr. Multiplicera det med 65 %, och vi kommer ned i 11 800 kr. Kom sedan ihåg att a-kassans regler säger att du är tvungen att ta ett jobb om du erbjuds ett jobb som motsvarar 90 % av det du tjänar. Där har ni vad Moderaterna och alliansen är ute efter – pressa lönerna.

Mikael Odenberg talar om arbetslinjen. Låglönearbetslinjen är den som ni bekänner er till i alliansen.

Sedan säger alliansens främste företrädare, Mikael Odenberg: Det här vill vi inte göra för att djävlats med folk. Då citerar han ju sin partiordförande. Men när var det som Fredrik Reinfeldt sade detta? Jo, han sade: Vi vill ju inte djävlats med folk, så därför ska vi införa ett antal undantag när man inte ska behöva få 65 %, om man är cancersjuk, om man är strokepatient, om man har talsvårigheter och vad det nu var för någonting. Men häromdagen förkunnade en annan företrädare för Moderata samlingspartiet: Nej, det blir ingen lista med undantag. Nu ska man dra alla över en och samma kam. Hur mycket talsvårigheter man än har ska man få 65 % i ersättning. Tala om att djävlats med folk – för att ta er på orden!

Alliansens politik bygger på att Sverige ska konkurrera med låga löner, låga skatter och med låga ersättningsnivåer – precis som jag sade i mitt inledningsanförande – som ju finns i det övriga Europa där det går så mycket sämre än i Sverige. Detta är den borgerliga alliansens politik.

Mot detta står socialdemokratins politik. Vi vill ha robusta, trygga, generösa sociala försäkringar så att människor blir omställningsbenägna, så att man vågar gå från det gamla till det nya.

Vi vill ha kraftiga skatterabatter till de arbetsgivare som anställer dem som har det svårast på arbetsmarknaden, de långtidsarbetslösa.

Vi höjer taket i lönebidragen så att fler arbetshandikappade kan komma ut på arbetsmarknaden. Vi är väldigt stolta över den reformen. Är det några som har det riktigt svårt på arbetsmarknaden är det just de arbetshandikappade, och detta kan man hålla på att ironisera över i debatten. Det är inte särskilt många som är arbetshandikappade, men de är tillräckligt många, drygt 50 000 i dag. Det här gör att det blir lättare för arbetsgivare att anställa även de arbetshandikappade. Det är vår politik.

Vi socialdemokrater vill att Sverige ska konkurrera med hög utbildningsnivå, med hög forskningsnivå och teknikutveckling och genom trygghet i förändring. Det är den politik som vi representerar.

Alliansens politik är 65-procentig ersättningsnivå baserad på en genomsnittlig inkomst under de senaste två åren. Och kom nu inte från Folkpartiets, Centerns och Kristdemokraternas sida och säg: Nej, det här är inte vår politik. Men vad är då alliansens politik? Det är ju den som ni har blåst upp till denna fantastiska, pyramidala, postmodernistiska skapelse där ytan är så fin, men där innehållet uppenbarligen är ingenting.

Men, som sagt, räkna med, ni i Folkpartiet, Centern och Kristdemokraterna, att ni kommer att betraktas som de ni när, nämligen lydpartier till det stora Moderata samlingspartiet som kommer att diktera villkoren. Är ni inte med på den politiken ska ni säga det här och nu i dag: Vi kommer aldrig att sätta oss i en regering som sänker ersättningsnivåerna i de sociala försäkringarna till 65 %. Det vore ett intressant besked.
(Applåder)

Anf. 9 MIKAEL ODENBERG (m) replik:

Herr talman! Jag tror att såväl Lisa som Mustafa och Karin kan vara lugna. Det var en mycket märklig beskrivning som finansministern gav. När vi nämmer Amsåtgärder i samma andetag som vi talar om öppen arbetslöshet beror ju inte det på att vi alltid anser att det alltid är fel med arbetsmarknadsutbildning, arbetspraktik eller andra arbetsmarknadspolitiska insatser, utan anledningen är att åtgärderna inte löser det grundläggande problemet, även om det är till nytta för individerna. Det löser inte det grundläggande problemet att vi måste få fram fler nya, riktiga jobb.

Det är en iakttagelse som Aftonbladet gör på dagens ledarsida: "Det här är en politik" – och man talar då om Pär Nuder – "för att minska den öppna arbetslösheten, inte offensiva åtgärder för nya jobb". Alliansen anser att det behövs nya, riktiga jobb i detta land, men det handlar inte om låglönejobb.

"Vi ska konkurrera med kunskap, kompetens och kreativitet och inte med låga löner" – för att citera direkt ur finansplanen. Men det är inget argument emot att det ska löna sig bättre att arbeta och mindre att leva på bidrag.

Låt mig också säga att jag i min fantasi inte kan förstå hur det kunde ta fyra dagar att få ihop den här vårpropositionen. Vi ska utnyttja våra två veckor väl, och när motionstiden går ut kommer vi att presentera en gemensam reservation om den ekonomiska politikens inriktning.

Jag höll på att säga att finansministern var näst intill fänig när han avslutade med att säga att Socialdemokraterna ska basunera ut över landet att allting som varje moderat säger gäller för alla borgerliga företrädare. Men det är inte fänigt, utan det är snudd på allvarligt för det indikerar en bristande respekt för de partier som väljarna låter sig representeras av här

i riksdagen. Det är en klassisk manlig härskarteknik, osynliggörande. De andra partierna räknas inte.

Ni säger: Vi socialdemokrater ska aldrig bry oss om vad företrädare för kristdemokratiska, folkpartistiska eller centerpartistiska väljare säger, det är fullkomligt ointressant. Det struntar vi socialdemokrater i. Vi över-sätter automatisk allting till det som moderata företrädare framför.

Jag är tacksam för det värde som Pär Nuder tillmäter Moderaterna. Men jag tycker inte att det är ett förhållningssätt som är riktigt värdigt socialdemokratin i vårt land.

(Applåder)

Anf. 10 Finansminister PÄR NUDER (s) replik:

Herr talman! Nu kom det igen: Riktiga jobb i motsats till Amsjobb. Men jag tror att Mikael Odenberg inte är riktigt uppdaterad på hur det nya manuset som Moderaterna numera ska läsa är utformat.

Häromdagen sade han som uppenbarligen bestämmer mer än någon annan folkvald i Moderata samlingspartiet – dess chefsekonom – att Ams är en viktig institution även för Moderata samlingspartiet. Det vore väl bra om det vore så. Men sluta då att tala om Amsjobb och skyfflande runt i statistiken. Erkänn arbetsmarknadspolitikens betydelse för den enskilda människan!

Det finns en direkt koppling mellan å ena sidan att bekämpa arbetslösheten och å andra sidan att få till stånd en högre sysselsättning. Om vi får stora grupper som är marginaliserade och står utanför arbetsmarknaden får de svårare att ta sig in på den.

För oss socialdemokrater är detta två sidor av samma mynt. Vad är det som långsiktigt bygger sysselsättning? Jo, det är att de ekonomiska fundamenten ligger på plats, något som de inte gör i andra länder. Genom stabila offentliga finanser, låg inflation och låga räntor har vi denna konkurrenskraft som jag talade om i mitt inledande anförande parallellt med att vi mer än något annat land bekämpar den öppna arbetslösheten.

På tal om låga löner, Mikael Odenberg! Ni moderater och ni i alliansen kommer inte undan på den punkten. Själva syftet med att sänka ersättningsnivåerna är att få till stånd en låglönearbetsmarknad. Konsekvensen av de 65-procentiga ersättningsnivåerna blir att människor tvingas ut på arbetsmarknaden till löner i nivån 10 000–11 000 kr i månaden.

Så till alliansen och de andra borgerliga partierna. Det är rörande att höra Mikael Odenberg försvara de andra partiernas rätt att lägga fram sin egen politik. Jag ifrågasätter inte deras rätt att göra det, men jag ifrågasätter detta otroligt uppblåsta projekt alliansen som uppenbarligen inte är någonting i sak, utan bara någonting i form. Om det vore någonting i sak skulle ni ju verkligen bemöda er om att lägga fram ett dokument om ett samlat alternativ och inte några riktlinjer, arbetsgrupper, nya möten och nya fototillfällen som alternativ till den vårproposition som nu ligger på riksdagens bord.

Men ni kommer inte ifrån det faktum att alliansens politik pressar lönerna. Den kommer att innebära en låglönearbetsmarknad. Ni behöver göra det här därför att ni vill ha det och därför att ni använder de sänkta ersättningsnivåerna till att finansiera skattsänkningar där de största sänkningarna kommer att hamna hos de allra rikaste.

Anf. 11 MIKAEL ODENBERG (m) replik:

Herr talman! Där kom det igen, sade Pär Nuder när han inledde. Men att det är skillnad på Amsåtgärder och riktiga jobb kan väl inte vara särskilt kontroversiellt. Jag har inte sagt att det är fel med arbetspraktik. Jag har inte sagt att det är fel med arbetsmarknadsutbildning. Men det är inte reguljära jobb. Förhoppningsvis kan det leda till det. Problemet är bara att hittills har regeringens politik inte lett till några nya jobb. Jag kunde redan i mitt inledningsanförande påvisa att vi står och stampar, att de nya jobben inte kommer fram. Då säger jag: De måste komma fram, därför att annars kommer vi inte att kunna finansiera morgondagens välfärd och morgondagens pensioner.

Till skillnad från Pär Nuder försvarar jag alla partiers rätt att själva uttolka sin politik, även Socialdemokraternas. Det är därför jag visserligen kritiserar Pär Nuders uppfattningar men aldrig skulle göra det han gör, nämligen påstå att han har ett dolt syfte med sin politik som han inte öppet redovisar. Påståendet att den borgerliga eller den moderata politiken skulle ha till syfte att skapa en låglönemarknad är och förblir nonsens.

Låt mig sedan säga att vi försöker att vara trogna våra idéer men väldigt pragmatiska när det gäller metoder. Vi är övertygade om att vi måste ha stramare bidragssystem och sänkta skatter för att göra det lättare att gå från försörjning genom bidrag till försörjning genom eget arbete.

Vi försöker att hitta den rätta avvägningen i våra trygghetssystem där vi fångar upp de människor som oförskyllt råkar illa ut men samtidigt ger tillräckligt starka incitament till arbete. Därför har vi föreslagit att man ska få 75 % i sjukförsäkringen under det första halvåret och därefter 65 %. Pär Nuder vill vänta tills det första året har gått till ända. Därefter ska Försäkringskassan pröva om den sjukskrivne inte ska överföras i förtidspension och då få en ännu lägre ersättningsnivå än den vi har föreslagit, nämligen bara 64 %.

Vi har också, som ett uttryck för den här pragmatismen, prövat om det är möjligt att fånga upp särskilt utsatta människor på något sätt och ge dem en lite högre ersättningsnivå än 65 % efter det första halvåret. Och vi har kommit till samma slutsats som Pär Nuder och alla andra har kommit till, nämligen att nej, man kan inte sortera människor på det sättet. Man kan inte säga att någon diagnos eller sjukskrivningsorsak är mer behjärtansvärd än någon annan. Därför har vi kommit till slutsatsen att nej, det går inte att differentiera på det sättet, utan vi ska ha en enhetlig ersättningsnivå för alla oavsett orsaken till sjukskrivningen. Det är inte särskilt upprörande, för vi delar den uppfattningen med alla andra.

Sedan kan man ha olika uppfattningar om var avvägningen i trygghetssystemen ska ligga. Hittills har ingen lyckats övertyga mig om att vi har kommit till en felaktig avvägning när vi har sagt att ersättningsnivån ska vara 75 % det första halvåret och 65 % därefter. Men om någon lyckas övertyga mig så lovar jag att lyssna.

(Applåder)

*Bordläggningsdebatt
med anledning av
vårpropositionen*

Anf. 12 Finansminister PÄR NUDER (s) replik:

Herr talman! Det utbyggda anställningsstöd som regeringen nu föreslår innebär att ytterligare 20 000 personer redan i år kan beredas arbete. Anställningsstödet är, som jag tidigare sade, en skatterabatt riktad till de arbetsgivare som väljer att anställa långtidsarbetslösa. De här människorna utför riktiga jobb. Erfarenheten visar att det här stödet i väldigt många fall leder till fasta anställningar. Men kom inte och säg att de som har anställningsstöd inte utför riktiga jobb, för det gör de. Det är riktiga jobb.

När det gäller sysselsättningsutvecklingen i Sverige räknar regeringen med att sysselsättningstillfällena i år kommer att öka med runt 30 000. Nästa år tar det bättre fart, inte, som Karin Pilsäter sade, därför att vi lutar oss mot den internationella konjunkturen, utan därför att den inhemska ekonomin kommer att utvecklas allt snabbare och kraftigare. Regeringen räknar med att de reguljära sysselsättningstillfällena nästa år kommer att öka med ungefär 48 000.

Så till Moderaterna och ersättningsnivåerna. Det här kommer att komma igen. Vi kommer att tala mycket om Moderaternas ersättningsnivåer, var så säkra, under de kommande ett och ett halvt åren. Ni kommer inte att komma undan, syfte eller inte, den låglönearbetsmarknad som blir effekten av era sänkta ersättningsnivåer. Det är en realitet. Det blir så att människor kommer att tvingas ut och ta arbeten till betydligt lägre löner än vad fallet är i dag.

Så till frågan om listan och diagnosen. Det var ju inte vi som startade den här debatten. Det var ju moderatledaren själv som sade: Vi vill inte djävlaskas med folk. Därför ska vi ta fram en lista med sjukdomar som ska undantas från den 65-procentiga nivån.

Det var ju han som sade att det inte var rimligt att en strokepatient, att en patient med talsvårigheter ska ha en så låg ersättningsnivå. Nu har vi fått besked. Det blir ingen sådan lista, utan alla dras över en och samma kam. En framstående företrädare för Moderaterna sade när han gav det beskedet att cancersjuka ibland kan må bra av att arbeta. Det är moderat politik i ett nötskal.

Vi kommer att fortsätta att tala om de låga ersättningsnivåerna som leder till den låglönearbetsmarknad som – om ni vill det eller inte vill, syfte eller inte syfte – blir konsekvensen av Moderaternas politik.

Anf. 13 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Herr talman! Jag vet inte om man ska tolka finansministerns utfästelse här om att bara diskutera med ett parti som en beskrivning av hur det går till i den egna alliansen, att det bara är Socialdemokraterna som bestämmer och att v och mp inte har någon egen politik utan tycker likadant, eller så är det som med kaniner. De brukar räkna en, två, många. Det kanske är samma sak med finansministern, att det är en, två och sedan många och att man då nöjer sig med två partier. Jag vet inte vilket det är. Förmodligen kommer vi att få ett besked, kanske från Miljöpartiet eller Vänsterpartiet.

Det är i alla fall bra med en varudeklaration, att finansministern och kanske hela partiet i fortsättningen tänker bedriva politiken på ett ohederligt sätt och att man kommer att vara ute och basunera ut lögnerna på gator och torg. Det är alltid bra med konsumentupplysning.

Jag tycker att det var lite slående tidigare i diskussionen att EU bara var någonting som man använde för att jämföra sina egna siffror med och kunna säga hur bra man själv är och hur dåliga de andra är. Men den viktiga poängen är att vi som faktiskt är för EU, om ni nu är det fortfarande eller om ni har intagit samma ståndpunkt som era samarbetspartier och är emot EU, måste förklara varför det är bra att vara medlem. Vi tycker inte bara att det är bra för att ha någon statistisk jämförelse utan därför att det faktiskt är bra för ekonomin i Sverige. Det är bra för handeln, jobben, företagen och konsumenterna och bra för säkerheten och utvecklingen i Europa men också bra för att vi tillsammans med de andra europeiska länderna kan fylla en viktig funktion för utveckling, frihandel och säkerhet ute i världen. Det är själva argumentet för att vara med i EU.

Sedan, herr talman, blir man också lite förvånad när man får höra om "amseriet". Vi har väl alla följt hur det har blivit uppenbart för alla, utom kanske för regeringen, att Ams är en regelrätt sosseinstitution. Såväl styrelse som ledning är ju extremt dominerade av regelrätta socialdemokratiska företrädare. Regeringens egen myndighet, IFAU, kritiserar ju ständigt i rapport efter rapport utformningen av arbetsmarknadspolitiken. Vi har kommit till vägs ände med Ams. Vi behöver en helt ny arbetsmarknadspolitik som är bra för människor och ger dem förutsättningar att faktiskt komma tillbaka. Sanningen är den att antalet människor som åtgärdas beräknar ni i vårpropositionen ska kulminera just lagom till valet, precis som ni gjorde valet 2002, då ni gav Ams order och det verkställde ordena att blåsa på med jättemycket åtgärder precis lagom till valet för att ni skulle kunna pressa bort de arbetslösa från den öppna statistiken.

Vi behöver en omläggning av arbetsmarknadspolitiken och en integrationspolitik som inte kör ut människor utan som släpper in dem på arbetsmarknaden, inte ett sosse-Ams.

Anf. 14 Finansminister PÄR NUDER (s) replik:

Herr talman! Moderaternas chefsekonom har haft den från Folkpartiets utgångspunkt dåliga smaken att recensera Folkpartiets ekonomiska politik. När man nu hör Karin Pilsäter beskriva Ams måste Anders Borg vara den värsta sortens socialdemokrat med tanke på hans senaste uttalande om att Ams har en väldigt viktig roll att fylla i Moderaternas arbetsmarknadspolitik.

Karin Pilsäter talar om "amseriet". Alla ni som har arbetsplatsintroduktion, som går på lönebidrag eller har ett jobb till följd av anställningsstöd, kom ihåg hur förklenande de talar om de insatser som ni faktiskt gör när alternativet är öppen arbetslöshet.

Karin Pilsäter talar om Vänsterpartiet och Miljöpartiet och våra inbördes relationer. De är väl som i alla andra sammanhang, *comme si comme ça*. Men en sak står helt klar – vi har kommit fram till en gemensam politik. Den ligger här på riksdagens bord.

Jag begär inte mycket av er. Jag begär bara en enda sak: Kom med ett alternativ till den ekonomiska politik som vi har presenterat.

När det gäller EU vet Karin Pilsäter att jag är en lika varm anhängare av svenskt EU-medlemskap som någonsin Karin Pilsäter. Det har varit bra för Sverige att vi är medlemmar i EU. Och det kommer att fortsätta

att vara bra för Sverige att vi är medlemmar i EU. Där har vi samma uppfattning.

När jag valde att inledningsvis göra jämförelsen mellan Sverige och övriga EU frågade jag: Hur kommer det sig att skillnaderna är så stora? De kan bevisligen inte bero på det som har predikats från den här talarstolen och från andra talarstolar runtom i landet i decennier, nämligen att Sverige behöver ha mer av det som finns i övriga Europa – låga skatter, liten offentlig sektor, försämrade arbetsrätt, låga ersättningsnivåer. Det måste bero på någonting annat att Sverige går så mycket bättre.

Så till 10 000-kronorsfrågan där Karin Pilsäter är svenska folket svaret skyldig. Det kan väl inte vara så att den här alliansen bara är ett fototillfälle, utan den måste vara någonting mer. Den grundläggande frågan som jag tror att många vill ha svar på är följande: Kommer Folkpartiet liberalerna att sätta sig i en regering som sänker ersättningsnivåerna i a-kassan och i sjukförsäkringen till 65 %? Svara ja eller nej på den frågan.

Anf. 15 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Herr talman! Jag får väl säga som Pär Nuder. Det är faktiskt så i den borgerliga alliansen också – ibland är det lite si, och ibland är det lite så, men för det mesta kommer vi bra överens.

Jag lyssnade mycket noga på Yvonne Ruwaida eftersom jag tror att ni i de tre olika partierna har olika saker att tillföra. Och jag tror att Yvonne Ruwaida sade sanningen om era så kallade förhandlingar, nämligen att det här inte är någon budget. Det är en tilläggsbudget. Det är ett antal förändringar i innevarande års budget, innevarande års budget som bläcket inte ens hann torka på innan ni skickade ut regleringsbrev till myndigheterna och sade: De pengar som riksdagen anslog till er i torsdags får ni inte använda. Ni får bara använda en del av dessa pengar.

100 nya miljoner till polisen. 4 000 poliser ska anställas. Det skryter regeringen oavbrutet om. Men sedan skickas ett regleringsbrev ut där skrivs att 90 av dessa inte får användas.

När det gäller höjning av biståndet skriver man: Vi *anslår* 2006 1 % av BNI.

Ja, anslår var ledordet eftersom man inte kommer att få betala ut pengarna. I år ändrar man sig. Man tar 200 miljoner av det internationella biståndet för att sköta administrationen av den svenska flyktingpolitiken. Det finns omkring 2 ½ miljard som inte får betalas ut.

Detta är exempel på sådant där ni har förhandlat och kommit överens, men sedan verkställer ni inte detta.

Jag kan säga att en skillnad mellan oss i de borgerliga partierna och er är att det som vi förhandlar fram och kommer överens om har vi faktiskt också för avsikt att kunna verkställa i praktiken. Därför kan det ibland hända att det tar något mer än fyra dagar att förhandla fram förslagen. Och jag kan försäkra Pär Nuder att om ni skulle ha den goda smaken att avgå före valet 2006 och vi får tillträda innan dess, då lovar jag dig att det inte kommer att ta fyra dagar utan att det kommer att ta fyra timmar för oss att komma överens om sjukförsäkringen i det fallet, om ni bara har den goda smaken att avgå i förtid.

Jag ska säga några ord om Ams. Många människor får i dag inte någon hjälp på arbetsförmedlingen därför att man på arbetsförmedlingen, för att pressa tillbaka arbetslösheten, står där och så att säga håller emot

dörren så att folk inte ens får lov att komma in och anmäla sig. Jag tror att dessa människor har mycket liten förståelse för ert Amskramande. De förtvivlade förmedlarna säger att de inte har verktyg och möjligheter att ge folk det stöd som de vill ha. Och tänk på alla kommunala tjänstemän som jobbar på kommunala arbetsmarknadsenheter som finns just därför att Ams inte fungerar.

Det är inte de enskilda platsförmedlarna eller idén med arbetsmarknadsåtgärder som det är fel på, utan det är organisationen och strukturen som är fel därför att det är ett stort sossemaskineri, och det tänker vi ändra på. Om vi behöver övertyga Moderaterna om att återta den analysen lovar jag att jag kommer att göra allt för att vi ska lyckas med det för de arbetslösa skull eftersom de är värda något bättre.

Anf. 16 Finansminister PÄR NUDER (s) replik:

Herr talman! Jag ska först säga något om biståndet. Vi i de tre partier som samverkar om den ekonomiska politiken är varma anhängare av ett generöst bistånd. Vi kommer i år att nå upp till 0,88 % av BNI för att nästa år nå det unikt internationellt övergripande målet om 1 % av BNI i utvecklingsbistånd. Det gör vi trots de insatser som vi nu gör därför att det har funnits ett betydande anslagssparande inom Sida, vilket gör att vi kan använda en del av dessa resurser för att finansiera angelägna reformer, inte minst det som vi i riksdagen har efterlyst så länge, nämligen en reform som vi kallar NIPU. Men vi kommer att nå enprocentsmålet. Men vi är tre partier som gillar bistånd. Ni är fyra partier i alliansen där ett parti i grunden ogillar bistånd och som i varje ekonomisk motion har motionerat om att minska biståndet. Det är skillnad det. Ni har verkligen er förhandling framför er. Vi har vår förhandling bakom oss, och den leder till resultat – 0,88 % i år och 1 % nästa år.

När det gäller frågan om ersättningsnivåer noterar jag att vi inte fick något svar på frågan om Folkpartiet kommer att sätta sig i en regering eller ej som sänker ersättningsnivåerna i de sociala försäkringarna till 65 %.

Sedan sade Karin Pilsäter någonting väldigt intressant, nämligen att bara regeringen avgår kommer det att ta bara fyra timmar för er i alliansen att kunna lämna besked om hur det blir med socialförsäkringarna.

Är det bara det som krävs för att ni ska komma överens, att regeringen avgår? Jag trodde att det berodde på att ni i Folkpartiet inte ville ha ersättningsnivåer på 65 %. Det är ju det som ni hittills har sagt. Jag kan inte tolka det på något annat sätt än att Folkpartiet kommer att lägga sig platt under dessa fyra timmar och acceptera Moderaternas förslag på ersättningsnivåer på 65 %. Hur ska ni kunna kompromissa från 80 % till 65 % på fyra timmar? Det håller inte.

Folkpartiet är fortfarande svaret skyldigt: Kommer det att sätta sig i en borgerlig regering eller ej som sänker ersättningsnivåerna i de sociala försäkringarna till 65 %? Den frågan hänger alltså i luften.

Anf. 17 MATS ODELL (kd) replik:

Herr talman! Eftersom Pär Nuders intresse tycks kretsa mest runt ersättningsnivåerna finns det väl anledning att påminna om att han representerar det parti som har sänkt ersättningsnivåerna i det här huset under en period då det fanns behov av att sanera statsfinanserna. Om det forts-

ätter på detta vis kommer det behovet ganska snabbt att återuppstå. Om massarbetslösheten biter sig fast och om ni inte klarar av ohälsotalen, vilket allt tyder på, är vi tillbaka i det läget. Det är den bistra sanningen.

När vi nu talar om ersättningsnivåerna har vi, som jag nämnde, cirka en halv miljon människor som är förtidspensionerade. Ni har gett riktlinjer till Försäkringskassan om att man efter ett år ska försäkra ut människor till förtidspension. Då får de inte 65 %, då får de 64 %, Pär Nuder. Det är ju er politik – 64 %. Hur hjärtlöst är det? Det är er utveckling.

När det gäller åtgärderna sade Pär Nuder – jag vill gärna korrigera beträffande det missförståndet – att jag raljerade över att taket höjs för lönebidragsanställda. Nej, tvärtom! Jag tycker att det är ett utmärkt förslag. Vi kristdemokrater är för detta.

Vad jag raljerade över är att projektet med att knäcka massarbetslösheten skulle ske med tre verktyg. Det första var just att höja taket för lönebidragsanställda. Det andra var friåret. Det tredje var detta med 13 000 fler personer med anställningsstöd. Det är ganska klenk att ge sig på ett så stort berg med så futtiga verktyg, Pär Nuder! Det var alltså det jag raljerade över.

Sedan har vi förtidspensioneringarna. Om man tittar i vårpropositionen, och det bör man göra – Pär Nuder försöker ställa oss till svars för vår politik, men han kan vara lugn därför att vi kommer att leverera den både enskilt och gemensamt och i god tid för att kunna studeras – ser man att ni inte klarar ohälsokostnaderna. Det visar sig att utgifterna för både sjukpenning och förtidspension beräknas öka jämfört med vad ni trodde i budgetpropositionen. Det enda som minskar på ohälsoområdet – här kommer min fråga – är det som borde öka, nämligen antalet dagar med rehabiliteringspenning. Vad beror det på, Pär Nuder, att ni drar ned på detta område samtidigt som ni rekommenderar ett ökat inflöde av förtidspensionärer som får en ersättningsnivå på 64 %? Detta har ju Pär Nuder ägnat så stor del av talartiden åt att förklara som det hjärtlösaste man över huvud taget kan tänka sig.

Pär Nuder är faktiskt den som ska stå till svars i dag. Tala om vad ni ska göra för att nedbringa den halva miljon människor som i dag har förtidspension, de som i stor utsträckning enligt Anna Hedborgs utredning i princip är förlorade för arbetsmarknaden och som i allt högre grad blir yngre och yngre! Köttberget, Pär Nuder, blir allt yngre. De är snart nere i din egen ålder, så talet om att det är 40-talisterna som ni 60-talister ska bära visar sig vara fel. Det är de egna 60-talisterna som i ökad utsträckning kommer att vara i behov av insatser från regeringens sida.

(Applåder)

Anf. 18 Finansminister PÄR NUDER (s) replik:

Herr talman! Jag börjar med att till Mats Odell ställa samma fråga som den jag ställde till Karin Pilsäter, så har jag det gjort: Kommer Kristdemokraterna att sätta sig i en regering som sänker ersättningsnivåerna i de sociala försäkringarna till 65 %? Den frågan går det att besvara med ja eller nej. Eller också går det att göra som Karin Pilsäter, nämligen att inte alls besvara den. Varsågod och välj!

Mats Odell sade att vi socialdemokrater sänkte nivåerna i de sociala ersättningarna. Ja, det är riktigt. Precis som Mats Odell sade gjorde vi det därför att det fanns ett behov av att sanera de offentliga finanserna.

Anser Mats Odell att det i dag med hänsyn till den statsfinansiella utvecklingen är motiverat att sänka ersättningsnivåerna i de sociala försäkringarna? Det är ju den politik som Moderata samlingspartiet vill ha.

När det gäller lönebidragstaket kan jag säga att det är bra att Mats Odell väljer att ansluta sig till den höjning av lönebidragstaket som vi nu föreslår i den ekonomiska vårpropositionen. Vi går från 13 700 kr till 15 200 kr – alltså en väldigt viktig signal ut till Arbetsgivar-Sverige: Ta nu ansvar för dem som har det allra, allra svårast på arbetsmarknaden, nämligen de arbetshandikappade!

Så kommer jag till den fråga som hela tiden hänger i luften – frågan om ohälsa och förtidspensioner. Jag delar Mats Odells oro över utvecklingen när det gäller antalet förtidspensionerade. Men för att nyansera debatten något vill jag fråga: Hur ser den typiske förtidspensionären ut? Jo, det är en kvinna i övre medelåldern, ungefär 55 år, som först har gått sjukskriven från ett jobb i vården och som sedan har blivit förtidspensionerad utifrån en diagnos som är relaterad till rörelseorgan eller psyke.

Av dem som i dag är förtidspensionerade är 319 000 kvinnor och 221 000 män. Det är på tok för många.

Vet ni vad jag tror? Jag tror inte att de här människorna som är förtidspensionerade vill något hellre än komma tillbaka i sysselsättning, komma tillbaka till arbetsmarknaden. Jag tror inte att det behövs någon piska i form av sänkta ersättningsnivåer, försämrade villkor, för att tvinga tillbaka dem. De här människorna behöver rehabilitering. De behöver en ny chans. De behöver en ny utredning som prövar deras status i förhållande till när beslut om förtidspension fattades. Det är den politik som vi har lagt på riksdagens bord och som har vunnit riksdagens gehör.

Nu ska vi ta itu med den stora utmaningen att även pressa tillbaka antalet förtidspensionerade. Vi har minskat sjuktalen. Inflödet minskar. De korta sjukskrivningarna minskar. Nästa stora utmaning är att minska antalet förtidspensioner. Men det ska vi inte göra genom att försämma villkoren för de förtidspensionerade.

Anf. 19 MATS ODELL (kd) replik:

Herr talman! Pär Nuder kommer att bli besviken. Vi kommer nämligen inte att här i dag lägga fram någon regeringsförklaring för alliansens politik, om det nu är vad Pär Nuder tror. Han ägnar ju nästan all sin talar-tid åt att sukta efter att få höra vad vi kommer att hamna på. Men han kan vara lugn. Det kommer i god tid före valet, och det kommer att vara ett tydligt alternativ till den handlingsförlamning som presenteras i den här vårpropositionen.

Svaret på min fråga om vad Pär Nuder ska göra åt de förtidspensionerade är att de behöver rehabilitering. Bra! Men vad beror det då på att det är just detta ni drar ned på i den här propositionen? Sjuktalen ökar ju, och förtidspensioneringarna ökar. Men antalet timmar med rehabilitering minskar.

Vi kristdemokrater satsade väldigt mycket resurser i vårt budgetalternativ i höstas till förmån för en rehabiliteringsförsäkring som verkligen ser till att människor får chansen att komma tillbaka – en sammanhållen försäkring som gör att en myndighet håller i personen i fråga tills vederbörande är tillbaka i arbete. Det är detta som skulle behövas!

Pär Nuder, flera studier har visat att det i dag är så att kvinnor kan förlora ganska mycket pengar på att gå från sjukskrivning eller arbetslöshet till arbete. Jag vet inte vad detta står för, men det tyder i alla fall på att inkomstkatten och marginalskatterna för låg- och medelinkomsttagare behöver sänkas – detta för att stärka arbetslinjen och för att det ska vara lönsamt att gå från inkomst av sjukpenning, förtidspension eller akassa till ett arbete. Det lönar sig alldeles för dåligt i dag.

Jag menar att det i huvudsak är morot som behövs i det här sammanhanget. Det är Kristdemokraternas uppfattning, och det är vår linje i de samtal som kommer att föras inom alliansen. Det kan jag alltså redan nu berätta för Pär Nuder.

Pär Nuder och Göran Persson har varit ute och talat om behovet av skattehöjningar. Det förstår jag när jag tittar i vårpropositionen. Pengarna är slut. Förra året lånade Pär Nuder ungefär 100 000 kr per minut – jag tror att det beloppet nu är nere på en lite lägre nivå – till den löpande driften. Hela överskottet ligger i pensionssystemet. I går hörde vi från Försäkringskassan att balanstalet kommit dithän att det snart är dags för kris också i pensionssystemet på grund av den massarbetslöshet och den ohälsa som har bitit sig fast.

De skattehöjningar som Pär Nuder talat om har ett större intresse just nu, för vi ser inte av dem inte i den här vårpropositionen. Vad är det för skattehöjningar? Finns de kvar? Är det moms? Är det kommunalskatterna? Eller är det så att de något nedslående opinionsmätningar som kom efter det att de här sakerna presenterades i praktiken har skjutit ned de testballonger som ni sköt upp? Blir det skattehöjningar framöver, Pär Nuder?

Anf. 20 Finansminister PÄR NUDER (s) replik:

Herr talman! Tack så hemskt mycket, Mats Odell, för att jag fick den frågan så att jag klart och entydigt kan berätta: Nej, det blir inga skattehöjningar, för vi behöver inte höja skatten nu. De offentliga finanserna är urstarka sett i ett historiskt perspektiv och sett i ett europeiskt perspektiv.

Kommunsektorn har ett överskott – i fjol på 2 miljarder och i år på 5 miljarder – och det kommer att se ännu bättre ut framöver.

Nej, Mats Odell, vi behöver inte höja skatterna!

Vad jag däremot har dristat mig till är att diskutera den långsiktiga anspänning som det kommer att bli på den gemensamma sektorn när Mats Odell och andra går i pension med tanke på efterfrågan och det väldigt hårda tryck som det blir på vården och omsorgen inom en tid av 10–15 år.

Jag är inte alls säker på att några skatter kommer att behöva höjas då heller. Det beror ju väldigt mycket på hur vi lyckas skapa fler jobb och höja produktiviteten och effektiviteten i offentlig sektor. Men om det inte räcker vill jag inte på förhand utesluta ett ökat skatteuttag. Men Mats Odell kan vara lugn. Det kommer inte att bli några höjda skatter i budgetpropositionen i höst eller i vårpropositionen i vår. Jag har svårt att se framför mig att vi kommer att behöva höja skatteuttaget i Sverige i när-tid. Vi klarar oss ändå. Vi har så starka offentliga finanser.

När det gäller de offentliga finanserna och lånebehovet vill jag läsa in till riksdagens protokoll följande: I fjol var statens lånebehov 53 miljarder kronor. I år bedömer regeringen att lånebehovet kommer att vara 39

miljarder och nästa år 30 miljarder kronor. Det är förvisso stora pengar, men jämför det med de 250 miljarder kronor i lånebehov som vi hade när lånebehovet var som allra störst 1993.

Svensk offentlig ekonomi är urstark. Och det, Mats Odell, gör att vi inte behöver höja några skatter.
(Applåder)

Prot. 2004/05:105
14 april

*Bordläggningsdebatt
med anledning av
vårpropositionen*

Anf. 21 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Jag har en fråga till finansministern, men först har jag en kommentar. Jag har suttit här och lyssnat. Det sades att för tio år sedan sänktes också ersättningen i sjukförsäkringen, men då gjorde vi det för att sanera Sveriges finanser. Så var det inte. Jag var ju här i huset 1995. De pengarna gick åt till att sänka matmomsen. Det var en annan åtgärd. Jag förstod aldrig varför, men jag märkte reaktionerna i min hemstad Uddevalla. Det var det året vi bröt igenom i min hemstad Uddevalla. Det var då metallarbetarna sade: Nu blir vi vänsterpartister, Bäckström.

Och det är många av dem fortfarande. Det visar oron. Det är också något som är jobbigt om man härjar med socialförsäkringarna. Det skapar oro på arbetsmarknaden. Det är därför man inte ska göra det.

Men låt mig nu gå över till det andra jag skulle säga. Jag vill tacka finansministern och hans medarbetare, både män och kvinnor, som har gjort förtjänstfulla insatser. Det har både män och kvinnor i Miljöpartiet och Vänsterpartiet också gjort. Det har varit ett gott klimat den här gången. Vi ska nog inte överskatta personlighetens roll i historien, som Karl Marx skrev en gång. Det kan nog bero på formerna.

Varför går det lättare den här gången? Jo, för att vi just gör som riksdagen har sagt åt oss. Riksdagen har sagt att vi inte ska lägga någon vårbudget. Det finns ingen vårbudget. Det drev de borgerliga partierna igenom tillsammans med Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Regeringen ville ha en vårbudget, men vi sade nej till det. Det ska vara riktlinjer och tilläggsbudget. Nu kan vi inte kritisera regeringen för att den följer riksdagsbeslut. Det vore orättvist, och vi ska vara rättvisa i riksdagen.

Vad skulle vi då göra på våren? Jo, vi skulle lägga fast riktlinjer för den ekonomiska politiken, och det är lättare att ordna riktlinjer. Det blir inte så jobbigt. Det är i detaljerna, i siffrorna, som djävulen sitter. Så är det alltid. En sak skulle vi göra på våren, och det var att lägga fast riktlinjerna för den kommunala ekonomin. Nu har vi gjort det lite grann, men regeringen skriver på s. 27 att man bedömer att kommunerna behöver tillföras ytterligare resurser för de närmaste åren och återkommer i höst.

Pär Nuder vill ju göra upp med Vänsterpartiet till hösten. Han vill förhandla med Lars Bäckström, Marie Engström och Alice Åström, och han vill förhandla med Yvonne Ruwaida så att Yvonne Ruwaida och Lars Bäckström kan stå här på trappan och ta emot den fina nya höstbudgeten, den riktiga budgeten. Så vill Pär Nuder ha det. Tror då Pär Nuder att det är möjligt att göra upp om den höstbudgeten, den riktiga budgeten, med Vänsterpartiet utan mer pengar till kommunerna? Ja, inte till kommunerna. Det är så byråkratiskt. Det är till skolan, sjukvården och äldreomsorgen. Tror Pär Nuder det? Det ska bli väldigt intressant att höra svaret på den frågan, eftersom vi alla vet att Pär Nuder vill göra upp med

Miljöpartiet och Vänsterpartiet. Jag har ett svar sedan i vilken grad jag tror att det är möjligt. Det ska jag ge i nästa replik.

Anf. 22 Finansminister PÄR NUDER (s) replik:

Herr talman! Jag vill inte bara göra upp med Vänsterpartiet och Miljöpartiet om den ekonomiska budgetpropositionen i höst, utan jag vill, precis som vi gemensamt har skrivit i den ekonomiska vårpropositionen, tillföra kommunsektorn ytterligare resurser under de kommande åren, därför att vi gemensamt tror att det kommer att behövas. Frågan är bara i vilken omfattning och hur de ytterligare resurserna ska läggas ut över tiden.

Jag sade nyss att kommunsektorn kommer att gå med överskott i år. Det är glädjande efter många svåra och tunga år. När man talar om kommunsektorn ska man samtidigt vara försiktig med att dra alla kommuner och alla landsting över en och samma kam. Det ser väldigt olika ut i kommunerna. Men ser man på aggregerad nivå, som det heter, till hela kommunsektorn går den med överskott. Vi kan se de stora problemen framför oss, kanske inte 2006 utan framgent 2007 och 2008. Då kommer anspänningar i kommunsektorn.

Jag diskuterar gärna ytterligare resurser med både Lars Bäckström och hans kamrater i Vänsterpartiet och med Miljöpartiet med Yvonne Ruwaida i spetsen i höstens budgetförhandling.

Anf. 23 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Det där var nästan ett sådant svar som de borgerliga partierna brukar ge på Pär Nuders frågor. Vi får se hur det blir med saken. Det var väl inget bra svar? Jag kan berätta svaret, för jag har svaret från vår sida. Det är inte möjligt att göra upp med Vänsterpartiet utan att höstbudgeten innebär konkreta siffror i tillskott till sjukvården, skolan och äldreomsorgen. Det kommer inte att vara möjligt.

Vi är tålmodiga människor. Vi har arbetat för socialismen sedan 1917, så vi kan vänta sex månader på förstärkningar till vården, skolan och omsorgen. Men, Pär Nuder, det är ju lika bra att svara, för annars framstår ju vi som lika otydliga med beskeden som de borgerliga, och det ska inte vi vara. Vi vet ju svaret, Pär Nuder. Det är bättre att säga det. Budgeten för 2006 som omfattar planerna för 2006, 2007 och 2008 kommer att innehålla mer satsningar på skolan, sjukvården och äldreomsorgen.

Det är riktigt att kommunerna just nu har ett överskott, men det har ju skapats genom tuffa besparingar på många håll. Det har skapats genom att man har varit tvungen att hålla nere lönenivåerna. Kommunerna behöver också ha en styrka i sin ekonomi för att våga anställa. Allt detta säger oss att vi kommer att behöva tillföra sjukvården, skolorna och äldreomsorgen mer pengar.

Finansministern, gör inte som de borgerliga partierna! Håll inte väljarna i okunnighet om vad som väntar! Det hade varit bättre om vi hade siffersatt detta redan nu i vår. Riksdagen sade att man ska ge tydliga besked. Många kommuner planerar sina långtidsbudgetar redan nu på våren. Nu får vi en tempoförlust på sex månader.

Vi har haft ett gott klimat. Här hade vi en konflikt. Det är bara att erkänna det. Det var egentligen en onödig konflikt, eftersom jag tror att vi i

grunden vet att vi måste tillföra detta. Det handlar inte om valtaktiska skäl. Det skulle det ju kunna vara, eftersom vissa moderater säger att de har mer pengar till kommunsektorn. Men det kan vi bortse ifrån. Vi har visat att de inte har någon riktig finansiering för det. Det är inte av valtaktiska skäl. Det är för att vi behöver ha resurser för att skapa bättre lönenivåer, för att skapa fler händer i vården och för att skapa stabilitet så att man vågar anställa.

Finansministern har ju en replik då han kan komma med det beskedet. Jag utnyttjar nu min replik så länge som möjligt med flit för att understryka ett enda budskap. Ge ett tydligt besked! Jag upprepar det så länge klockan tickar. Gör inte som de borgerliga! Låt inte bli att lämna besked! Kom upp i talarstolen och ge detta besked, så att jag och Yvonne Ruwaida kan stå på trappan till hösten och säga att vi gjorde upp om en budget, och den innehöll mer pengarna till kommunerna! Låt oss mötas till hösten med positiva besked, siffrsatta pengar till skolan, vården och omsorgen!

Nu är min talartid slut, och jag kan inte upprepa samma fråga hur länge som helst.

Anf. 24 Finansminister PÄR NUDER (s) replik:

Herr talman! Jag ska fatta mig kort av respekt för Roger Tiefensee och Yvonne Ruwaida som också förtjänar ett svar på sina eventuella frågor.

Lars Bäckström kan vara lugn. Vi har gemensamt kommit överens i vårpropositionen om att kommunsektorn ska tillföras ytterligare resurser. Det är inte fråga om att vi får se, utan det är fråga om att vi får se hur mycket och i vilken tidsordning som vi ska lägga ut resurserna. Precis som Lars Bäckström sade är behoven väldigt stora i kommuner och landsting. Vi ska rekrytera en helt ny generation till vården och omsorgen. Vi ska justera löneskillnader. Jag hyser inom parentes goda förhoppningar om att man snabbt kommer att nå en överenskommelse mellan de avtalsslutande parterna på den kommunala sidan så att vi kan se fram emot att även minska löneskillnaderna mellan kvinnor och män i den gemensamma sektorn

Anf. 25 ROGER TIEFENSEE (c) replik:

Herr talman! Jag tackar finansministern för att vi sparar lite tid.

Jag noterade att finansministerns exempel – Lisa, Mustafa, Karin, Mattias, Lena och Viktor, om jag fick namnen rätt – var exempel på bra åtgärder. De är exempel på åtgärder som ingen borgerlig regering kommer att ta bort. Vi behöver en aktiv arbetsmarknadspolitik, men jag noterade att ingen hade friår, att ingen gick på söka jobb-kurs och att ingen dataexpert tvingades gå en grundläggande datautbildning för att få behålla sin a-kassa.

Men i stället för att diskutera fiktiva exempel skulle jag vilja lyfta fram ett verkligt exempel, Helena, som ingen vågar anställa i dag på grund av att hon har en sjukdomshistoria. Hon har varit med om en trafikolycka och har varit sjukskriven under en lång period. Efter att de nya sjuklönereglerna trös ingen anställa henne. Då är frågan: Var det de här utslagningseffekterna som ni ville pressa fram när ni ändrade sjuklöne-

reglerna? Var det för att djävlas med företagarna? Var det för att djävlas med Helena?

Anf. 26 Finansminister PÄR NUDER (s) replik:

Herr talman! Nej, Roger Tiefensee, det var naturligtvis inte för att djävlas med någon som vi införde systemet med medfinansiering. Det vara för att även arbetsgivarna skulle ta ansvar för att se till att vi får bättre, säkrare arbetsmiljö. Vi vet att en väldigt stor del av sjukdomarna är arbetsrelaterade. De ekonomiska drivkrafterna bidrar till bättre arbetsplatser och därmed till lägre kostnader för ohälsa.

Jag känner av förklarliga skäl inte till det enskilda fallet, men med de åtgärder som vi nu har lagt på riksdagens bord – det förbättrade anställningsstödet, lönebidragstakshöjningen – kommer säkert även den här typen av människor att kunna beredas sysselsättning och faktiskt få, som det heter i debatten, riktiga jobb.

Anf. 27 ROGER TIEFENSEE (c) replik:

Herr talman! Helenas problem är att hennes svårighet att komma in på arbetsmarknaden ligger i att hon inte har någon arbetsgivare som kan fixa en bättre arbetsmiljö åt henne. Problemet i stort är att en väldigt stor del av sjukskrivningarna inte är arbetsplatsrelaterade. Det är det som leder fel i det här förslaget med att ge företagen ett evigt ansvar för de långvariga sjukskrivningarna. Det är det som leder till utslagning. Det är det som leder till att företagare, framför allt småföretagare, tvingas sortera, tvingas titta hur en presumtiv anställds sjukdomshistoria ser ut därför att man inte kan riskera de andra anställdas jobb.

Jag hade tänkt ge Pär Nuder en eloge för den insiktsfulla verklighetsbeskrivning som tittar fram i finansplanen, just det om hur många människor i Sverige som upplever otrygghet och att välfärden inte räcker till, men att döma av den här debatten har denna insiktsfullhet och verklighetsbeskrivning blåst bort nu. Jag tycker att det vore på sin plats ändå att finansministern vore lite ödmjuk inför det faktum att 5 ½ % ändå är öppet arbetslösa och att över en miljon människor i arbetsför ålder inte går till jobbet en vanlig dag. Det är ett stort problem, och vi får inte blunda för det. Man får inte raljera över det på det sätt som jag upplever att finansministern har gjort under den här debatten.

Anf. 28 Finansminister PÄR NUDER (s) replik:

Herr talman! Det talas mycket om att 1,4 miljoner står utanför arbetsmarknaden. Låt mig ta den handsken! Det är riktigt: Många är sjuka, många är arbetslösa, och många är förtidspensionerade – alldeles för många. Det är därför hela politiken riktas in på att pressa tillbaka arbetslösheten och få ned de höga ohälsotalen. Men i dessa en och en halv miljon människor räknar man också i debatten in de 352 000 som har semester, de 521 000 som är studerande och så vidare. Vi ska inte göra problemet större än det är. Det är tillräckligt stort ändå.

Anf. 29 YVONNE RUWAIDA (mp) replik:

Herr talman! Alla som lyssnar på den här debatten! Det finns en reform i budgeten som har fått alldeles för lite uppmärksamhet, och det är

att vi nu faktiskt kommer att ha en ny instans- och processordning för asylärenden. Utlänningsnämnden avskaffas, och den nya processen, som är en domstolsprocess och som är rättssäker, vilket inte Utlänningsnämnden har varit, införs. De asylsökande kommer att även muntligt få framföra sina ärenden. De kommer även att få veta på vilka grunder man anser att det land de kommer ifrån är säkert, vilket de inte får i dag.

Vi finansierar den här reformen i den här budgeten. Det vi också har sagt är att i och med att vi är överens om att den process som nu avskaffas med Utlänningsnämnden inte har varit rättssäker så innebär det att det finns väldigt många asylsökande som har fått avslag på sin asylansökan fast de inte borde ha fått det. Vi skapar ju en ny process. Och vi vill ge den här nya processen, som hela flyktingrörelsen står bakom och vad jag vet också alla partier i riksdagen står bakom, en rejäl chans. Vi tycker att det är rimligt, och det är också en fråga som vi har tagit upp i budgetförhandlingarna att vi då ska ge amnesti för alla dem som fått avslag på sina ärenden.

Det här är en fråga som vi har tagit upp men där vi inte har lyckats komma överens med regeringen i nuläget. Det här är en så stor och viktig fråga att vi kommer att fortsätta kämpa för den. När man fattar beslutet, när den nya domstolsprocessen införs, så hoppas vi också på amnesti för de asylsökande som i dag gömmer sig i landet. Det är också barnfamiljer som gör det. Det här är också ett krav som stöds av väldigt många i Sverige inklusive kyrkan.

Anf. 30 Finansminister PÄR NUDER (s) replik:

Herr talman! Jag har den största respekt för det engagemang som finns i de flyktingpolitiska frågorna, inte minst i den här kammaren. Vi har dock en del olika åsikter om hur man bäst ska hantera den flyktingpolitiska situationen. Jag har stor respekt för Miljöpartiets uppfattning i den här frågan. Vi har en avvikande uppfattning i amnestifrågan. Den har diskuterats i andra sammanhang, om än inte i sammanhang där vi förhandlade i hamn den ekonomiska vårpropositionen. Men den förtjänar säkert fortsatt debatt. Regeringen företräds i den debatten av migrationsminister Barbro Holmberg.

Anf. 31 YVONNE RUWAIDA (mp) replik:

Herr talman! Vi är alla överens om att den process som i dag finns och som nu avvecklas inte är rättssäker. Den processen har lett till att människor som egentligen borde ha fått asyl har gått under jorden av rädsla, och de vågar inte återvända. Det finns en grupp av dem som jag tror berör människor allra mest, och det är barnfamiljerna. Jag hoppas verkligen att vi fortsatt kommer att kunna diskutera den här frågan för att se till att vi får amnesti för dessa grupper.

Anf. 32 MIKAEL ODENBERG (m):

Herr talman! Jag tänkte återgå till den 10 000-kronorsfråga som Pär Nuder tidigare ställde till Karin Pilsäter från Folkpartiet, den ifall Folkpartiet någonsin kunde tänka sig att sätta sig i en regering som sänkte ersättningsnivåerna i sjukförsäkringen till 65 %.

Jag gjorde en reflexion när jag hörde frågan, nämligen att det känns som en besynnerlig tanke att man skulle bryta ut en fråga som intresserar

finansministern och sedan 18 månader före ett allmänt val föra någon sorts borgerlig regeringsförhandling i riksdagens talarstol.

För knappt fem år sedan höll Pär Nuder ett första maj-tal i Södertälje där också den dåvarande andremannen i Vänsterpartiet, Lars Ohly, hade talat. I det första maj-talet vände sig Nuder till Ohly och sade: "Det finns ingen 'kommunism light', Lars Ohly. Kommunism är kommunism, är oförenlig med demokrati. Därför säger vi socialdemokrater i dag på 2000-talets första 1 maj: Vill ni fortsätta att samarbeta med socialdemokratin efter nästa års val", alltså 2002 års val, "måste ni en gång för alla mönstra ut kommunismen och kommunisterna. Ni måste städa upp i garderoben, vädra ut och göra rent hus." Och därefter kom utfästelsen: "Vi socialdemokrater vill inte och tänker inte samarbeta med några kommunister i det nya seklet."

Jag vill, herr talman, gärna överlåta 30 sekunder av min talartid till finansministern så att han kan svara på frågan: Varför begär finansministern klara framtidsbesked av företrädare för andra partier när han visat hur lite hans egna framtidsbesked är värda när det kommer till kritan?

Anf. 33 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Tyvärr medger inte reglerna för kammaren att man lämnar över talartid till annan talare.

Anf. 34 YVONNE RUWAIDA (mp) replik:

Herr talman! Ett av de förslag som Moderaterna står för, och som jag upplever som skamligt, är sänkningen av ersättningsnivåerna. Det slår hårt mot stora grupper. Men det var inte den frågan jag tänkte gå in på nu, utan jag vill ha svar av Mikael Odenberg på en del viktiga framtidsfrågor.

Den första gäller jämställdheten. Jag noterade att Mikael Odenberg refererade till sina "alliansbröder". Jag hoppas att Karin Pilsäter inte tog illa upp, även om jag nog skulle ha gjort det. Jag tycker att det lite grann visar på den inställning som Moderaterna har i fråga om jämställdhetspolitik.

Vad är Moderaternas politik när det gäller att minska lönediskrimineringen? Stöder Mikael Odenberg det förslag som vi nu fått igenom i budgeten om att ge stöd till kvinnor som är utsatta för mäns våld? Kommer man att reservera sig mot de 100 miljonerna per år till kvinnojourerna?

En annan fråga som jag även tidigare tagit upp med Mikael Odenberg gäller diskrimineringen. Som jag visade finns det stora samhällsvinster, förutom vinsten för de enskilda människorna, med att verkligen ta krafttag mot diskrimineringen. Jag skulle vilja veta vilka av de förslag vi lagt fram de senaste åren Mikael Odenberg tänker avskaffa. Eller tänker han behålla antidiskrimineringsbyråerna i de olika kommunerna? Tänker han ha avkodifiering av ansökningshandlingar? Tänker han acceptera att offentlig upphandling används för att ställa krav på antidiskriminering, på att företagen inte ska diskriminera, det vill säga att ha offentlig upphandling med antidiskrimineringsklausuler?

Sedan vill jag också fråga om bensinen. Vill Mikael Odenberg ta Sverige ut ur oljeberoendet? Kommer man att stödja förslaget om att bensinmackarna i Sverige ska ha förnyelsebara bränslen? Kommer man att

stödja förslaget om att använda statliga bolag som Vattenfall, men också den offentliga upphandlingen som faktiskt utgörs av våra gemensamma resurser, för att upphandla till exempel miljöbilar och ställa andra krav på mat, exempelvis Kravmärkt mat, så att vi får en miljöomställning och använder våra resurser till det?

Anf. 35 MIKAEL ODENBERG (m) replik:

Herr talman! Vad gäller mina ambitioner på jämställdhetsområdet kan jag försäkra att referensen till "alliansbröderna" har lika lite bäring på frågan om jämställdhet som den omständigheten att jag kallar justitieombudsmannen för "man" eller säger att "hon" är ett när jag talar om klockan.

Vad gäller svaren på de olika frågorna måste jag ändå be Yvonne Ruwaida att visa tålamod. Vi avser att återkomma med alla våra ställningstaganden till vänsterkartellens förslag när vi väcker våra motioner lite senare. Men i dag diskuterar vi regeringens vårproposition, snarare än hur vi kommer att svara på förslagen i den.

Jag har redan citerat ur finansplanen, men jag vill ge ytterligare ett citat. Redan i fjärde stycket på den första textsidan i finansplanen kan man läsa att vi inte har någon orsak att vara nöjda, och sedan står det: "Många människor i Sverige upplever otrygghet. Valfärden räcker inte till. Köerna i vårderna är för långa, klasserna i skolan för stora och personaltätheten i förskolan för låg. Många kvinnor och barn utsätts för våld i hemmet. Många oroar sig för om valfärden kommer att vara tillräckligt bra i framtiden."

Jag tillhör dem som oroar sig för den framtida valfärden. Det är grunden för att jag arbetar i ett parti som vill återupprätta arbetslinjen i Sverige, för människornas egen skull – de som är berörda – men också för allas vår skull.

Trygghetssystemen i vårt land är jätteviktiga, men politik handlar om prioriteringar. Då kan vi inte bara krama trygghetssystemen, utan vi måste också göra det mer förmånligt att arbeta och mindre förmånligt att leva på bidrag. Vi vill prioritera valfärdens kärna, och jag kan lova Pär Nuder att vi i god tid – men när vi själva, inte Pär Nuder, bestämmer det – kommer att ge de besked som behövs från alliansen för att väljarna med förtröstan ska kunna rösta på ett av våra partier.

Anf. 36 YVONNE RUWAIDA (mp) replik:

Herr talman! Den borgerliga alliansen gillar att syssla med svartmålnings av hur situationen ser ut i Sverige. Om man blickar utomlands ser man att vi har en stor välfärd i Sverige. Det innebär inte att allt är perfekt. Det innebär inte att det inte finns saker som vi vill förbättra. Och det är det som skrivningen i finansplanen visar. Den visar också att vår ambition är att fortsatt jobba med de frågorna och förbättra till exempel tryggheten för kvinnor i vårt samhälle.

Som vanligt får jag inte något svar av Mikael Odenberg. Alliansen står svarslös. Mikael Odenberg står svarslös. Den fråga jag hade om hur vi i Sverige ska minska, eller helst bli av med, vårt oljeberoende borde Mikael Odenberg väl ha ett svar på. Mikael Odenberg borde ha ett svar på ifall bensinmackarna i Sverige ska ha förnyelsebara bränslen.

Prot. 2004/05:105
14 april

*Bordlägningsdebatt
med anledning av
vårpropositionen*

Mikael Odenberg borde även ha svar på om man ska använda offentlig upphandling, om man ska använda statliga bolag, för att få till stånd en miljöomställning. Mikael Odenberg borde också ha svar på om vi ska använda 2 miljarder kronor, både i år och nästa år, för att energieffektivera offentliga byggnader och satsa på solceller.

Det handlar inte om vad som står i den här budgeten. Det handlar om vilken politik man har för en grön omställning. Min erfarenhet är att man inte brukar vilja ställa krav på vare sig statliga bolag eller offentlig upphandling, för det är marknaden som ska råda. Receptet som Moderaterna presenterar brukar handla om besparingar på de svaga. Det brukar handla om att privatiseringar och skattesänkningar är lösningen på allt.

När det gäller frågor om diskriminering får jag ofta inte svar av Mikael Odenberg, vilket tyder på att han inte tycker att diskriminering är en så viktig fråga att han kan ställa sig i talarstolen och säga: De här åtgärderna tycker vi är de rätta mot diskriminering.

Eller är det skattesänkningarna och försämringen av ersättningen för de svaga som är lösningen på att Muhammed blir diskriminerad i jämförelse med Mikael när de söker samma jobb?

Anf. 37 MIKAEL ODENBERG (m) replik:

Herr talman! Jag kan försäkra Yvonne Ruwaida om att jag anser att diskrimineringsfrågorna är oerhört viktiga och värda att ta på allvar. Att jag inte kan svara på Yvonne Ruwaidas frågor beror inte på ovilja utan brist på tidstilldelning.

Anf. 38 KARIN PILSÄTER (fp):

Herr talman! Hotet mot socialförsäkringarna och välfärden består inte av att människor kanske skulle vilja sänka ersättningarna. Det består i att om vi inte kan komma till rätta med utanförskapet på arbetsmarknaden, långtidssjukskrivningarna och förtidspensionerna så kommer man att vara tvungen att göra det.

Om vi inte kan komma till rätta med företagsflykten och bristen på vilja och möjlighet att låta företagen växa kommer vi inte att kunna betala för välfärden. Det är det stora hotet. Det hotet står ni för – Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet – genom er oförmåga att ta itu med de verkliga, stora problemen.

Herr talman! För övrigt vill jag påminna om att den enda här inne i kammaren som har suttit i en regering som sänkt ersättningsnivåerna är Pär Nuder. Regeringen sänkte dem förra året. Ni har glömt det redan. Du har sänkt ersättningsnivåerna. Det sade du ingenting om på några torgmöten före valet.

Ni talade tvärtom om höjda tak då. Din företrädare Bosse Ringholm utfärdade ett högtidligt löfte att de taken skulle höjas. Men det gjorde ni inte. I stället sänkte ni ersättningsnivån. Så är det.

Jag vill poängtera att jag verkligen delar Yvonne Ruwaidas glädje och välkomnande av process- och instansordningen. Vi skulle verkligen behöva en amnesti för gömda flyktingar. Nu har en majoritet i riksdagen, faktiskt alla andra partier, tvingat Socialdemokraterna att gå med på en ny processordning. Det är då väldigt tragiskt att Vänsterpartiet och Miljöpartiet har låtit sig köras över och tar de pengarna från det internationella biståndet. Det tycker jag är trist.

Jag vill ställa en fråga till Yvonne Ruwaida. Det visar sig att Ams diskriminerar kvinnor. Kvinnor får bara hälften så mycket stöd till de olika typer av åtgärder som ni håller så högt som vad män får.

I praktiken fungerar Amssystemet också som en effektiv diskriminering av invandrare. De släpps över huvud taget inte in. Man pressar tillbaka den öppna arbetslösheten genom att inte släppa in invandrare i arbetsmarknadspolitiken.

Det är bara att gå ut och titta på alla de kommunala organisationer som finns på grund av att människor inte släpps in och se vilken etnisk bakgrund de flesta människor har som får sitt stöd den vägen.

Mot bakgrund av det skulle jag vilja ställa en fråga till Yvonne Ruwaida. Du som värnar så mycket om att bekämpa diskriminering, delar du min uppfattning att Ams måste organiseras om?

Miljöpartiet brukar tala om miljömässigt hållbar utveckling, och det är viktigt. Men det handlar också om ekonomiskt långsiktigt ansvar. Vi ska inte vältra över vare sig miljöskulder eller ekonomiska skulder på våra barn.

Jag skulle därför vilja ställa frågan: Delar du finansministerns uppfattning, när vi lånar 30 miljarder kronor om året – kanske 39 eller 50 miljarder kronor – till driften och lämnar de skulderna efter oss till våra barn, att det är urstarka statsfinanser?

Anf. 39 YVONNE RUWAIDA (mp) replik:

Herr talman, och alla som lyssnar! Det finns i dag en strukturell diskriminering överallt. Det är därför vi har satsat på åtgärder på ett antal olika områden. De områdena rör allt från hur rekryteringen ser ut i staten och i kommuner och landsting till boendesituationen.

Vi har ett antal olika åtgärder. Men man ska också kunna få hjälp på sitt arbete genom antidiskrimineringsbyråerna. Det var antidiskrimineringsbyråer som uppmärksammade att det fanns problem på arbetsförmedlingar och att invandrare ibland diskrimineras där helt enkelt.

Det finns en del positiva insatser hos Ams. En av dem är den speciella arbetsförmedlingen i Stockholm för invandrare som har akademisk bakgrund. Det har blivit väldigt lyckosamt. Men det finns också en hel del problem.

Friåret har visat sig vara en väldigt lyckad arbetsmarknadspolitisk insats just för invandrare. Av friårsvikarierna är 32 % just invandrare som nu får en möjlighet att få en fot in på arbetsmarknaden och som har haft en väldigt lång inskrivningstid hos just arbetsförmedlingen.

Det är ett arbete som pågår, och det kommer att ta tid. Jag kommer att vara en av dem som jobbar för att just invandrare ska sluta diskrimineras på alla områden, men jag tror inte att det går över en natt. Jag tror att Ams har brister. Vi jobbar med den frågan.

När det gäller jämställdhet har vi nu gett ett uppdrag åt Försäkringskassan att titta på kvinnors ohälsa och att uppmärksamma just det strukturella med varför det är så många kvinnor som är sjukskrivna. Jag ser med spänning fram emot att man har fått det riktade uppdraget att fokusera just på kvinnor, kvinnors situation och orsakerna till att kvinnor är mer sjukskrivna än män. Det tror jag är ett väldigt viktigt led i att arbeta mot just diskriminering av kvinnor i samhället men också att få en förklaring till varför så många kvinnor är sjukskrivna.

Vi finansierar den nya instans- och processordningen via biståndsmedel. Det tycker inte vi har varit så lyckosamt. En anledning till det är att vi inte vill vältra över för mycket skulder på framtiden. Det som ändå är bra är att vi inte, som Karin Pilsäter sade tidigare, ruckar på enprocentsmålet nästa år. Anslaget utgör 1 % av BNI. Däremot har vi sparat en del av anslagssparandet som biståndet har för nästa år.

Anf. 40 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Det blir svårt att ha ett replikskifte eftersom Karin Pilsäter nu har förbrukat sin talartid. Det blir en kommentar i stället. Jag uppfattade att ni sade att Ams diskriminerade invandrare, Karin Pilsäter. Sade ni det är det jobbigt. Vi ska försöka att ha en nyanserad diskussion här i kammaren.

Arbetsmarknadsverket leds av några av de ledande företrädarna för svenskt organisationsliv och politik. Det vore extremt allvarligt om detta verk aktivt diskriminerade invandrare. Det finns instruktioner i verket att prioritera just utlandsfödda. Det görs på många sätt.

Sedan vet vi allihop att det finns ett slags strukturell rasism i Sverige som ingen organisation är fri från. Men det är inte bra att peka ut just Arbetsmarknadsverket som prioriterar och försöker att jobba i en annan riktning. Det är ringaktande mot verket.

Vi kan göra mer; visst är det så. Men om vi ska ha en politik där man tar ifrån Arbetsmarknadsverket dess anslag får vi göra så att de som är utlandsfödda ska ha en absolut förtur. Då får man ju dra ned på resurser, och då kan man få spänningar i samhället. Med en politik, där man drar ned på arbetsmarknadspolitik, riskerar man just att få spänningar mellan utlandsfödda och dem som har bott i många generationer i Sverige. Det är allvarligt.

Gör inte sådana där svepande attacker! Det kan låta roligt i talarstolen, men det blir ett dåligt debattklimat i demokratin.

Anf. 41 MATS ODELL (kd):

Herr talman! Jag har i debatten försökt fästa uppmärksamheten på att den massarbetslöshet och den ohälsa som håller på att permanentas dränerar den offentliga sektorn. Det är en olycka för miljoner människor. Det går ut över verksamheten ute i äldreomsorgen, ute i skolan och i sjukvården.

De urstarka offentliga finanser som Pär Nuder berömmar sig av är knappast någonting som man upplever ute i verkligheten. Vi vet och vi ser hur regeringen i vårpropositionen ägnar sig åt ett akrobatiskt budgettricksande precis strax under, eller numera till och med ovanför, utgiftstaket. Det erkänns till och med i en bilaga till propositionen. I bil. 1, s. 63, konstaterar man att budgeteringsmarginalen har överskridits.

Jag har kritiserat att de gigantiska problemen med ohälsan och massarbetslösheten angrips med väldigt fattiga verktyg. Jag har inte raljerat över detta, utan jag har pekat på att det inte räcker med att ytterligare 13 000 kommer in i anställningsstöd, att man höjer ersättningsnivån i lönebidragssystemet och att friåret finns kvar.

När jag läser i vårpropositionen ser jag att det handlar mycket om konstgjord sysselsättning. Det erkänner man ju själv. Antalet sysselsatta väntas enligt propositionen öka med 32 000 personer, men drygt 70 % av

den ökningen – 23 000 personer – förklaras av friårsförsöket och att fler sätts i anställningsstöd. Jag läser ur bil. 1, s. 40: Cirka en tredjedel av sysselsättningsökningen i år förklaras av de 10 000 friårsplatser som infördes vid årsskiftet 2004/05. Liksom vid annan frånvaro räknas både de som deltar i friåret och deras vikarier som sysselsatta. Undra på populariteten i ett sådant förslag! Hux flux raderar det ju ut två personer samtidigt ur statistiken.

På samma sätt klassificeras deltagare i arbetsmarknadspolitiska program som har anställningsstöd. Antalet personer med anställningsstöd beräknas öka med ca 13 000 i år. Sammantaget stiger antalet reguljärt sysselsatta med endast 9 000 personer i år. Det skriver regeringen i sin egen proposition.

Berget födde en mus. Den politik som ni föreslår med åtgärder mot detta är som att försöka ta sig igenom Hallandsåsen med nagelfil och nagelsax.

Jag går nu över till kommunsektorn, och läser i bil. 1, s. 71: I år väntas antalet sysselsatta inom kommunsektorn att öka med 16 000 personer. Därav svarar friåret samt en tidsbegränsad utbildningssatsning för 9 000 personer. Jag förstår inte hur Pär Nuder kan vara så nöjd mot den här bakgrunden. Det allvarliga är, som jag pekade på, också företagsflytten och utflyttningen av jobb. Utöver detta kommer att de så kallade portfölj-investerarna nu flyr Socialdemokraternas Sverige. Det visar Riksbankens statistik med skrämmande tydlighet.

Under februari månad i år köpte utländska investerare svenska värdepapper för 11,5 miljarder kronor. Men vi svenskar köpte utländska värdepapper för 19,9 miljarder. Kapitalutflödet under en enda månad var alltså 8,4 miljarder. Det är miljarder som hade kunnat göra nytta här i Sverige.

Jag frågar: När ska vi avskaffa den förmögenhetsskatt som har drivit ut 500 miljarder – en del menar 1 500 miljarder – ur det här landet som skulle kunna ligga till grund för nya investeringar och nya jobb? Nu är det friår, höjning av taken i lönebidragen och nya anställningsstöd som är receptet. Det räcker inte.

Anf. 42 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Herr talman! Jag har alltså talartid kvar. Den som spar han har; det är klok politik.

Jag ska kommentera några saker som Odell sade och som Moderaterna sade. Moderaterna pratar om kommunismen. Vänsterpartiet är inget kommunistiskt parti. Jag är inte kommunist. Jag är vänstersocialist. Nuder får tala för sig. Men jag tror att de flesta människor upplever Lenin och kommunism som samma sak – ungefär som när man säger att påven och katolicism är samma sak. Så behöver man inte se det. Man kan möjligtvis se det kommunistiska manifestet som i Marx mening. Då är det lite lättare att förstå. Men bort det; vi ska tala om de viktiga sakerna.

Flera gånger i debatten har man sagt så här: Vi sänker inte sjukförsäkringen för att djävläs. Det är inte jag som säger detta, herr talman, utan jag återger vad andra har sagt. Det har ju varit tillåtet tidigare. Man kan gå dem till mötes, och då syftar jag alltså på Moderaterna, och säga: Nej, vi ... med sjukförsäkringen för att skaffa fler jobb. Så är det nog. Och vad händer då? Varför tror man att det blir fler jobb då? Jo, därför att det

blir mer lönsamt att arbeta. Då blir det också mer lönsamt att ta arbete till en lägre lön. Det var det som Pär Nuder och jag sade. Avsikten är att få fler i arbete. Det är alldeles riktigt. Metoden är att få lägre reservationslöner.

Herr talman! Jag har sagt det förr, och jag säger det igen: Jag har aldrig stött på någon bilist som säger att avsikten var att köra i diket. Men några kör i diket, och det är inte deras avsikt. Den här metoden leder till en dikeskörning. Jag tror faktiskt att den kan fungera, herr talman, kort-siktigt för att få jobb. USA har lyckats med metoden med låga socialförsäkringar. Där har man låga löner men också många höga löner, och man har lyckats väl med att få många sysselsatta. Men jag vill inte gå den vägen, utan vi vill ha den europeiska vägen som till och med kristdemokraten Juncker stod för ute i Europa. Det är synd att inte alla kristdemokrater kan bedriva samma politik även här i Sverige.

Vad är då vårt recept? Vi har ingen politik och inga riktlinjer, säger man. Men det är ju det vi redovisar. Läs på s. 31, 32 och 33! Det finns uppemot 30 förslag. Jag ska bara kommentera några av dem.

Debatten här i riksdagen är så knepig. Det låter som om nästan alla politiker i riksdagen blir något slags kommunister. Man kan styra jobben genom att göra något med budgeten, tror de. Det är något slags extrem övertro på vad man kan utträtta med skatter och socialförsäkringar. Gör man något med det här så blir det mer jobb, tänker man.

Det går inte till så i en marknadsekonomi. Jobben skapas ute i samverkan med industrin, löntagarna och företagsledarna. Det är den strategin vi väljer – en mer insiktsfull, marknadssocialistisk insikt. Vi säger: Vi ska tala med industrikommittén. Jag sade i mitt anförande att vi ska inte bara vara positiva till dess offert utan också säga ja och teckna kontrakt. Arbetsgivare och löntagare har samlat sig. Låt oss då svara dem positivt! Det vill jag att vi ska göra i höstens budget. Det handlar om forskningen och de industriella utvecklingscentrumen. När det gäller upphandlingen pratar vi i riktlinjerna om att vi ska göra mer. Det handlas upp för 4–5 miljarder kronor varje år. Mycket kan organiseras på ett bättre sätt så att vi stimulerar småföretagen och får en innovativ upphandling. Vi kan ägna oss åt styrning av de statliga företagen.

Sverige blev världsledande genom en unik samverkan ute i arbetslivet mellan stat och näringsliv. Jag säger bara: Televerket och LM Ericsson! De skapade en världskoncern tack vara samverkan. Men vi fick inte den världskoncernen genom att vi gjorde någonting med socialförsäkringarna eller med skatterna, vare sig det nu är förmögenhetsskatt eller skatt på de lägre inkomsterna. Inse hur marknadsekonomin fungerar, ni på den borgerliga sidan! Det har vi socialister gjort – vi som är lite marknadssocialistiskt inriktade vänstersocialister. Vi driver på för jobb, vi!

Anf. 43 ROGER TIEFENSEE (c):

Herr talman! Jag ska inte filibustra i onödan. Jag tänkte bara lyfta upp några saker som jag tycker har varit viktiga i den här debatten att ta fasta på.

Vi har det ändrade sjukförsäkringsansvaret för företagen sedan årsskiftet. Nu ska de betala 15 % av sjuklönen från dag 15 och framåt för sina anställda när de är sjukskrivna, och det finns ingen borte gräns. Resultatet och selekteringen och utslagningen på arbetsmarknaden ser vi

redan. Människor som till exempel Helena, som jag lyfte fram som exempel, har svårare att ta sig in på arbetsmarknaden, och de har haft svårt att göra det redan tidigare. Vi, Centerpartiet, och även andra partier inom den borgerliga alliansen, varnade för det här, och nu har vi fått rätt.

Jag ställde en öppen fråga förut. Jag hade hoppats att Lars Bäckström skulle ha sparat lite tid till mig till det här. Problemet är att det här egentligen är en delprivatisering av sjukförsäkringen. Var det den här typen av utslagningseffekter som Vänsterpartiet ville ha fram när man ställde sig bakom det här?

Yvonne Ruwaida har tidigare i debatten talat om viljan att ställa om samhället i hållbar riktning. Jag delar den viljan. Jag delar den ambitionen, men jag delar inte uppfattningen om medlen. Jag delar inte Yvonne Ruwaidas väg. Jag tycker inte att det är så smart att först dra ned med en halv miljard när det gäller energiforskning och sedan slå sig för bröstet när man lägger tillbaka 100 miljoner. Det är ingen bra väg för att ställa om samhället i hållbar riktning, men det är den vägen som regeringen och Vänsterpartiet och Miljöpartiet har ställt upp.

Jag tycker i stället att man i omställningen mot ett hållbart samhälle ska utnyttja förändringskraften, viljan och kraften att förändra, hos forskare i företagen. Man ska inte motverka den. När det gäller till exempel viljan att introducera alternativa bränslen tror jag att man i stället för att uppnå EU:s mål, EU:s direktiv, ska jobba med en rak kvotplikt. Det är då inga konstigheter med bränslecertifikat som skulle innebära 12 öre mer per liter bensin, som alla skulle få betala ovanpå ett bensinpris som redan är högt. Det handlar alltså om en rak kvotplikt, och sedan skulle oljebolagen själva få avgöra hur de skulle hantera det här.

Jag tror att vi måste jobba *med* företagen, *med* marknadskrafterna, inte *mot* dem.

Överläggningen var härmed avslutad.

Propositionen bordlades.

Meddelande om proposition 2004/05:100

Förste vice talmannen meddelade att beträffande proposition 2004/05:100 skulle talmannen vid morgondagens sammanträde föreslå riksdagen att motionstiden skulle förlängas till den 2 maj.

2 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 8 april.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 12.54 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Frågestund

3 § Frågestund

Anf. 44 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag ber regeringens ledamöter att komma fram. I dag deltar samhällsbyggnadsminister Mona Sahlin, statsrådet Ylva Johansson, statsrådet Lena Sommestad, statsrådet Morgan Johansson, som kommer något senare, och statsrådet Ibrahim Baylan. Välkomna!

Kostnaden för utlokalisering av statlig verksamhet

Anf. 45 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! Det är nog fler än jag som undrar vad den totala prislappen blir för skattebetalarna för den gigantiska flyttkarusell som utlokalisering av 3 000 jobb från Stockholm till orter ute i landet innebär för att kompensera för de försvarsneddragningar som vänsterkartellen beslutat om. Vad blir denna totala prislapp? Det är speciellt intressant att få veta denna totala prislapp med tanke på att den här flyttkarusellen inte ger ett enda nytt jobb.

Min fråga till Mona Sahlin blir: Vad är den totala prislappen för detta gigantiska flyttkalas ni drar i gång?

Anf. 46 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Till skillnad från Moderaterna tycker inte regeringen att det är flyttkalas att se till att statlig verksamhet inte bara blir en angelägenhet för Stockholm. Staten är en angelägenhet för alla delar av landet. Det skulle bli en oerhört stor nota om staten inte skulle vara med och ta sitt ansvar när statlig verksamhet försvinner i orter som redan innan har ett tufft arbetsmarknadspolitiskt läge.

Regeringen kommer, som Ulrica Messing har sagt, att återkomma till den totala bilden för kostnaderna. Men jag vill betona att detta handlar om ett ansvar för hela landet. Det tycker regeringen är oerhört viktigt att kunna uppfylla.

Anf. 47 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! Jag kan konstatera att jag inte fick något svar på min fråga vad den totala prislappen är för detta stora flyttkalas, och det var ju min fråga. Är det 2 miljoner? Är det 2 miljarder? Är det 3 miljarder? Det är ingen som vet. Regeringen kräver att riksdagen och skattebetalarna i princip ska köpa grisen i säcken, och så får vi betala i form av springnota som vi inte vet hur stor den blir. Jag tycker att det är ganska oanständigt att göra så med skattebetalarnas pengar, för de kanske skulle kunna användas på ett annat sätt, till exempel för att skapa tillväxt så att det blir jobb och för att förenkla för företagarna. I stället säger man: Vi beslutar om det här nu, notan får ni betala sedan. Saco ha räknat på det här och

tror att det kommer att kosta ungefär 1 miljon per anställd, det vill säga 3 miljarder kronor.

Jag frågar igen: Vad är den totala prislappen? Är det en springnota som kommer efteråt?

Prot. 2004/05:105

14 april

Frågestund

Anf. 48 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag kan garantera att regeringen kommer att återkomma till riksdagen om vilken den totala kostnaden blir. Men jag vill verkligen understryka att talet om springnota är förolämpande för alla de människor som det handlar om. Jag kan garantera Marietta de Pourbaix-Lundin att notan för om staten inte tar sitt ansvar också för orter utanför Stockholm vada skulle överstiga denna, och det ansvaret är i alla fall en socialdemokratisk regering beredd att ta. Statens verksamhet berör inte bara huvudstaden utan hela landet. Det tycker jag att detta beslut, som är ansvarsfullt, visar med tydlighet. Vi tar vårt ansvar, men inte för springnotor; det gjorde den borgerliga regeringen på sin tid. Vi tar ansvar för en bra budget och tydlig ekonomisk tillväxt. Det betyder tillväxt också i Östersund, Kristianstad och andra delar av landet.

Äldre utlandsföddas behov inom äldreomsorgen

Anf. 49 MARIA HASSAN (s):

Fru talman! Sverige har i dag drygt 130 000 invandrare i åldern 65-plus. Antalet kommer till år 2010 att öka till 170 000 invandrare. Många av dem har varit integrerade i det svenska samhället, men med stigande ålder försvagas eller försvinner det svenska språket. Man tenderar att falla tillbaka till modersmålet. Det försvårar kommunikationen med omgivningen, leder till isolering och försämrad hälsa.

För att tillgodose de äldre invandrarnas behov inom äldreomsorgen krävs språkkunnig personal med kulturell kompetens. Intresset för yrken inom vård och omsorg bland vuxna invandrare är stort, men de saknar utbildning. Samtidigt måste språkkunnig personal placeras där den bäst behövs. Det finns goda exempel i kommuner där man har samarbete med invandrarföreningar.

Då skulle jag vilja fråga statsrådet Ylva Johansson: Kommer statsrådet att verka för att kommunernas organisation för äldrevård och omsorg anpassas efter de äldre invandrarnas behov och att personal med språklig och kulturell kompetens placeras där den bäst behövs?

Anf. 50 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Det är en mycket angelägen fråga som Maria Hassan tar upp. Redan i dag har många av våra äldre en annan språklig och kulturell bakgrund än den svenska. Vi kommer att få många fler inom kort tid. Vi räknar med närmast en fördubbling inom 15–20 år.

Det är angeläget att vi kan utforma äldreomsorgen så att den på bästa sätt passar för våra invandrade äldre. Många kommuner har kommit långt i det arbetet, men det är också väldigt många som inte gjort det. Jag är beredd att överväga särskilda insatser för att samordna och ge information och kunskap i de kommuner som kan behöva det i hur man kan organisera äldreomsorgen på bästa sätt.

Ett exempel på vad regeringen redan gör är satsningen på kompetensutveckling av personalen inom äldreomsorgen genom Kompetensstegen. Jag har i samtal med kommunledningarna i nästan alla landets kommuner särskilt tagit upp frågan om äldre invandrare. Man kan använda satsningen inom Kompetensstegens ram för att göra de utbildningsinsatser som kan vara nödvändiga för att på bästa sätt ordna en äldreomsorg som är anpassad efter språkliga och kulturella förutsättningar.

Anf. 51 MARIA HASSAN (s):

Fru talman! Tack för det positiva svaret. Kommunikation är väldigt viktig för de äldres välbefinnande. Finner vi bra lösningar vinner både samhället och de äldre. Jag ser fram emot min egen trygga ålderdom.

Anf. 52 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Kommunikationen är oerhört viktig dels för att äldreomsorgen ska fungera på ett bra sätt, dels för att man inte ska förvärra exempelvis en demenssjukdom onödigt.

Det är viktigt med sociala kontakter och med kommunikation. Vi vet i dag, utifrån den forskning som hittills finns tillgänglig, att i princip samtliga människor som inte har svenska som modersmål kommer att tappa det svenska språket så småningom när de kommer allt djupare in i en demenssjukdom. Det är väldigt svårt och innebär mycket lidande att ge omsorg till en dement människa som man inte kan kommunicera med.

Det finns stora både mänskliga och ekonomiska vinster att göra på att organisera äldreomsorgen på bästa sätt också för den här stora och växande gruppen.

Yrkesutbildningen inom gymnasieskolan

Anf. 53 AXEL DARVIK (fp):

Fru talman! Det kom i dagarna statistik från Ams som visade att ungdomsarbetslösheten har ökat med 30 % sedan 2002. Det är 14 000 nya individer som är arbetslösa. Det räcker mer än väl att för att fylla hela Globen med nya arbetslösa sedan valåret 2002. Gymnasiet har blivit en grym utslagningsmaskin, som gör att många unga inte får jobb eller någon annan vidare utbildning.

Jag skulle vilja ha en yrkesutbildning med kunskaper för yrkeslivet i stället för att alla utbildningar ska vara anpassade för högskolestudier. Jag skulle också vilja ha en lärlingsutbildning där de som vill lära sig ett yrke praktiskt får reella möjligheter att göra detta.

Jag undrar när Socialdemokraterna kan vara beredda att stödja sådana här förslag. Det har fortfarande inte kommit något sådant. Min fråga är framför allt riktad till statsrådet Baylan.

Anf. 54 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s):

Fru talman! Den ungdomsarbetslöshet som vi ser i dag oroar regeringen djupt. Det är också därför som bekämpandet av arbetslösheten och att se till att fler kommer i arbete och utbildning är en av de frågor som regeringen valt att lyfta upp högst när vårpropositionen nu läggs fram.

Vi har haft en enormt positiv utveckling i den svenska gymnasieskolan. Andelen ungdomar som slutför en treårig gymnasieutbildning har fördubblats under de senaste tio åren. Vi tror att detta går att utveckla ytterligare. Därför har regeringen föreslagit att man ska satsa ytterligare 450 miljoner kronor för att utveckla det individuella programmet så att fler ska kunna fullfölja en gymnasieutbildning.

Det är därför som regeringen ser det som positivt att utveckla ett nytt slags lärlingsutbildning som ska vara en fullgod gymnasieutbildning, men som ska genomföras på ett företag på bekostnad av skolan.

Regeringen delar däremot inte Folkpartiets uppfattning att man ska göra det sämre för dem som bäst behöver utbildning genom att förkorta den. Vilken arbetsgivare vill ha en anställd som inte kan läsa, skriva och räkna – såsom Folkpartiet föreslår?

Anf. 55 AXEL DARVIK (fp):

Fru talman! Det sista var en grov vantolkning av Folkpartiets politik, och det vet statsrådet Baylan.

Det finns många arbetslösa i dag som inte finns med i Ams statistik. Globen, Scandinavium och en rad andra ishockeyarenor skulle inte räcka till för att hysa dem. Det är alltså fler än en årskull och långt utöver det av unga arbetslösa som inte känner det framtidshopp som de borde göra. 40 % av 20-åringarna når inte upp till målet för gymnasieskolan, och det är oerhört allvarligt.

Socialdemokraterna sticker huvudet i sanden i stället för att erbjuda den typen av utbildningar som många skulle eftersträva. Många vill ha möjlighet att gå direkt ut i yrkeslivet efter gymnasiet. Man borde ha sådana specialanpassade yrkesutbildningar.

Jag hoppas att det kommer en förändring, för jag vill inte se fler ungdomar som går ut i arbetslöshet.

Anf. 56 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s):

Fru talman! En god utbildning är en förutsättning för att klara sig både på dagens och på morgondagens arbetsmarknad. Det är därför som regeringen har föreslagit och fått beslut i riksdagen om att det ska göras stora satsningar på den svenska skolan. Sammanlagt 15 miljarder kommer nästa år att satsas på gymnasie- och grundskolan för att man ska kunna anställa fler lärare och annan personal. Det satsas 450 miljoner kronor för att stärka kvaliteten på det individuella programmet. 225 miljoner kronor satsas på de skolor som har sämst förutsättningar för att se till att fler elever når de uppsatta målen.

Att pröva möjligheterna till lärlingsutbildning är ytterligare ett sätt att se till att fler kan fullfölja en gymnasieutbildning. Målet en god utbildning för alla är väldigt viktigt för regeringen.

Folkpartiets förslag om att korta ned gymnasieutbildningen och ta bort kravet på bättre kunskaper i svenska, engelska och matte stöds inte av någon. Arbetsmarknadens parter är ju väldigt tydliga i den här frågan. Svenskt Näringsliv och fackföreningsrörelsen menar att det är oerhört viktigt med goda kunskaper i svenska, engelska och matte. Det är en förutsättning för dagens och morgondagens arbetsmarknad.

Frågestund

Anf. 57 INGER DAVIDSON (kd):

Fru talman! Jag har en fråga till Mona Sahlin som svarar på allmänna frågor i dag.

Det finns ett starkt och växande tryck från föräldrar som inte är nöjda med regeringens politik. Det är en gräsrotsrörelse som växer sig starkare för varje dag.

I dag representerar nätverket i Stockholm 77 olika kommuner i Sverige där det pågår namninsamlingar och där det har anordnats folkomröstningar. Det har sänts krav till regeringen på att kommunerna ska få genomföra försöksverksamhet för att öka valmöjligheten för föräldrar att vara hemma lite längre med sina barn. Vid sidan av den valmöjlighet som finns i dag att välja förskola och dagbarnvårdare på de ställen där de fortfarande finns kvar vill man ha ett tredje alternativ, att kunna vara hemma längre med sina barn.

Vilket intryck tar regeringen av detta?

Anf. 58 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Vi möter kanske olika rörelser, Inger Davidson och jag. Det är ingen tvekan om att den rörelse som hon beskriver finns. Men det finns också en växande rörelse som vänder sig till regeringen och vill ha längre föräldraförsäkring, som vill dela på föräldraförsäkringen och som vill ha insatser för att både mammor och pappor på ett ännu bättre sätt ska kunna förena yrkesarbete och föräldrarollen.

Det är alltså inte fråga om att regeringen inte tycker att föräldrar ska kunna vara hemma. Sverige är ett land som har en av världens mest generösa föräldraförsäkringar som med en ordentlig och bra inkomst i botten gör det möjligt att man slipper en valfrihet, nämligen att välja: Ska jag bli mamma eller ska jag ska skaffa jobb och utbildning? Den rörelsen fortsätter regeringen att arbeta för genom att förlänga, förtydliga och förbättra en av de bästa reformer för jämställdhet som vi har, nämligen föräldraförsäkringen.

Anf. 59 INGER DAVIDSON (kd):

Fru talman! Vi har hört den förut, om jag säger så. Denna ramsa dras varje gång som vi tar upp exempel på det tryck som finns underifrån.

Mona Sahlin säger att föräldrar vill ha förlängd föräldraförsäkring. Ja, det är ju egentligen samma krav. Men det vet både Mona Sahlin och jag att det inte är möjligt därför att det är alldeles för dyrt att förlänga den i den grad som dessa föräldrar skulle önska. Men det är egentligen samma krav. Föräldrar vill ha mer tid tillsammans med sina barn, och det är väl föräldrars mest självklara rätt att avgöra när och om de vill börja att lämna ifrån sig sina barn under dagtid. Det borde i alla fall vara det.

Dessa föräldrar växer i antal. Nätverket har ökat med 100 % under det senaste året. De kräver en annan familjepolitik, och jag tycker att regeringen borde lyssna på dem.

Anf. 60 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Inger Davidson säger att hon har hört min ramsa förut. Jag vill återgälda den komplimangen med att jag har hört Inger Davidsons ramsa förut också. Vi tycker olika i familjepolitiken.

Den uppfattning som regeringen står för och som har betytt så oerhört mycket, för min generations kvinnor och förhoppningsvis också för mina döttrar, är kombinationen av föräldraförsäkring, barnomsorg, barnbidrag och en aktiv jämställdhetspolitik som gör det möjligt att förena att vara hemma med sina barn länge med att ha kvar platsen på arbetsmarknaden och en fin och bra barnomsorg medan barnen växer upp.

Vi tycker olika. Det är två olika ramsor. Sedan får vi se vad väljarna väljer i slutändan.

Klimatmålet

Anf. 61 KARIN SVENSSON SMITH (v):

Fru talman! Jag har en fråga som gäller klimatet.

Förra mandatperioden togs det fram en klimatproposition. Jag kommer ihåg att man gjorde stora ansträngningar för att hitta ett ambitiöst mål som samtidigt var realistiskt och som skulle kunna gå att genomföra även i dess delmål. Det har varit ett riktmärke för mig som jobbar med trafikfrågor att se på om det målet kan nås.

Sedan klimatpropositionen antogs har climateffekterna varit ganska kännbara. Det har varit varma somrar vid Medelhavet med många dödsfall och extrema väderleksförhållanden i både Sverige och andra länder.

Mot den bakgrunden undrar jag, när ni nu ska lägga fram en ny klimatproposition, om det är aktuellt att skärpa delmålet eller om det delmål som finns nu ligger fast. Jag riktar frågan till Lena Sommestad.

Anf. 62 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s):

Fru talman! Vi återkommer till klimatmålet i en klimatproposition i vår. Jag instämmer med frågeställaren om att det finns ännu tydligare tecken i dag på att det behövs en kraftfull klimatpolitik. Regeringen har också visat att man vill driva en sådan politik. Jag anser att vi måste vidmakthålla ett skarpt mål för klimatpolitiken, så det är inte på något sätt fråga om en ambitionssänkning.

För bara någon månad sedan antog vi i miljørådet på Europainivå ett ambitiöst medellångt mål om att utsläppen ska minskas i industriländerna med 15–30 % till 2020, och till 2050 ska de minska med 60–80 %. Bakom det beslutet stod i allra högsta grad Sverige. Vi drev den frågan mycket kraftigt. Det visar åt vilket håll som vi vill gå i Sverige.

Anf. 63 KARIN SVENSSON SMITH (v):

Fru talman! Jag tackar för det glädjande svaret. Jag har också noterat rådets beslut som ju är särskilt glädjande med tanke på att det blir konflikter mellan att hålla fast vid det gamla fossilberoendet och våga satsa på det som är nytt.

Enligt min uppfattning hänger framtidens arbetstillfällen väldigt mycket ihop med att våga lita på att man kan utveckla transport-, energi- och bostadsförsörjning med förnybara bränslen och energieffektivisering.

Jag har en fråga. Det mål som rådet antog på lång och medellång sikt, är det någonting som ni överväger även i regeringens klimatproposition i år?

Anf. 64 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s):

Fru talman! Vi arbetar just nu med klimatpropositionen, och jag vill inte här i dag föregå vad vi kommer att lägga fram när det gäller den typen av målsättningar. Men jag kan försäkra Karin Svensson Smith att det blir höga ambitionsnivåer och att det fortsatt kommer att bli höga ambitionsnivåer också på transportområdet, som är ett av våra allra viktigaste områden när det gäller att ta krafttag mot klimatproblemen.

Vi vet att just på transportområdet har vi inte klarat de ambitioner vi har satt upp. Vi har satt upp ambitionen att vi ska stabilisera till år 2010. Trenden går åt fel håll. Det är därför som regeringen mycket kraftfullt nu driver klimatpolitik i transportsektorn. Det gör vi och har gjort framgångsrikt tillsammans med både Vänsterpartiet och Miljöpartiet, och det ska vi fortsätta att göra.

Utlokaliseringen av Folkhälsoinstitutet

Anf. 65 GABRIEL ROMANUS (fp):

Fru talman! I går diskuterade vi här i kammaren förslaget om utlokalisering av statliga myndigheter. Vi var inte överens om slutsatserna. Däremot uppfattade jag nog att alla erkände, även de som försvarar utlokaliseringen, att till exempel en flyttning av Folkhälsoinstitutet till Östersund kommer att innebära en försvagning av folkhälsoarbetet under ett antal år.

Folkhälsoarbete bedrivs förvisso på många håll, men det centrala stödet är viktigt. Vi står inför en kris i alkoholfrågan, har stora problem med narkotika, tobak och så vidare. Jag utgår från att folkhälsominister Morgan Johansson är bekymrad över detta.

Min fråga är: Vad tänker ministern göra för att mildra skadeverkningarna av utflyttningen – eller finns det ännu tid att besinna sig och modifiera beslutet? Vi fick ju höra i går att det inte finns något regeringsbeslut utan bara ett pressmeddelande.

Anf. 66 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag vill börja med att be kammaren om ursäkt för min sena ankomst. Jag har varit i Uppsala och presenterat budgeten, och det tog lite längre tid än det var tänkt.

Frågan om utflyttningen av Folkhälsoinstitutet har beretts i Regeringskansliet, och den överenskommelse som vi har träffat ligger fast och ska genomföras. För mig har det varit väldigt viktigt att utflyttningen ska genomföras på ett sådant sätt att folkhälsoarbetet inte tappar kvalitet och fart. Myndigheterna själva ska inte betala de merkostnader som en utflyttning kan medföra. Det är en princip som jag tycker är väldigt viktig att fortsätta hävda framöver när vi nu går in i processen att försöka genomföra utflyttningarna. Det gäller såväl Folkhälsoinstitutet som Konsumentverket och Försäkringskassan.

Samtidigt tycker jag att vi har ganska goda erfarenheter av decentraliseringen av statliga jobb på 70-talet. Det har gjorts en utvärdering av den, och den visade att kostnaderna minskade men också att kvaliteten i arbetet faktiskt kunde upprätthållas. Jag tror att det kommer att bli fallet också när det gäller Folkhälsoinstitutet.

Prot. 2004/05:105

14 april

Frågestund

Anf. 67 GABRIEL ROMANUS (fp):

Fru talman! Jag tackar för svaret. Det är naturligtvis bättre att komma för sent än att inte komma alls.

I utredningsmaterialet, även om det är väldigt tunt, står det att Folkhälsoinstitutet ska få längre tid på sig just med tanke på krisläget inom vissa delar av folkhälsosektorn. Nu har också Kent Härstedt lagt fram ett utredningsförslag som delvis berör organisationen av detta arbete.

Kan ministern ge ett positivt besked, att det här inte ska forceras fram? Det vore värdefullt om man fick använda den tid som behövs för att hitta en ändamålsenlig organisation för det här området.

Jag vill bara passa på att klara ut ett missförstånd. Att flytta Folkhälsoinstitutet till Östersund är ingen decentralisering. Vill man decentralisera får man flytta funktioner, inflytande och eventuellt jobb till regionala eller kommunala organ. Det försvårar decentralisering om man knyter centrala ämbetsverk till olika orter med sysselsättningsproblem.

Anf. 68 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag instämmer nog inte med Gabriel Romanus slutkläm när det gäller decentralisering, för jag tycker att hela det paket som vi nu lägger fram faktiskt innebär en decentralisering.

Det är viktigt, tror jag, att staten är närvarande över hela landet och att vi, när staten nu gör en stor försvarsomställning där arbetstillfällen dras undan från en hel del orter i landet, också är beredda att ta ansvar genom att ersätta en hel del av jobben.

Självklart finns det ingen anledning att forcera detta. Samtidigt tror jag att en kortare process ibland kan vara bättre för en myndighet än en lång och utdragen process. Men det måste hela tiden ske i en dialog med myndigheten. Vi har ju några år på oss innan detta ska vara genomfört. Jag vill återigen säga att kostnadsökningar till följd av detta måste täckas utanför de ordinarie anslagen.

Sedan kan vi faktiskt göra någonting bra av detta också, nämligen göra Östersund till en hälsohuvudstad i landet. Det tror jag är en mycket positiv sak för folkhälsofrågorna.

Utlokaliseringen av statliga myndigheter

Anf. 69 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Jag tänker fortsätta med det ämne som påbörjades redan i går, nämligen utflyttningen av statliga myndigheter från Stockholm till övriga delar av landet. Den här debatten visar tydligt att det finns en obalans, ja, till och med en klyfta, mellan framför allt Stockholm och övriga delar av Sverige.

Min fråga går till statsrådet Mona Sahlin. Vi hade också i bostadsutskottet en debatt med anledning av forskningspropositionen där vi fick

redogjort för oss Formas satsningar på forskning om samhällsplanering. Där kunde vi höra att man för forskning om stadsutveckling har 20 751 500 kr till sitt förfogande, medan det för forskning om landsbygdsutveckling satsas bara 1 462 900 kr. Som Mona Sahlén förstår kan inte vi i Centerpartiet acceptera att man ställer stad och land emot varandra, utan vi vill att det ska vara balans. Vad tänker statsrådet göra för att det ska bli balans i forskningen på det här området?

Anf. 70 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag kan inte alla delar av forskningspropositionen. Men jag tycker att det är orättvist att använda det exemplet som ett uttryck för att det skulle vara en motsats mellan stad och land. Vi har verk som jobbar med landsbygdsutveckling. Vi har en mycket stark regionalpolitik som jobbar med landsbygds- och glesbygdsutveckling. Vi har mycket starka länsstyrelser i de glesare bebyggda delarna av landet som också har särskilt stöd för att jobba med glesbygdsfrågor, så stad är inte bara storstad och Stockholm; det vill jag betona. Städer finns i många delar av vårt land, också i det som en del stockholmare kanske skulle kalla glesbygd, som dock inte jag gör.

Jag ska titta närmare på detta. Vi kommer att återkomma till riksdagen med en skrivelse just om stadsutveckling. Jag tycker att det är en fråga som är viktig både för storstad och för landsbygd att våra städer, inte bara stora Stockholm, får möjligheter att utvecklas. Det betyder i längden mycket också för landsbygdens utveckling.

Anf. 71 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Det hälsar jag med tillfredsställelse. Anledningen till att jag ställde frågan är att vi var ganska eniga i bostadsutskottet om att den obalans som man tydligt kan se på grundläggande forskning måste vridas rätt så att det verkligen blir balans. Vi måste faktiskt utveckla även övriga Sverige, så att även stockholmare känner att det faktiskt är positivt att förflytta sig till Karlstad, Östersund eller någon annanstans.

En annan sak är att när det gäller den region som jag själv representerar, Uppsala-regionen, kan man tro att allting går av sig självt. Men det finns en snedvridning även där, nämligen mellan städerna och ren glesbygd.

Det är väldigt bra att statsrådet säger att hon ska titta närmare på det här, för vi kan inte fortsätta att ha diskussionen här i riksdagen om att vi inte ska satsa på övriga Sverige, att det bara är Stockholm som gäller. Jag protesterar å Centerpartiets vägnar mot en sådan politik.

Anf. 72 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Vi är överens i grunden, och det vill jag uttrycka igen. Jag tittar gärna närmare på de här frågorna inför bland annat skrivelsen om stadsutveckling.

Vi kan vara överens om några saker. Stad och land är inte motsatser. De behöver varandra. En starkare utveckling i positiv mening i städerna gynnar också landsbygden och tvärtom.

Storstad är inte bara Stockholm. Men jag vill ändå betona att väldigt många människor i vårt land bor i Stockholm, så jag citerar ett finans-

Miljösanktionsavgifter

Frågestund

Anf. 73 MAGDALENA ANDERSSON (m):

Fru talman! Min fråga handlar om miljösanktionsavgifter. Om en näringsidkare skulle bryta mot miljöregler, till exempel genom att inte i rätt tid lämna in rapport om köldmedier vet vi vad som händer – han får sanktionsavgifter, ofta på tusentals kronor. Det spelar ingen roll om det har varit uppsåt eller inte, om det har blivit miljöskador eller inte. Avgiften ska tas ut ändå.

Av någon anledning gör lagen skillnad mellan privata företag och offentliga organ. Om exakt samma fel görs av ett privat företag och en offentlig verksamhet så gäller olika regler.

Om en kriminalvårdsanstalt och ett sjukhus har brutit mot lagen om just köldmedier får de inte beläggas med sanktionsavgifter. Det tycker jag är väldigt underligt.

Varför är det viktigare att ta ut 5 000 kr i sanktionsavgift från ett privat företag än från ett offentligt drivet sjukhus? Är ministern beredd att införa principen, likhet inför lagen, också inom miljöområdet?

Anf. 74 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s):

Fru talman! Låt mig först säga när det gäller miljösanktionsavgifter att det är ett område där det inte alls är fråga om att man alltid behöver betala tusentals kronor. Tvärtom är detta ett område där vi nu har sett till att det ska vara bra nivåer på sanktionsavgifterna. Vi införde ganska nyligen en förändring som innebär att miljösanktionsavgifter har sänkts. Vi har infört nivåer som jag tycker är väldigt bra och rimliga.

När det gäller offentlig och privat verksamhet känner jag inte till det som Magdalena Andersson nu tar upp. Jag är beredd att titta på det. Men jag har inte sett att någon har tagit upp det som ett problem under hela den process då vi har arbetat både med miljösanktionsavgifter och med den effektiva nya miljölagstiftningen som vi nu kommer att lägga fram förslag om för riksdagen. Men det kanske blir ett tillfälle för Moderaterna att återkomma till den frågan.

Men jag ska titta på detta. Och självklart ska vi alla bedriva en bra miljöverksamhet, och det görs också, både i de flesta privata företagen och i de flesta offentliga verksamheterna.

Anf. 75 MAGDALENA ANDERSSON (m):

Fru talman! Tack för svaret. Det var intressant och glädjande. Jag har här i min hand ett antal domar som visar just på det som jag talar om.

Den senaste handlar om Vägverket som inte hade gjort anmälan om grustäkt och som av miljönämnden i kommunen ålades precis samma sanktion som om det hade gällt ett privat företag – man hade fått betala nästan 700 000 kr. Men i domstol kommer man fram till att det faktiskt inte gäller Vägverket därför att det är en offentlig verksamhet.

Samma sak gäller Arvika sjukhus och Tillbergaanstalten, där det handlar om kylmedier.

Men det handlar alltså om offentlig verksamhet kontra privat. Och jag är väldigt glad över att miljöministern tänker göra något åt saken.

Anf. 76 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s):

Fru talman! Vad jag har sagt är att jag ska titta på detta och se vilka skillnader som råder för att se om jag anser att det finns några skäl att gå vidare med den frågan. Men det ska jag göra, och självklart med stor noggrannhet.

Stöd till frivilligorganisationernas arbete i missbrukarvården

Anf. 77 ULRIK LINDGREN (kd):

Fru talman! Under Socialdemokraternas tio år vid makten har missbrukarvården nedrustats med 20 %. Antalet narkotikarelaterade dödsfall har fördubblats, och vi vet att även de mycket motiverade missbrukarna får köa till behandling.

Nu har det skett en positiv förändring i och med regeringsanslaget i budgeten med 820 miljoner för kommande tre år. Vi tycker dock inte att det är nog, utan vi vill att även frivilligorganisationerna ska få större statsbidrag för att kunna bedriva sitt viktiga arbete. Kristdemokraterna föreslog sammanlagt 200 miljoner för dessa tre år.

Vi vet att det inte har vänt än när det gäller missbrukarvården, utan frivilligorganisationerna har radikalt minskat sin verksamhet i år därför att kommunerna inte har råd att köpa deras tjänster.

Min fråga till statsrådet Morgan Johansson är: Vilka ytterligare åtgärder är ni beredda att vidta för att frivilligorganisationerna ska kunna vara med i ett återupprustande av missbrukarvården i Sverige?

Anf. 78 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Fru talman! Om jag tolkar Ulrik Lindgrens fråga rätt syftar han just på missbrukarvård som frivilligorganisationer bedriver och som kommuner handlar upp från olika organisationer.

Det stöd som vi föreslår – alltså de sammanlagda pengarna, de 820 miljoner kronorna för kommande tre år – kan också mycket väl komma dessa organisationer till del. Det gäller särskilt om vi lyckas få på plats det som jag ser framför mig, nämligen en överenskommelse med Kommunförbundet att också skärpa kravet på att man ska få vård i rimlig tid, alltså en form av vårdgaranti också inom missbrukarvården. I så fall skjuter man över makten från myndigheterna till den enskilde, där den enskilde alkoholisten eller narkomanen vet att han eller hon har en rättighet att få vård i rimlig tid. I så fall måste myndigheterna, socialtjänst och de som finansierar det stå för det.

Vården som sådan, och de pengar som är anslagna där, kan alltså mycket väl gå till också frivilligorganisationer.

Anf. 79 ULRIK LINDGREN (kd):

Fru talman! Det låter som ett välkommet besked. Vi vet dock att även 820 miljoner i detta sammanhang är en liten del av det som skulle behövas för att det åter ska bli en riktigt stor kapacitet inom missbrukarvården.

Av de 30 000 tunga missbrukarna kanske några hundra får vård för dessa pengar. Ingen löser allt, men detta är ett positivt besked.

Ska jag också uppfatta statsrådets besked som att vi nu får en missbrukarvårdsgaranti? Kristdemokraterna har lagt fram detta förslag, och vi har också sett att Mobilisering mot narkotika har varit inne på att man faktiskt ska ta det steget nu. Åtminstone har man talat om det, om än inte slagit fast det.

Jag har också sett i en av gratistidningarna att det ser ut som om Morgan Johansson nu också är beredd att uttala ordet garanti och att det måste fram ett sådant krav som en del i att återta kapaciteten inom missbrukarvården i Sverige. Är detta sant?

Anf. 80 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Fru talman! Det är sant, och det kan man läsa inte bara i tidningarna utan också i de direktiv till utredningarna som vi har lagt fram. Jag bad Kerstin Wigzell, som tidigare var generaldirektör på Socialstyrelsen, att förhandla med Kommun- och Landstingsförbunden om vilka motkrav som man från statens sida ska kunna ställa på kommunsektorn nu när vi går in med nya pengar till missbrukarvården.

Mina motkrav i den förhandlingen är bland annat en bättre eftervård, alltså att det ska finnas en bostad, en sysselsättning och gärna ett nytt socialt nätverk när man kommer ut, annars kan det mycket väl bli så att man åter hamnar i det gamla gänget.

Men jag vill också säkerställa att man kan få vård i rimlig tid. Det får inte vara på det sätt som det alltför ofta är när någon söker vård att man säger: Kom tillbaka igen om en månad. Då kanske vi har en plats för avgiftning för dig.

Men detta är inte människor som har små kalendrar framför sig att bläddra i och som säger att de kan komma tillbaka om två eller tre veckor eller om en månad, utan de måste faktiskt ha tillgång till vård väldigt snabbt. Därför driver vi också det kravet. Då är en vårdgaranti ett inslag i den förhandlingen.

Ungdomar utanför arbetsmarknaden

Anf. 81 ANNIKA QARLSSON (c):

Fru talman! Vi kan i dag läsa i tidningarna om hur många människor det är som står utanför arbetsmarknaden. Det handlar om människor som är arbetslösa, som är föremål för åtgärder, som är sjukskrivna eller som är förtidspensionerade.

Det som kanske är allra mest allvarligt i detta är att det är så otroligt många ungdomar utanför arbetsmarknaden. Det är bland annat högutbildade ungdomar men som inte kommer in på arbetsmarknaden. Men det är också 25 % av dem som slutar gymnasiet som inte har fullt tillräckliga betyg för att sedan komma vidare.

Någonstans i detta är det utbildningen som är så viktig, men naturligtvis också att det sedan ska finnas en arbetsmarknad.

Men jag skulle vilja fråga skolministern hur han ser på resultaten i dag som visar att 25 % av ungdomarna inte har godkända kunskaper när de lämnar gymnasiet.

Anf. 82 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s):

Fru talman! En av de frågor som oroar regeringen mest är just att vi har ungdomar som står utanför arbetsmarknaden. Rätten till ett arbete är en mycket viktig fråga för den socialdemokratiska regeringen.

När det gäller vår gymnasieskola kan jag konstatera att andelen som slutför en treårig gymnasieutbildning har fördubblats på tio år. Det är bra. Men vi är inte nöjda med det. Vi gör nu ytterligare satsningar för att höja kvaliteten, inte minst på de yrkesförberedande programmen.

Vi håller också på att titta på om vi kan införa ytterligare en utbildningsväg efter den nionde årskursen i grundskolan, en form av lärlingsutbildning som vi gärna vill se som ett alternativ och där kanske 10 % av ungdomarna kan gå in.

Vi gör också omfattande satsningar för att öka kvaliteten på det individuella programmet för att fler ska kunna genomföra en utbildning inom tre eller fyra år.

Anf. 83 ANNIKA QARLSSON (c):

Fru talman! Det individuella programmet har blivit det allra största programmet och har kommit till därför att man inte har tillräckliga kunskaper för att kunna komma in på de andra utbildningarna. Vad hela skolsystemet i dag gör är att det talar om för en mängd ungdomar att de inte duger, att de inte passar.

Själv har jag fyra barn, och jag är i den situationen att några av barnen över huvud taget inte har några problem att klara av systemet. Men jag har också barn för vilka den huvudsakliga uppgiften blir att lyckas få dem att ha kvar självförtroendet och självkänslan igenom skoltiden. Med föräldrar och personal som ställer upp runtomkring kan det gå. Men någonstans är det allvarligt när vi bygger upp system som inte är till för alla våra barn.

I detta ligger också att det gäller att satsa tidigare. Det ska finnas en möjlighet att över tid lära sig saker. Barnen mognar ju i olika perioder. Men det måste också finnas resurser tidigt för att man ska få de kunskaper som behövs. Hur kopplar ministern ihop detta med de tidigaste åren i skolan?

Anf. 84 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s):

Fru talman! Självfallet hänger hela det svenska utbildningssystemet ihop: förskola, grundskola och gymnasieskola liksom möjligheten att via komvux komplettera för den som av en eller annan anledning inte orkat med en gymnasieutbildning. Vi inför nu ytterligare en utbildningsväg som kan vara ett valbart alternativ efter årskurs 9.

Frågan om resurser tog ledamoten upp. Självfallet är resurser en väldigt viktig del. Det är därför som regeringen har lagt fram ett förslag för riksdagen – ett förslag som man också fått gehör för – om en satsning på sammanlagt 15 miljarder kronor på det svenska skolväsendet och om att det anställs fler lärare och andra specialister just för att se till att fler får en bra utbildning. Målet är att alla ska kunna ha en bra utbildning och en bra grund att stå på inför arbetsmarknaden eller samhället i stort.

Anf. 85 HARALD NORDLUND (fp):

Fru talman! Regeringen har föreslagit ändringar i hälso- och sjukvårdslagen innebärande att en förnyelse av hälso- och sjukvården förhindras, det vill säga att landstingens möjligheter inskränks när det gäller att genom avtal med någon annan överlämna driften av hälso- och sjukvård. Lagrådet har nu yttrat sig över förslaget och säger i korthet att den här lagändringen blir tandlös.

Jag vill fråga statsrådet Ylva Johansson: Är det inte med anledning av Lagrådets yttrande läge att dra tillbaka förslaget till stopplag?

Frågestund

Anf. 86 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Regeringen har inga planer på att göra ändringar i hälso- och sjukvårdslagen för att förhindra utveckling och förnyelse av sjukvården. Tvärtom är vi i stort behov av att fortsätta att utveckla och förnya den svenska sjukvården, som redan håller hög klass.

Däremot kommer vi att lägga fram lagförslag som förhindrar att vi får en utveckling där sjukvården blir en marknad. Vi vill inte att sjukvården ska behandlas som en marknad som andra marknader.

Vi vill sätta upp regler för de entreprenörer som verkar inom sjukvården, och vi ser gärna alternativ. Men när entreprenörer ska verka inom sjukhusvården vill vi att två enkla regler ska gälla:

1. Inga gräddfiler ska finnas. Alla patienter ska få vård utifrån sina medicinska behov, ingenting annat.
2. Skattepengar avsedda för sjukvård ska användas till sjukvård. Vinsterna ska återinvesteras i verksamheten och komma patienterna till del.

Det här tror jag är grundläggande principer som många människor delar, och det har ingenting att göra med att förhindra utveckling och förnyelse.

Anf. 87 HARALD NORDLUND (fp):

Fru talman! Också vi socialliberaler menar att hälso- och sjukvård självklart ska finansieras skattevägen, så här finns det inga åsiktsskillnader. Men den fråga jag tog upp, fru talman, handlar om Lagrådets yttrande.

Jag kan återge följande i yttrandet: För annan vård som ges på sjukhus framstår det som osäkert huruvida lagförslaget kommer att få åsyftad effekt. En reglering i föreslagen utformning utan villkor om avsaknad av vinstsyfte kan enligt Lagrådets mening ge tillämpnings- och kontrollproblem.

Därför upprepar jag frågan: Är inte ett sådant yttrande från Lagrådet om att en sådan här lag blir tandlös tillräckligt för att dra tillbaka förslaget?

Anf. 88 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Lagrådets yttrande över den lagrådsremiss som vi avlämnade för några veckor sedan är mycket positivt. I huvudsak ställer Lagrå-

det sig bakom regeringens bedömningar. Vi har inte på några punkter fått några allvarliga invändningar.

Det är klart att jag, om Harald Nordlund är orolig för att vi lägger fram ett lagförslag som är tandlöst, är beredd att överväga ytterligare en skärpning. Men jag tror nog att det lagförslag som inom kort landar på riksdagens bord kommer att vara tillräckligt skarpt för att uppnå den effekt som vi vill uppnå, nämligen att förhindra en utveckling där sjukvården blir en marknad. Jag skulle vara glad om också Folkpartiet kunde sälla sig till oss som är beredda att sätta upp några grundläggande regler för att säkerställa en solidarisk, jämlik och rättvis sjukvård.

Jämställdhetsperspektivet i FN-konferensen för hållbar utveckling

Anf. 89 HILLEVI LARSSON (s):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till Mona Sahlin. FN:s kommission för hållbar utveckling kommer att ha ett möte nu i dagarna. Mona Sahlin kommer att vara ledare för den svenska delegationen.

Frågor som kommer att tas upp gäller vatten, sanitet, boende och hållbar bebyggelse. Men ett annat perspektiv som jag tycker är väldigt viktigt är kvinnors utsatta situation i fattiga länder. Den bristande jämställdheten gör att kvinnorna har extra problem. Därför undrar jag hur regeringen tänker lyfta fram jämställdhetsperspektivet.

Anf. 90 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Just jämställdhetsperspektivet kommer att vara det som är grunden för regeringens synpunkter under den här FN-konferensen om hållbar utveckling. Hur man än vänder på detta är det bristen på jämställdhet som förvärrar och försvårar fattigdomen. Och hur man än ser på detta handlar också frågor om vatten, sanitet och bostadsplanering om jämställdhet.

FN har visat att unga flickors möjligheter att gå i skola mycket avgörs av hur långt de behöver gå för att hämta vatten till familjen. Är det långt att gå för att hämta vatten hinner man inte med skolan. Finns det inte sanitet i skolorna är det väldigt tufft och svårt för en ung flicka som får mens. Finns det inte en bostadsplanering som utgår från att också kvinnor ska vara trygga och ha möjlighet att påverka är det svårt att bekämpa fattigdomen.

Med de här sakerna som utgångspunkt kommer Sverige att driva frågorna om inflytande för kvinnor och kvinnors organisationer och om ansvaret för de rika länderna att bistå med minst 0,7 % i bistånd.

Anf. 91 HILLEVI LARSSON (s):

Fru talman! Det är ofta så att de här kvinnorna har huvudansvaret för barnen och att de dessutom saknar sexuella och reproduktiva rättigheter. Det är en mängd kvinnor, till och med unga flickor, som dör i samband med osäkra aborter och i barnsäng. Här kommer naturligtvis detta med sanitet in. Infektioner är ju väldigt vanliga.

Jag välkomnar därför att man tar in jämställdhetsperspektivet även i de här frågorna som vid ett första påseende kanske inte verkar ha ett jämställdhetsperspektiv, men det har de.

Anf. 92 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag vill bara understryka vad Hillevi Larsson sade. Den som inte vågar – det är ofta fråga om mod – tränga igenom vad jämställdheten och rätten till sin egen sexuella och reproduktiva hälsa handlar om ser inte sambanden. Men jag tror att de flesta här i Sveriges riksdag gör det.

Självklart kommer också frågan om rätten och möjligheten till abort, rätten och möjligheten till sexuell rådgivning samt rätten och möjligheten till preventivmedel att finnas med som en oerhört viktig del i det som Sverige driver, för mänskliga rättigheter är också kvinnors och flickors rättigheter. Detta ska vi driva i FN.

Bensinpriset

Anf. 93 ULLA LÖFGREN (m):

Fru talman! Bensinpriset stiger. Det oroar både mig och andra. En inte oansenlig del av bensinpriset är skatt. 87 % av de bensindrivna bilarna körs i dag med inblandning av 5 % etanol. Avsikten är att dubbla insatsen av etanol fram till år 2010, och det är bra från miljösynpunkt.

Etanolen är skattebefriad, men från år 2008 upphör skattebefrielsen. Regeringens utredare föreslår att så kallade gröna certifikat införs. Det betyder att konsumenten, precis som när det gäller elcertifikaten, kommer att få betala ett högre pris för bilbränslet.

Jag vet inte riktigt om jag ska ställa min fråga till miljöministern eller om jag ska ställa den till samhällsbyggnadsministern – kanske till den senare, så jag frågar: Tycker samhällsbyggnadsministern att det är rimligt att ytterligare öka energibördan för dem som bor i glesbygd och som oftast är helt beroende av bil?

Anf. 94 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s):

Fru talman! Jag svarar på den här frågan som miljöminister, eftersom den ligger på mitt bord när det gäller etanolinblandning och frågorna om förnybara bränslen.

Låt mig säga att vi har ett förslag om att införa certifikat i stället för den skattebefrielse som vi har i dag. Den här skattebefrielsen har varit oerhört viktig för att föra in de här bränslena. Vi håller nu på att få ett genombrott för miljöbilar i Sverige och för användningen av de här väldigt bra bränslena. Vi har fått en mycket bättre långsiktighet.

Men för att få en ännu bättre långsiktighet behöver vi nya modeller, precis som sägs här. Dessa är inte klara i dag, och det är alldeles för tidigt att uttala sig om vad det här kommer att betyda för den totala nivån. Certifikaten har en annan utformning. Det är alldeles riktigt. Hur vi går vidare med den totala skattebelastningen är alldeles för tidigt att säga nu. Den här frågan ska utredas vidare, och den ska remissbehandlas innan vi kommer tillbaka med den. År 2008 får vi se hur vi kommer att lägga de totala skattenivåerna.

Anf. 95 ULLA LÖFGREN (m):

Fru talman! Det är ändå troligt att det är bilisterna som kommer att få betala detta på ett eller annat sätt. Jag har svårt att tro att den nuvarande

regeringen kan tänka sig att sänka skatten. Är då regeringen beredd att kompensera dem som inte har något annat alternativ än bilen, exempelvis genom ett schablonavdrag eller liknande?

Anf. 96 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s):

Fru talman! När det gäller miljöpåverkan, antingen den kommer från bilar eller från någon annan verksamhet, har vi den principen i Sverige, i EU och i stora delar av världen att det är den som förorenar som ska betala. Det gäller i allra högsta grad när man kör bil. Den principen kommer vi inte att lämna. Det är alltså inte aktuellt att ha några speciella lättnader därför att man till exempel bor i glesbygd. Däremot tar vi hänsyn till glesbygden i den här politiken, precis som i all annan politik.

Det är så i Sverige i dag att vi kör de mest bränsleslukande bilarna i Europa. Vi har enorma möjligheter att förbättra vår bilpark och att köra mycket bil och ändå förorena mindre.

De här certifikaten kan bli en väldigt bra möjlighet, inte minst för att de är långsiktiga. Den här modellen, med certifikat i stället för beskattning, är långsiktig och ger stabila spelregler. Det tycker alla aktörer på marknaden är utomordentligt bra. Därför tror jag att det kan vara en spännande modell. Men vi ska utreda först och återkomma och se hur vi ska hantera detta i framtiden.

Miljön i skolan

Anf. 97 CHRISTER NYLANDER (fp):

Fru talman! Jag, liksom skolministern antar jag, åker runt och tittar på väldigt många skolor i Sverige. Det finns väldigt många nybyggda och vackra skolor med bra kvalitet. Men det finns också väldigt många skolor som har dålig kvalitet och dålig arbetsmiljö. Det här bekräftades i en ny skrift från Myndigheten för skolutveckling som jag antar att skolministern har läst.

Där kan man läsa om tjejer som inte vågar gå på toaletten på grund av att man är rädd för att dörren ska bli uppdragen eller på grund av att man tycker att det är för dålig kvalitet – för skitigt rent ut sagt. Man kan läsa om fuktskador och mögel i skollokalerna. Man kan läsa om buller, dålig belysning och dåliga möbler som förstör elevernas ryggar. Man kan läsa om att lokalerna inte heller är anpassade efter den moderna pedagogiken.

Denna situation för lärare och elever i den svenska skolan skulle inte accepteras på någon annan arbetsplats. Tror skolministern att den här dåliga arbetsmiljön på många skolor, framför allt de som är byggda på 60- och 70-talet, påverkar elevernas resultat? Hur reagerar skolministern när han tar del av den här typen av information?

Anf. 98 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s):

Fru talman! Jag vill betona att jag tycker att det är oerhört viktigt att miljön i skolan är sådan att elever och lärare upplever både trygghet och studiero. Det är som bekant så att de som drabbas allra värst när miljön, oavsett orsak, inte upplevs som trygg eller när vi inte har studiero alltid är de elever som har sämst förutsättningar.

Jag delar dock inte Christer Nylanders uppfattning om vår svenska skola. Den är på många sätt väldigt bra. Vi har också en del brister, och de finns även på det här området, som upplevs som alltför problematiska. Det är därför som jag har för avsikt att i kommande lagstiftningar föreslå att vi förtydligar skolans ansvar för en god miljö, trygghet och studiero och också de befogenheter som skolan ska ha för att kunna fullfölja detta.

Anf. 99 CHRISTER NYLANDER (fp):

Fru talman! Det är faktiskt så att i hälften av alla rektorsområden som har blivit undersökta har man brister i ventilationen, i hur toaletterna ser och i hur skollokalerna ser ut i övrigt också. Det är klart att det påverkar hur eleverna mår i skolan. Det påverkar hur många lärare som är intresserade av att stanna kvar i skolan och hur man lockar nya bra lärare till skolan. Det påverkar också hur resultaten blir i skolan. Av den miljon elever som går i skolan i dag kommer 100 000 att missa grundskolans mål, om det inte förbättras, och 400 000 kommer att missa gymnasieskolans mål.

Då krävs det åtgärder på väldigt många plan. Det handlar om den allmänna skolpolitiken, miljö elever emellan så att vi får ordning och reda i klassrummen och om miljön i själva skollokalen. Jag tycker att det är bekymmersamt att skolministern inte säger att han är bekymrad och att han försöker förminska problemen och säger att det i stort sett är bra. Hälften av alla rektorsområden har problem med skollokalerna.

Anf. 100 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s):

Fru talman! Som Christer Nylander väl känner till är den svenska skolan decentraliserad, kommunaliserad, det vill säga att ansvaret för utförande och bedrivande i den svenska skolan ligger på kommunerna. Det handlar naturligtvis också om att tillhandahålla en god arbetsmiljö både för lärare och elever. Jag vill betona att det är oerhört viktigt.

Sedan måste jag ifrågasätta de siffror som Christer Nylander anför. Att 400 000 misslyckas i gymnasieskolan måste vara en felsägning. Det går inte ens 400 000 elever i den svenska gymnasieskolan. Det är högst 300 000 som gör det.

Återvinning av glas

Anf. 101 SVEN GUNNAR PERSSON (kd):

Fru talman! Enligt ett TT-meddelande kommer det framöver att betalas pant för alla plastflaskor och metallburkar, även för importerade stålplåtsburkar. Det är utmärkt.

Men när det gäller glasflaskorna är regeringen inte lika flink. Här gör Svensk Glasåtervinning en viktig insats när man, utifrån producentansvaret, samlar in och återvinner glasförpackningar. Mer och mer av det man tar hand om har innehållit privatimporterad pilsner. Det är glas man inte får någon ersättning för. Det ger Svensk Glasåtervinning stora ekonomiska svårigheter.

Naturvårdsverket har lämnat förslag till regeringen om hur det akuta problemet skulle kunna lösas. Nu finns inte de förslagen med i vårpropositionen eller i tilläggsbudgeten. Då undrar jag hur miljöministern tänker

medverka till en lösning av de akuta problem som finns när det gäller Svensk Glasåtervinning.

Anf. 102 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s):

Fru talman! Låt mig först säga att jag tycker att vi har varit framgångsrika i Sverige. Vi samlar in en väldigt stor del av vårt glas genom Svensk Glasåtervinning.

Svensk Glasåtervinning har haft problem med utländska flaskor. Vi har diskuterat hur det ska lösas. Naturvårdsverket har utrett det och föreslagit att staten ska gå in med pengar. Vi har sett mycket noga på den här lösningen, men vi har avvisat den av två skäl.

Det vore orimligt att staten på just det här området skulle gå in med direktstöd. Vi har en ordning i Sverige där det är kommunerna och producenterna som har ansvar för detta. Dessutom är det faktiskt så att glasproducenterna har ett ansvar för att samla in 100 % av det man släpper ut på marknaden. Även om en del av det man samlar in i dag kommer från utlandet, samlar man inte in allt det som säljs i Sverige. Det är fortfarande möjligt att hantera detta inom systemet, enligt min uppfattning, även om man är ovillig att höja sina avgifter.

Jag anser att detta ska lösas i samförstånd. Därför har vi diskuterat det här noga med glasproducenterna. De kommer nu att diskutera den här frågan vidare i Naturvårdsverkets regi.

Anf. 103 SVEN GUNNAR PERSSON (kd):

Fru talman! Bästa miljöministern! Det är ändå ett samhällsansvar att nå målen om återvinning av glas. Det har satts samhälleliga mål för detta, och för det finns en organisation som enligt producentansvaret ska ta hand om det man producerar. Men miljöministern säger att de också ska ta hand om det de inte producerar. Det går alltså utöver producentansvaret.

Jag beklagar djupt att det inte gick att få in detta i vårpropositionen och tilläggsbudgeten. Jag är inte helt optimistisk om att miljöministern lyckas hitta en lösning med den synen på det mycket ambitiösa arbete som Svensk Glasåtervinning gör. Producenterna betalar faktiskt in en stor summa för sitt eget glas. Man kan inte begära att de ska gå utöver sina åtaganden och också betala för allt det glas och all den pilsner som privatimporteras.

Anf. 104 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s):

Fru talman! Detta är tveklöst ett problem, men det är inte så att Svensk Glasåtervinning går utöver vad man har som åtagande med det ansvar man har. Man har som sitt ansvar att faktiskt ta in 100 % av det man sätter på marknaden, och de volymer man får i sina glascontainrar i dag motsvarar fortfarande inte detta.

Jag ser det här som ett viktigt problem att lösa. Vi har nu ett avfallsråd på Naturvårdsverket där både producenter och bland annat kommuner är företrädde. Det är ju så i dag att en stor del av de flaskor som producenterna får in avgifter för tas om hand om kommunerna, som inte får några pengar för det heller, utan de får plocka upp det som slängs på marken, i soptunnor och annat.

Vi har nu talat med Svensk Glasåtervinning och med andra ansvariga, och inom ramen för det avfallsråd vi nu har, som finns där just för att ta hand om den här typen av problem med hur man ska samordna, kommer diskussionen att gå vidare. Jag är optimistisk, och jag tror att det är viktigt att vi inte nu går in och låter staten vara stödgympa för system som ska vara självbärande. Jag tror att vi kommer att lösa detta.

Prot. 2004/05:105

14 april

Frågestund

Alkoholpolitiken

Anf. 105 GÖRAN NORLANDER (s):

Fru talman! Min fråga riktas till statsrådet Morgan Johansson.

Införselkvoterna har ju ökat väldigt kraftigt under senare år, och det är en sak som oroar väldigt mycket. Jag undrar om statsrådet ser någon möjlighet att kunna förändra de stora införselkvoterna så att vi får en så att säga lite mer normaliserad införsel av alkohol från utlandet.

Likaså diskuteras att vi ska sänka alkoholskatterna. Min fråga till statsrådet gäller då om han ser någon möjlighet att övriga länder skulle kunna höja sin alkoholskatt och att vi då sänkte vår, så att man så att säga kom lite närmare varandra. Har ministern någon förhoppning om att detta ska kunna gå att genomföra inom EU?

Anf. 106 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Fru talman! Båda de här frågorna om sänkta införselkvoter och höjda minimiskatter i Europa driver vi väldigt hårt på EU-nivå. Jag tror att processen när det gäller höjda minimiskatter har kommit lite längre än frågan om införselreglerna och att vi kommer att nå framgång där i den meningen att vi kommer att kunna få till stånd en höjning av minimiskatten, åtminstone på öl och sprit. Hur stor den sedan blir och om det är tillräckligt för att kunna bryta den negativa skattekonkurrensen är för tidigt att säga. Jag tror att det kommer att finnas väldigt stora bekymmer kvar framgent även trots det, men vi kommer i alla fall att komma en liten bit på väg i den delen.

När det sedan gäller införselkvoterna driver vi gemensamt för de nordiska länderna krav på att vi ska halvera införselkvoterna i ett första skede. Det är uppe till diskussion när vi talar med EU när det gäller cirkulationsdirektivet. Det är för tidigt än att säga hur långt vi kommer på den vägen, men där finns det nog också möjligheter att, om man är tillräckligt aktiv, kunna bygga de allianser som vi behöver.

Sedan tror jag att om det här fortsätter ändå så finns det en risk att vi i längden inte klarar att ha de stora skatteskillnader som finns. Nu driver de fram en ökning också av konsumtionen och ökade problem på det sättet.

Anf. 107 ANDRE VICE TALMANNEN:

Därmed var torsdagens frågestund avklarad. Jag tackar regeringens representanter och riksdagens ledamöter som har medverkat. Tack så mycket!

4 § Svar på interpellation 2004/05:469 om lokalisering av vindkraftverk i Öresund

Anf. 108 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Sverige får i dag 30 % av sin energi från förnybara källor. Det är internationellt sett en hög siffra, men vi måste bli ännu bättre, så mycket bättre att vi kan ha som mål att basera hela vår energiförbrukning på förnybar energi. Här har vindkraften betydande potential, och dess betydelse kommer också att kunna öka. Riksdagen har antagit ett planeringsmål för vindkraftsproduktion som uppgår till tio terawattimmar år 2015. Regeringen har också vinnlagt sig om vindkraftens möjligheter genom att påbörja förenklingar i tillståndsprcessen. Som stöd för den fortsatta planeringen har vidare Statens energimyndighet pekat ut ett stort antal områden som myndigheten bedömt vara av riksintresse för vindkraft, det vill säga områden som är särskilt lämpliga för elproduktion.

I den här interpellationen om vindkraft har Ewa Thalén Finné frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att

- ompröva lokaliseringen av vindkraftsparken på Lillgrund i Öresund,
- förtydliga kraven på miljökonsekvensbeskrivningar vid storskaliga vindkraftsetableringar,
- ta fram riktlinjer för infraljud vid vindkraftslokalisering,
- klarlägga gränsdragningen mellan beslut om lokalisering enligt miljöbalken respektive plan- och bygglagen, och
- förtydliga vad havsbaserad vindkraft är.

Hon har också frågat mig vilka åtgärder jag kommer att vidta när det gäller forskning för bland annat fiskens villkor vid havsbaserad vindkraft.

Eftersom det är många frågor som jag ska besvara håller jag mig kort. Regeringen lämnade i mars 2001 tillstånd enligt naturresurslagen till vindkraftsparken på Lillgrund. I naturresurslagen fanns bland annat krav på att en ansökan skulle innehålla en miljökonsekvensbeskrivning. Tillståndet är förenat med flera villkor. Bland annat föreskrivs att bolaget ska följa upp gruppstationens påverkan på fiskbestånd och fiske och bekosta de undersökningar som Fiskeriverket finner nödvändiga. Miljödömsstolen har också tillståndsprövat verksamheten enligt miljöbalken. Kommunen har antagit en detaljplan, och regeringen har avslagit överklagandena på detaljplanen. I dessa prövningar har bland annat ingått bedömningar av projektets påverkan på landskapsbilden och störningar i övrigt på omgivningen. När det gäller infraljud från vindkraftverk, det vill säga ljud med frekvenser under 20 hertz, ligger detta, vad man vet i dag, under gränsen för vad som kan höras. Ljudet kan därmed inte heller uppfattas som störande.

Vattenfall AB har numera förvärvat det bolag som fått tillstånd till anläggningen, och Statens energimyndighet har beviljat ett projektstöd på 213 miljoner kronor. Jag har inte erfarit att det föreligger några sådana omständigheter som medför att lokaliseringen av anläggningen skulle omprövas redan innan verksamheten startat.

När det gäller miljökonsekvensbeskrivningar och miljöbedömningar för planer och program trädde ny lagstiftning som bygger på ett EG-direktiv i kraft i somras. Boverket har regeringens uppdrag att före årsskiftet ta fram råd och vägledning för hur de här reglerna ska tillämpas i PBL-sammanhang.

Jag tror i och för sig att gränsdragningen mellan beslut om lokalisering enligt miljöbalken och plan- och bygglagen egentligen är ganska klar. Men det innebär inte att samspelet mellan de båda lagkomplexen är det bästa. I direktiven till den kommitté som har att se över plan- och bygglagen ingår bland annat att redovisa vilka lagstiftningsåtgärder som behövs för att uppnå en så effektiv och smidig samordning som möjligt mellan PBL och miljöbalken. Detta betänkande ska redovisas vid halvårsskiftet.

Jag är inte helt klar över innebörden av Ewa Thalén Finnés frågeställning om havsbaserad respektive kustbaserad vindkraft. Vid lokaliseringsprövningar måste varje läge bedömas utifrån varje plats egna förutsättningar. Vissa frågor är då specifika beroende på om en anläggning placeras på land eller ute i havet. När det gäller andra frågor kan påverkan vara densamma medan graden varierar. Varje prövning måste ske för sig.

För att säkra den framtida utbyggnaden av förnyelsebar energi måste vindkraften i sig ses som ett miljöintresse. Det finns dock stora förutsättningar att kombinera vårt ambitiösa vindkraftsprogram med målet att värna om den biologiska mångfalden, och det görs också insatser för att öka kunskapen i dessa frågor.

I det här sammanhanget vill jag nämna att Kunskapscentrum för vindkraft, som drivs på uppdrag av Energimyndigheten, har ett forskningsprogram som inkluderar bland annat projekt som belyser effekter på bottenlevande fiskar i anslutning till havsbaserade vindkraftverk. Vidare har ett nytt kunskapsprogram startats av Naturvårdsverket på uppdrag av Energimyndigheten. Programmet ska ytterligare undersöka vindkraftverkens påverkan på den marina miljön och på växt- och djurlivet. Syftet är bland annat att minska osäkerheten vid bedömning av vindkraftens påverkan just på den marina miljön. Målet är att få en helhetsbild av alla de effekter på den marina miljön och dess organismer som ett vindkraftverk eller en hel gruppstation kan ha. Resultatet av forskningen kan komma att resultera i rekommendationer vad avser riktlinjer för bland annat infraljud.

Det finns inte någon energikälla som inte syns eller märks och som inte inkräktar på några intressen, och framtidens energiproduktion kommer förstås också att märkas. Men som jag nu berättat görs stora insatser för att få ökade kunskaper om just vindkraftens samspel med djur och natur.

Anf. 109 EWA THALÉN FINNÉ (m):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret. Jag kan konstatera att jag egentligen inte i svaret finner några reflexioner som gäller svårigheterna och målkonflikterna vid lokalisering av vindkraft. Inte heller nämns något om påverkan på människor. Det har enligt min mening – eftersom det är politiskt korrekt – slarvats med vilka hänsyn som ska tas och hur de ska avvägas i samband med lokalisering av vindkraft.

Jag och många med mig upplever att oberoende av vilka argument som framförs ges svaret att ny hållbar energiproduktion måste ta plats och märkas. Det är just det som är problemet – allt som tar plats och märks måste prövas så oändligt mycket försiktigare än det som inte märks och tar plats.

Skälet till att jag i min interpellation ställde så många frågor är just att det finns många problem med olika mål, och vi har många frågor som fortfarande inte är helt besvarade. I Sverige har vi riksintressen inom många områden. Där vill jag peka på två som jag tycker står i stark kontrast till vindkraften, nämligen riksintressena för kulturmiljön och friluftslivet.

En mycket viktig del i detta är de avvägningar som görs mellan å ena sidan kulturmiljön och friluftslivet, och jag vill komplettera dessa med boendemiljön, och å andra sidan etablering av stora vindkraftsparker. Vindkraftsparker är industrimiljöer och passar därför dåligt ihop med kulturmiljön, friluftslivet och boendet. Jag vill påpeka att just den vida utsikten och den stora himmelsrymden är de viktigaste kvaliteterna vi har längs Öresundskusten. Därför är det oerhört väsentligt att visa aktsamhet för skåningarnas boendekvalitet och friluftsliv.

Vindkraftverk med dålig lokalisering tar mycket lätt överhanden, och att 48 vindkraftverk på Lillgrund någonsin kunnat godkännas känns för mig främmande eftersom så många frågor i grunden ännu är obesvarade. Regeringen lever fortfarande på en nivå där den tror sig veta, men eftersom det inte finns några reella svar ännu hoppas regeringen att svaren kommer.

Men på vems bekostnad sker det? Är det på alla de människors som bor längs kusten innanför Lillgrunds lokalisering? Eller är det på fiskens bekostnad? Svaret från ministern innehåller många fraser av typen ”vad man vet i dag”. Ja, just det! Det är därför forskningssvar måste komma innan fler etableringar tillåts. Att riva upp beslutet om etablering av 48 vindkraftverk på Lillgrund skulle vara att leva efter försiktighetsprincipen.

När det gäller lokaliseringen av de 48 vindkraftverken skulle jag vilja höra en fundering kring det som gäller avvägningen mellan naturresurslagen och plan- och bygglagen. Jag anser nämligen inte att det är väl avvägt, även om ministern i sitt svar säger att det är det. När man tittar på de överklaganden av plan- och bygglagen som både de boende på platsen och i grannkommunen Vellinge gjort är enda skälet till avslag, både från länsstyrelsen och från regeringen, att man redan fattat beslutet enligt naturresurslagen. Då tycker inte jag att man på ett tydligt sätt gjort de avvägningar som finns med målkonflikterna.

Om det handlar om att skapa en smidig process för framtiden ska det väl ändå inte ske genom att köra över de människor som påverkas mest? Jag skulle vilja att ministern gjorde en liten fundering kring den frågeställningen.

Anf. 110 LARS TYSKLIND (fp):

Fru talman! När det gäller den interpellation som behandlas i dag är den ju riktad på lokalisering av vindkraft i Öresund specifikt, men både fråga och svar tar upp en hel del mer generella ståndpunkter som är applicerbara lite varstans.

Så sent som i måndags hade samhällsbyggnadsministern och jag en diskussion om prövning av vindkraft, och vi konstaterade då att vi var överens om en del saker – åtminstone om två saker, nämligen att vindkraften inte skulle kräva annat än miljö- och lokaliseringsprövning och att värnandet om miljön och rättssäkerheten måste vara säkrad i en effektivare prövningsprocess. Vi var förresten överens om ytterligare en sak, att det behövs ett nytt generellt regelverk som på ett bra och samordnat sätt kan göra prövningsprocessen effektiv. Inte minst gäller det att få fram ett bra underlag i prövningsprocessen.

Jag kan instämma i ytterligare en sak i dagens svar. Det gäller forskning och kunskap. Det är naturligtvis oerhört viktigt att vi kommer fram i de frågorna så att vi får ett bra underlag i prövningsprocessen. Det är A och O i sammanhanget.

När jag läste svaret var det emellertid en sak som gjorde mig lite osäker. Det var det som sägs om att man ska behandla vindkraften som ett miljöintresse i sig. Då blir min direkta fråga, utifrån den diskussion vi hade i måndags: Vad menas med detta? Om det gäller ett intresse i sig kan man också ställa sig frågan: Är det någon typ av riksintresse eller ska den vägas in i en process så att vi talar om någon typ av särbehandling av frågan.

Min andra fråga är väldigt direkt: Vad anser samhällsbyggnadsministern om yrkesfiskares roll som sakägare vid prövning av havsbaserad vindkraft? Det finns en viss oro inom den yrkeskåren för att inte kunna vara sakägare i vanlig mening. Det här är ett fritt område, men det är trots allt det område där man utövar sitt yrke. Det var dessa två frågor jag hade.

Anf. 111 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att jag respekterar och deltar också gärna i diskussionen på det sätt som Ewa Thalén Finné har frågat om. Det finns skäl att reflektera över många delar i energipolitiken, och det försöker jag verkligen göra. Jag tycker dock inte att det är korrekt att beskriva detta som att det slarvas med det, som Ewa Thalén Finné uttryckte det. Inte minst gäller det beslutet om etableringen i Lillgrund. Det är verkligen ingen fråga som slarvats fram, eller hastats fram, utan den har prövats mycket noggrant, uppifrån och ned och fram och tillbaka enligt alla de delar som den ska prövas: enligt plan- och bygglagen, enligt miljöbalken, genom omfattande remisshantering och omfattande funderande. Så jag vänder mig verkligen mot den beskrivning som gavs. Sedan kan man ha olika åsikter om utfallet av detta, men att ifrågasätta hela processen vore fel. Jag vill mena att den har varit mycket noggrann, och ska så också vara.

Det jag har försökt resonera om, och som Lars Tysklind och jag också hade en diskussion om i samband med en annan interpellationsdebatt, är att vindkraften som energikälla i Sverige fortfarande är ganska liten och att vindkraften fortfarande har stor potential att kunna växa i Sverige. Det handlar dock inte om att ge en gräddfil till vindkraften. Den ska prövas enligt alla aspekter, vilket är mycket viktigt att framhålla.

Det jag avsett med en formulering i en artikel, som också framgår här, är att betona att vindkraften verkligen är en förnyelsebar energikälla, vilket svensk energipolitik alltmer måste bygga på. Men jag vill återigen

betona: Den ska inte ha en gräddfil. Den ska provas. Det måste tas rimliga hänsyn till de ibland svåra avvägningarna – där delar jag det som Ewa Thalén Finné sade – mellan energipolitiska intressen, miljöintressen och de människors intressen som bor i omgivningen. Alla dessa aspekter ska på ett rättssäkert sätt vägas in. Och det tycker jag verkligen att prövningen, såsom den sker i dag, också utgår från.

När det gäller yrkesfiskarna var de som grupp en av dem som man verkligen lyssnade på och förde diskussioner med. Men jag vet inte om Lars Tysklind var ute efter just "sakägare" eller om att det är en grupp som man, tillsammans med andra, självfallet måste både lyssna på och föra diskussioner med. Som jag säger i mitt svar till Ewa Thalén Finné pågår mycket forskning inte bara om fisket utan också om vindkraftens eventuella påverkan på fisken och den övriga marina miljön. Det är en viktig kunskap som vi måste ta till oss i takt med att den växer fram.

Anf. 112 EWA THALÉN FINNÉ (m):

Fru talman! När jag talade om Lillgrund var det utifrån att jag har sett många av beslutsunderlagen, men det gäller mer generellt. Jag anser att man tidigare slarvade i hela processen därför att vindkraft var så bra, och kanske är så bra.

Jag ska mer komma in på sakfrågor. Man fattade beslutet år 2001 enligt naturresurslagen. Sedan dess har vi fått miljöbalken, och sedan har det prövats i miljödomstolen enligt miljöbalken. Många av grannkommunerna och de boende känner en stor oro. De tycker inte att det mellankommunala samrådet har varit tillfredsställande. De tycker inte att frågeställningar om infraljud och hur de påverkas när de är ute på stranden längs Öresund är väl belysta och framför allt inte väl avvägda.

Efter att beslutet fattats har bland annat Boverket kommit med riktlinjer. Boverket skriver i sina riktlinjer för vindkraftsanläggningar i kap. 8 Etablering av vindkraftverk till havs följande: "Boverket anser att inga fler vindkraftsparker bör uppföras innan kunskap har erhållits från pilotanläggningarna."

Jag har väldigt svårt att se hur man ska kunna se Lillgrund som en pilotanläggning med tanke på att det är stort, komplext och ligger just där det ligger. Mitt råd till ministern måste därför bli: Följ Boverkets anvisningar och studera de anläggningar som finns. Bygg inga fler innan frågetecknen har rätats ut.

Många boende är oroade över buller, infraljud och att inte kunna vistas på stranden, balkongen eller uteplatsen. Öresund är för skåningar och Skåne, som jag sade, en mycket viktig resurs just för friluftslivet och vårt boende.

Jag har haft många kontakter med boende innanför Lillgrund som känner en oerhört stor oro. De tycker inte att de här frågorna har besvarats på ett för dem tillfredsställande sätt. Jag skulle vilja höra en reflexion över de delarna. Det är mycket komplexa frågor. Det kan vi vara helt överens om.

Jag skrev om kustnära och havsbaserad vindkraft. Det kan vara ett luddigt sätt att uttrycka det. För mig är havsbaserad vindkraft någonting som i grunden står så långt bort att man i princip inte kan se det. När det gäller Kriegers Flak kan jag ha en mer positiv inställning eftersom det börjar komma så pass långt ut, även om jag inte är tvärsäker.

Det är dessa avvägningar jag menar. Är det havsbaserat när det står två meter ut från stranden, eller var går gränsen? Det är lite den balansen det handlar om. Det är klart att varje område måste bedömas för sig. Men Öresund är väldigt känsligt.

Prot. 2004/05:105
14 april

*Svar på
interpellationer*

Anf. 113 LARS TYSKLIND (fp):

Fru talman! Om vi nu talar om sakägare i sammanhanget när det är kustnära eller längre ut gäller att ju närmare kusten man är desto fler sakägare finns det även i formell mening. Det finns fastighetsägare och andra. När man för diskussionen om vindkraft har man ibland en känsla av att det är en av anledningarna till att man försöker att gå ut till havs där det finns färre sakägare och kanske färre konflikter.

Det var egentligen därför jag tog upp frågan om yrkesfiskets roll. Det är en grupp man kan samråda med. Men en sakägare får ändå i det här sammanhanget en särställning vid en överprövningsprocess. Det är inte helt ointressant att veta om de är sakägare när man ändå ger sig in i områden när de traditionellt har sin näring. Det var utifrån den synpunkten jag tog upp begreppet sakägare.

Anf. 114 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag börjar med att fortsätta den allmänna reflexionen. Jag vill verkligen understryka att den debatten är väl värd att föra och har också sin plats i all energipolitisk diskussion.

Det finns en oro. Den ser och hör också jag, och jag kan också förstå den. Det jag ville få fram är att den oron finns i många delar av energipolitiken. Det tror jag att vi är överens om. Den finns hos dem som bor nära ett vindkraftverk. Den finns bland dem som bor nära vattenutbyggnad. Den finns hos dem som bor nära ett kärnkraftverk, och den finns hos dem som bor nära ett kraftverk.

Det finns en oro. Just därför ska prövningen vara så noggrann. Det gäller var placeringen är, vilka effekter det får och vilken påverkan det har. Det gäller både för dem som absolut är sakägare, de mänskliga individerna, men också för dem som inte har samma röst. Det är naturen, miljön, djur- och växtliv.

Jag tycker att det finns. Men det kan göras på ett smidigare och tydligare sätt. Där har regeringen gjort en del förändringar. Det är också vad den stora utredningen om plan- och bygglagen och miljöbalken handlar om. Det handlar inte om att göra den prövningen mindre noggrann utan att den för allas skull kanske kan bli mer överskådlig och tydlig.

Jag delar verkligen uppfattningen att vindkraft som energikälla är bra. Den är bra. Den finns, den bygger på naturen, och den är förnyelsebar. Den är ett miljöintresse i sig. Men det hindrar inte att vi ska pröva den mycket noga. Det gäller placering, lokalisering, effekt, påverkan, avstånd, och så vidare.

Låt oss inte göra detta till en motsats. Har jag medverkat till det genom det uttryck jag använde ska jag uttrycka det annorlunda. Men vi måste gå mot mer av förnyelsebar energi utan att ge avkall på den noggranna prövningen. Jag tycker att det är väl avvägt, men vi kan göra det ännu tydligare.

Lillgrund är en pilotanläggning. Det är också därför den har fått ett så omfattande projektstöd från Energimyndigheten. Det är därför som så

mycket av forskning också är kopplat till den anläggningen. Det gäller bland annat effekten på fisk och den marina miljön.

Vi kommer att dra mycket lärdom som kommer att påverka nästa omgång av provningar av vindkraftverk. Vindkraften i sig är en energikälla som jag tror att vi alla är överens om kan och bör kunna öka sin andel. Men vi får inte ge avkall på den provning som självklart måste ske.

Anf. 115 EWA THALÉN FINNÉ (m):

Fru talman! Då är det som jag befarade att Lillgrund är en pilotanläggning. Jag vill inte ha en diskussion om pengar. Jag försöker kanske hålla mig mer neutral till vindkraften än vad Socialdemokraterna gör generellt. Jag vill inte ha den diskussionen, och jag vill i dag inte heller ha en energipolitisk diskussion.

Jag kan tycka att det är tragiskt, om jag får använda det ordet, att Lillgrund med sina 48 vindkraftverk i ett område som är oerhört känsligt kan bedömas som ett pilotprojekt. Jag vill lyfta ett par kanske inte frågeställningar utan mer påståenden.

Det finns flera aktörer som anser att Öresund är olämpligt för vindkraft. Det fanns till exempel en utredning, SOU 1988:32, som nu i och för sig är ganska gammal, som inte anser att Öresund ska ha vindkraft.

Läser man konsekvensanalysen från Länsstyrelsen i Skåne framgår att man redan har fattat beslut om Lillgrund. Men man anser att det inte är lämpligt med vindkraft just i Öresund.

Länsstyrelsen är statens egen myndighet som har uppdrag av regeringen att finna platser för lokalisering av vindkraft, och den är negativ till Öresund. Mot bakgrund av det känns det otillfredsställande att regeringen har godkänt Lillgrund som ett pilotprojekt med alla de frågetecken som likväl finns om vindkraften.

Jag vill ha mer forskningsresultat. Jag tycket inte att de som bor så pass nära och är så många, flera hundra tusen, ska påverkas och vara försökskaniner. Tänk om det framkommer att infraljudet påverkar människor negativt och att stränderna blir oanvändbara. Ska vi då riva det här pilotprojektet? Mitt råd till ministern blir: Riv upp beslutet.

Anf. 116 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag ska fatta mig mycket kort. Regeringen ser verkligen inga skäl alls att riva upp beslut om en verksamhet som inte ens har påbörjats och som även har prövats i alla de här aspekterna. Jag vänder mig därför mot uttrycket försökskaniner. Det skulle passa om man inte alls hade prövat detta enligt miljökraven och om man inte alls hade gjort de här stora avvägningarna och verkligen prövat alla aspekter – både när det gäller människor och djur och påverkan på näromgivningen.

Uppenbarligen har vi olika aspekter och ingångar, och det får vi respektera. Jag tänker inte fullfölja uppmaningen att riva upp beslutet. Men jag tror att vi alla tre som har deltagit i debatten med spänning ser fram emot den ytterligare lärdom som kommer. Vi har visshet om att det här måste få betydelse för den fortsatta hanteringen av vindkraften. Vi lär återkomma till frågan.

Anf. 117 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Nina Lundström har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta med anledning av att ramen för investeringsbidragen inte nyttjas och vad jag avser att vidta för åtgärder med anledning av att bidragen inte motverkat segregation utan tvärtom bidragit till ökad segregation. Hon har också frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta med anledning av att bidragen inte leder till långsiktigt hållbar utveckling.

Nina Lundströms frågor berör olika delar av regeringens bostadspolitiska insatser. Vad gäller utnyttjandet av ramen för investeringsbidrag för anordnande av hyresbostäder så har hälften av ramen in-tecknats hittills. Då återstår dessutom nästan två år för att utnyttja stödformen. Det är dock noterbart att i Stockholm är utnyttjandegraden lägre än i övriga landet. Enligt erfarenheter från tidigare stöd vet vi att utnyttjandet i Stockholm oftast är senarelagt i förhållande till övriga riket. Boverkets försiktiga bedömning är att byggandet av bostäder kommer att fortsätta att öka de närmaste åren, inte minst i Stockholm, som har en målsättning om ett kraftigt ökat byggande under denna mandatperiod.

Boverket konstaterar i sin rapport *Många mål – få medel* att investeringsstöden till hyresrätter har haft god träffsäkerhet och effekt på såväl omfattningen av som inriktningen på bostadsbyggandet. Vidare framkommer att hyresnivåerna har blivit märkbart lägre än vad de annars skulle ha varit samt att de som har flyttat in i dessa bostäder i förhållandevis hög grad har varit hushåll med en relativt svag ställning på bostadsmarknaden. Det här innebär en förskjutning av inriktningen på bostadsbyggandet mot en ökad produktion av hyresrätter. Den nybyggnation av bostäder som förekommit sedan 1995 har inte bidragit till att minska segregationen eftersom den främst har varit inriktad på mer exklusiva bostadsrätter. Investeringsstimulanserna har sedan de infördes 2001 hittills medfört att ungefär 22 000 hyreslägenheter har beviljats produktionsstöd. Som jämförelse färdigställdes under 2001 knappt 2 300 hyreslägenheter i hela landet medan det mellan juli 2003 och juni 2004 beslutades om stöd för drygt 4 700 hyreslägenheter.

Genomförda pilotprojekt via Byggekostnadsforum visar också på ett ökat intresse från marknaden för att bearbeta byggkostnaderna och att bygga hyresrätter. Det är mycket glädjande att det nu byggs fler bostäder med hyresnivåer som är överkomliga för bredare befolkningsgrupper.

Regeringen arbetar med att ta fram mål och mått för att bättre kunna följa utvecklingen på integrationsområdet. I detta arbete ingår att ta fram mål för integration i bostadsperspektiv. Utgångspunkten för arbetet är målen för både integrations- och bostadspolitiken.

Av Boverkets utredning framgår vidare att utvärderingen genomförts i ett läge då en del av de stöd som ska utvärderas har funnits under en ytterst begränsad tid, vilket gör att underlaget för analysen har varit begränsat. Ett annat problem i sammanhanget är att det förekommer stora eftersläpningar i annan statistik som behövs i en sådan här utvärdering. När det gäller denna typ av stöd ligger det i sakens natur att effektiviteten inledningsvis påverkas av att man gynnar projekt som redan är påbörjade. För att bedöma effektivitet krävs att stödet varit verksamt under en

Svar på
interpellationer

viss tid. Boverket konstaterar därför att utvärderingen i vissa stycken måste betraktas som preliminär. Regeringen har därför uppdragit åt Boverket att vidare utvärdera investeringsstöden efter stödperiodens utgång.

Låt oss därför inte dra för höga växlar av Boverkets utvärdering utan invänta de kompletterande analyserna. Rapporten *Många mål – få medel* kommer dock självfallet att beaktas i regeringens arbete kring framtidens bostadsfinansieringssystem.

Regeringen har som bekant tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att genomföra en genomlysning av det nuvarande systemet för bostadsfinansiering, bostadssubventioner och kapitalförsörjning. Arbetsgruppen ska också analysera vilken framtida roll staten bör ha i detta system. Uppdraget ska redovisas före sommaren. Jag kan självfallet inte föregripa vare sig gruppens förslag eller regeringens ställningstagande till förslagen i debatten i dag, men ser fram emot att få diskutera förslagen senare.

Avsikten är dock att regeringen ska presentera ett nytt system för bostadsfinansiering som ska kunna träda i kraft från den 1 januari 2007. Målet är att skapa ett långsiktigt stabilt system med neutrala, enkla och tydliga regler som främjar de bostadspolitiska målen.

Anf. 118 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Fru talman! Jag börjar med att tacka för svaret, och jag vill med en gång här inledningsvis säga att jag saknade svaret på en av frågorna i interpellationen. Det var den om långsiktigt hållbar utveckling. Jag hoppas att statsrådet återkommer till detta i debatten.

Skälet till att väcka interpellationen om den utvärdering som är gjord av Boverket är att jag fäste mig vid två specifika synpunkter under bostadsutskottets utfrågning, där Boverket deltog och även presenterade delar av sina slutsatser i rapporten om mål och medel.

Den första är att de investeringsbidrag som regeringen har förordat, som riksdagen har beslutat om och som jag och Folkpartiet inte är förtjusta i, har tydliga tendenser att inte bidra till att lösa segregationsproblematiken, utan de ser tvärtom till att öka på den.

Den andra är att det inte finns någonting som tyder på att målen om långsiktigt hållbar utveckling nås i och med detta.

Jag vill dock påminna om vad som står i propositionen om stimuleringsstimulans. Det gäller proposition 2002/03:98, s. 11, där det står att det dock är viktigt att byggandet blir långsiktigt hållbart.

Man kan konstatera att statsrådet menar att man inte ska dra för stora växlar på rapporten. Jag tycker bara att signalen om att de bostadspolitiska målen inte uppnås med det bidrag som har fastställts i alla fall borde rendera en debatt om vad man ska göra utifrån detta.

Det finns andra exempel i rapporten från Boverket som jag också tycker är intressanta. På s. 16 säger man att ytkravet, det vill säga att bostäderna inte får vara större än 70 kvadratmeter, är en stupstock.

Det finns också uppenbara problem med stimulanserna i och med att exempelvis Stockholmsregionen, som fick en extra miljard avsatt, inte har sökt bidragen. Det har ansökts om ungefär 400 miljoner, men däremot är det en stor skillnad mellan ansökningar och de faktiska utbetalningarna så småningom. Jag menar att bidragen uppenbarligen har fört ett antal problem med sig. Tidigare har jag påpekat att marknaden någon-

stans har sett stora bekymmer med dem. De har inte varit förstahandsalternativet.

Jag välkomnar också debatten om andra typer av insatser och att stimulera att fler ska kunna äga sin bostad.

För att återgå till diskussionen om segregationen och långsiktigt hållbar utveckling skulle jag vilja veta en sak. Utifrån de farhågor som finns och de exempel som nämns i rapporten – finns det några initiativ som statsrådet avser att vidta för att i så fall rikta om och på något sätt förändra så att man inte späder på situationen och dessutom inte uppnår målet om långsiktigt hållbar utveckling?

Finns det anledning att fortsätta och att tala för att man ska använda sig av de här bidragen när de inte tillfredsställer de mål som finns för bostadspolitiken?

Jag tycker att det är en viktig diskussion att föra utöver den tidigare kritik som jag har riktat mot bidragen. Framför allt gäller den att de mål som är satta inte uppnås. Det borde göra att statsrådet tänker till och funderar över vad man kan göra.

Jag är intresserad av att höra det. Inte minst gäller det den senare frågan, som inte är besvarad i interpellationssvaret. Den handlar om att det finns bidrag som inte leder till det som angavs i propositionen. Man uppnår alltså inte målet om långsiktigt hållbar utveckling.

Anf. 119 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Det jag ville säga med uttrycket ”dra inte för stora växlar” var att jag tror att både Nina Lundström och jag är mycket besjälade av att det behöver göras förändringar i bostadsfinansieringssystemet. Det är väldigt viktigt att ha rätt analys, kunskap och bakgrund för att träffa så rätt som det bara går i den ibland mycket snåriga och mycket komplicerade bild som bostadsfinansieringssystemet bland annat är. Därför tycker jag att det var viktigt att konstatera, som Boverket självt också säger, att Boverket i vissa avseenden behöver mer tid och underlag, framför allt att den period som en del av de här stöden måste fungera är något kort ännu. Det var respekt för detta som jag ville uttrycka.

Regeringen har ju själv beställt denna översyn därför att vi också känner att man behöver se över de bostadspolitiska målen i förhållande till hur de olika stödformerna har fungerat: Hjälper det, stjälper det, är det rätt mål, är det rätt åtgärder, får det den effekt som behövs?

Vi tar redan nu med stort allvar Boverkets rapport men tror att det finns ännu mer kunskap att hämta. Vi har därför bett Boverket att fortsätta det arbetet.

Några punkter har vi dock redan diskuterat, Nina Lundström och jag, och jag vill bara understryka min åsikt där igen: Frågeställningen om dessa 70 kvadratmeter är orimlig sett i dagens läge. Det tycker jag ska förändras. Det har jag uttryckt förut, och det gör jag gärna nu med. Det gäller att se inte bara på den här typen av insatser utan ha lite bredare tankar om bostadspolitiken för att se hur segregationen ska kunna åtgärdas.

Vi har tidigare diskuterat hur vi kan åstadkomma mer av blandade upplåtelseformer i ett och samma bostadsområde. Vi har också haft en diskussion, och där tycker vi lite olika, om förmedling av lägenheter. Det är också någonting som kan underlätta när det gäller segregation bland

dem som bor i lägenheter, inte bara det att upplåtelseformerna blir an-
norlunda.

Därtill vill jag betona att det som varit en av poängerna med att bilda
det nya Samhällsbyggnadsdepartementet var sambandet mellan energi-
och bostadspolitiken. När det gäller hållbar utveckling är det helt avgö-
rande.

Vårt departement jobbar nu med, vilket jag också uttryckt tidigare, ett
nationellt program för energieffektivisering och energismart byggande.
Det handlar väldigt mycket om att få nybyggnationen av bostäder att vara
mer hållbar vad gäller byggmaterial, byggstil och också ur energisyn-
punkt. Det område där jag fört in både segregation och energi är om-
byggnation av våra stora miljonprogramsområden. Där öppnar sig en stor
möjlighet att göra den ombyggnaden med hållbar utveckling och energi-
effektivitet för ögonen.

Allt det arbete som Nina Lundström berör ligger i sin linda just nu för
ställningstagande – ett nytt bostadsfinansieringssystem, en ny inriktning
på målen för bostadspolitiken, en ny inriktning för energipolitiken så att
den också träffar och stimulerar energieffektivitet och energismarthet i
byggande och ombyggnade och ger kampen mot segregationen en större
roll i bostadspolitiken i stort.

När arbetsgruppens förslag kommer i sommar kommer vi lite när-
mare den konkreta diskussion som jag är övertygad om att Nina Lund-
ström och jag i interpellationer under lång tid framöver kommer att föra.

Anf. 120 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Fru talman! De långsiktiga visionerna och det långsiktiga arbetet är
nog så viktiga att diskutera. Vad gäller bostadsfinansieringssystem delar
jag uppfattningen att där måste vi göra mer. Det gläder mig att statsrådet
i dag anser och upprepar att ytbegränsningen och bidragen inte har varit
tillfredsställande och inte har lett till att man har nått målen. Kommuner-
na har också varit mycket kritiska.

Men grundfrågan för dagens debatt är att de här investeringsbidragen
handlar om mycket pengar. Bara i en av regionerna handlar det i dag
uppskattningsvis om minst 600 miljoner kronor, kanske mycket mer, för
man kommer kanske inte att göra de här utbetalningarna. Likadant ser
det ut i andra regioner.

Det finns stora behov inom många olika delar. I vissa bostadspoli-
tiska debatter diskuterar vi kvinnojourer. Det handlar om äldres rätt till
boende och många olika typer av insatser. Det handlar om bostadsbidrag
och annat. Då kan jag tycka att vore det intressant att diskutera de bidrag
som finns och som inte nyttjas fullt ut. Finns det skäl att stimulera, for-
cera och försöka få aktörerna på marknaden att använda sig av dem om
man inte uppfyller de bostadspolitiska målen? Jag vet att regeringen i
många avseenden visar en ganska stor kreativitet på hur man kan se till
att de befintliga anslagen faktiskt konverteras till annat. I mitt utskott har
vi varit vana vid att det har funnits bidrag för ekologiskt byggande och
mycket annat. Där man inte har nått målen har regeringen valt att genom
tilläggsanslag se till att faktiskt använda pengarna till andra saker. Vi har
haft vår uppfattning i Folkpartiet om vad de skulle kunna användas till.

Poängen är följande. Man upptäcker att faktiskt de två delar som bi-
dragen syftade till, framför allt ökat bostadsbyggande och att råda bot på

segregation och få långsiktigt hållbar utveckling, inte fungerat. Det står tydligt i Boverkets rapport: Det har till exempel inte bidragit till att lösa upp den bebyggelsemässiga och etniska segregationen. Nyproduktionen under de senaste tio åren har snarare förstärkt segregationen. Inte heller kan vi se att stöden påverkat bostadsbyggandet i hållbar riktning.

Det avsnittet handlar bara om de statliga subventionerna.

Då kvarstår min fråga. Det finns ett handlingsutrymme för regeringen och statsrådet att använda det här utrymmet till någonting annat och viktigare. När man inte når de bostadspolitiska målen, när man inte råder bot på segregationen, när man inte klarar långsiktigt hållbar utveckling, finns det skäl för regeringen och statsrådet att fortsätta att propagera för att just de här bidragen är väldigt viktiga att använda sig av? Jag tror att det finns mycket viktigare områden att i så fall avsätta dessa pengar till där man kan arbeta mer aktivt med att uppnå både ökat bostadsbyggande och de mål som är så viktiga i det stora bostadspolitiska sammanhanget, det vill säga mindre av segregation och ökade möjligheter för långsiktigt hållbar utveckling. Det gäller att se till att pengarna används på ett effektivt och bra sätt.

Det skulle vara intressant att avslutningsvis få höra om statsrådet ser den möjligheten. Har ni funderat på vad man i stället kan göra med dessa många miljardbelopp totalt sett?

Anf. 121 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Först vill jag understryka att jag verkligen menar att frågan om bostadspolitikens roll när det handlar om att bekämpa segregationen och om hållbar och energismart utveckling är oerhört viktig och måste ha en större vikt än hittills. Då kan man uttrycka det så här – jag får förhålla mig lite mer försiktigt än vad Nina Lundström kanske skulle önska: Det går inte i dag att riktigt veta hur mycket av stödet som går åt och vad som inte går åt. Man kan uttrycka det också så här: Det är inte helt lätt att i dag se hur stort handlingsutrymme är för den typen av frågor som Nina Lundström väckte.

Jag kan lova att jag håller ett mycket vakande öga över den utvecklingen. Självfallet ska dessa resurser användas på bästa och effektivaste sätt. Finns det handlingsutrymme för att göra en annan prövning av det kommer jag självfallet inte att tveka inför det. Men jag tycker att frågan är lite tidigt väckt. Det är lite svårt att dra så stor växel som Nina Lundström i dag gör. Men frågan är berättigad, och jag tar den på allvar.

Anf. 122 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Fru talman! Jag välkomnar statsrådets svar. Jag tycker att det är alldeles utomordentligt att den möjligheten till omprövning ses även av regeringen. Erfarenheten i bostadsutskottet visar att vi har haft en rad olika investeringsbidrag. Oavsett om de varit för byggande av studentbostäder, ekologiskt byggande har man i efterhand kunnat påvisa att om man inte använt utrymmet och haft bemyndiganden, har regeringen i vissa avseenden återkommit och valt att omprioritera.

Investeringsbidraget visar också att det finns ett sådant utrymme. Det jag har varit bekymrad över är att jag har hört regeringsföreträdare eller statsrådet i debatterna ibland gett uttryck för att det har varit ett självändamål med att bidraget skulle användas.

Har man inte fler ansökningar och därför inte kan använda det ekonomiska utrymme som finns borde man tänka om. Det här bidraget omfattar 1 miljard, och detta handlar om 400 miljoner, så det finns alltså ett väldigt stort utrymme kvar.

Jag tycker inte heller att man ska ha prestige i dessa frågor, utan det är sunt att tänka om. Det viktiga här är att det finns ett bostadspolitiskt mål. Boverket fick ju i uppdrag att titta på de medel som fanns att tillgå för att man ska uppnå målet. Är det rimligt? När man de målen med de olika typer av investeringsbidrag som finns?

Jag tog signalen på största allvar. Jag håller med om att det säkert krävs mer av analyser. Men signalen på dessa två punkter var väldigt entydig. Jag tycker att det finns all anledning att ta fasta på detta och se till att pengarna används på ett vettigt och effektivt sätt. Framför allt är det viktigt att nå målen.

Sedan har vi helt olika uppfattningar om investeringsstimulansen i sig. Vi yrkade avslag på det förslaget. Men det lovar ändå gott att statsrådet kommer att överväga om man kan göra någonting annat.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 2004/05:410 om äldres rätt att välja boende

Anf. 123 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Nina Lundström har frågat samhällsbyggnadsminister Mona Sahlin vad hon avser att göra för att möjliggöra äldres rätt till valfrihet i boendet. Interpellationen har överlämnats till mig för besvarande.

Äldrepolitiken har som mål att äldre ska kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället och över sin vardag, kunna åldras i trygghet och med bibehållet oberoende, bemötas med respekt samt ha tillgång till god vård och omsorg. Målen ger stöd för högt ställda förväntningar på hur samhällets insatser ska utformas.

Möjligheterna att bo kvar har alltsedan ädelreformens tillkomst förbättrats kontinuerligt. Det har blivit allt vanligare att också personer med omfattande behov av vård och omsorg kan bo kvar. Tillgången till lämpliga bostäder för äldre har förbättrats. Bidragen för anpassning av bostäder är också betydelsefulla liksom omfattningen och kvaliteten i de insatser som vården och omsorgen erbjuder. Utvecklingen kan beskrivas som positiv i väldigt många avseenden.

Det är för dem med behov av särskilt stöd som kommunerna har en skyldighet att inrätta särskilda boendeformer. Jag oroas av rapporter om att kommuner inte klarar att verkställa sina egna beslut om särskilt boende inom rimlig tid eller meddelar avslagsbeslut trots att man konstaterat att behov finns. I betänkandet *Beviljats men inte fått* från utredningen om verkställighet av vissa gynnande kommunala beslut lämnas flera förslag till lagändringar som för närvarande bereds inom Regeringskansliet.

De särskilda boendeformerna genomgår på många håll en kraftig omstrukturering där gammalt byggs om eller ersätts med nytt och modernt. Fortfarande finns det fler än 3 000 personer som delar rum i särskilt bo-

ende med någon annan än make eller maka. De bostäder som avvecklats som särskilda boendeformer har till stor del utgjorts av flerbäddsrums i äldre före detta institutioner som nu byggts om eller lagts ned helt och hållet. Många servicehus som inte längre bedöms motsvara kraven för den omfattande omvårdnad som många äldre behöver har avvecklats som särskilda boenden. Socialstyrelsen redovisar i *Vård och omsorg om äldre*, lägesrapport 2004 att minskningen av antalet personer i särskilt boende vägs upp av en lika stor ökning av antalet personer med hemtjänst. Sammantaget finns det tecken på att minskningen av antalet bostäder i särskilda boendeformer går för fort. Jag följer noga hur läget kring de särskilda boendeformerna utvecklas.

Hur verksamheten ska organiseras och styras är frågor som hanteras i respektive kommun. Privata entreprenörer ger i dag hjälp till 9 % av äldre med hemtjänst. Av de äldre i särskilt boende är det 13 % som bor i en bostad där verksamheten utförs av en entreprenör. I 15 kommuner finns det ett kundvalssystem inom hemtjänsten, och i 7 kommuner finns det ett kundvalssystem inom de särskilda boendeformerna. Ytterligare några kommuner planerar att införa kundval.

Ökade valmöjligheter är tilltalande men inte helt okomplicerade att åstadkomma inom särskilt boende. När ett behov av särskilt boende har konstaterats ska ett gynnande beslut fattas och beslutet verkställas omedelbart. Lagstiftningen öppnar således inte för någon egentlig möjlighet att ställa sig i kö till bostad på något visst ställe. Om det finns plats ledig utgår jag dock från att kommunerna gärna tillmötesgår den enskildes önskemål.

Rätten att flytta finns inskriven i socialtjänstlagen. Den som vill flytta och behöver särskilt boende ansöker om bistånd i den kommun man vill flytta till och blir prövad på samma sätt som den som redan bor där.

Jag håller med Nina Lundström om att det är viktigt att äldre personer måste få sina vanor och livsmönster respekterade. Alla har sin unika livshistoria. Det är viktigt att personal i hemtjänst och särskilt boende ges stöd för att öka sina kunskaper om bemötande av äldre som individer med behov av stöd som också är anpassat till livsstil och kultur. Med ökad kompetens kan äldres känsla av trygghet stärkas både i den egna bostaden och i särskilda boendeformer. Regeringens fleråriga satsning på Kompetensstegen syftar till att genom kompetensutveckling nå ökad kvalitet inom vård och omsorg. Med insatser via Kompetensstegen kan utvecklingen drivas framåt i exempelvis frågor om bemötande av och inflytande för enskilda äldre personer.

Anf. 124 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka statsrådet för svaret.

I svaret säger statsrådet: "Äldrepolitiken har som mål att äldre ska kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället och över sin vardag, kunna åldras i trygghet och med bibehållet oberoende, bemötas med respekt samt ha tillgång till god vård och omsorg." Jag delar självfallet den uppfattningen. Det här är ett oerhört viktigt mål inom äldrepolitiken.

Som bostadspolitik och förtroendevald kommer man ibland till en punkt där man verkligen måste sätta sig ned och fundera över hur det fungerar i verkligheten. Personligen har jag blivit väldigt djupt berörd av några exempel där människor har kontaktat mig och berättat om sina

anhöriga, deras livsöden och deras sista resa i livet. Det är också ett av skälen till att jag har interPELLERAT om detta.

Som statsrådet säger är det viktigt med målen. Men jag kan konstatera att det är en bra bit kvar innan våra äldre får uppleva att de med bibehållet oberoende kan åldras i trygghet och ha makt över sin vardag.

De livsöden som jag har följt – och speciellt en äldre herres livssituation – visar hur viktigt det är att sätta den enskildes önskemål i fokus.

Statsrådet svarar: ”Om det finns plats ledig utgår jag dock ifrån att kommunerna gärna tillmötesgår den enskildes önskemål.” Jag kan tyvärr konstatera att så inte alltid är fallet, och också i de fall där de ekonomiska argumenten inte är aktuella, när önskemålet inte var dyrare. Även om det inte fanns platsbrist – att det skulle finnas en köproblematik – eller att det fanns många lediga platser i hemkommunen kan jag konstatera verkligheten ibland inte ter sig så som man skulle önska.

Därför har jag ställt frågan: Vad ser statsrådet för möjligheter att öka de äldres valfrihet? Jag tycker att detta är en oerhört väsentlig fråga, och det handlar inte bara om den äldre personen i sig, utan också om de anhöriga som upplever att de får stånga pannan blodig och kämpa. Ändå når de inte ända fram i olika avseenden. Frågan är alltså: Hur kan man öka de äldres valfrihet?

Jag menar att man ska vara uppmärksam också på den problematik som finns. Jag är väl införstådd med att kommunernas ekonomi, deras kostnadsansvar och detta med hur valfriheten förhåller sig till ekonomin är en viktig och väsentlig fråga. Men när man upptäcker att det inte finns ett sådant argument i botten måste man ändå fundera över hur man kan stärka de äldres rättigheter.

Det är min första fråga. Jag kommer i mitt nästa inlägg att ställa en annan fråga, och den handlar om de äldre som talar ett helt annat språk och som på grund av demens med mera inte klarar av att bo i det som erbjuds.

Men jag skulle vilja höra statsrådets uppfattning i grundfrågan utifrån den interpellation som är ställd: Hur stärker man den äldres valfrihet?

Anf. 125 DAN KIHLESTRÖM (kd):

Fru talman! Det här är en mycket viktig och aktuell interpellation. Jag håller med Nina Lundström om att det är en bra bit kvar tills de här frågorna blir lösta.

Det handlar egentligen om flera saker, inte minst om trygghet och respekt. Precis som Nina Lundström nämner i sin interpellation har de äldre minst lika stor rätt som vi andra att bestämma hur man själv vill bo och välja den service och den vård man önskar.

Många vill bo kvar i sin lägenhet eller sitt hus, och då måste vi skapa förutsättningar för att det ska vara möjligt. Samtidigt är det väldigt många som inte vill bo kvar av olika anledningar, och då ska de äldre ha rätt till det boende som krävs i den situationen. Valfrihet måste vara en ledande princip för äldres boende.

Vi kristdemokrater ser det som en social rättighet att människor ska kunna bo kvar i sina bostäder om de vill det. Men för att det ska vara möjligt krävs det också lämpliga bostäder, och det kan bara åstadkommas om hänsynen till de äldres behov tas in i planeringen i ett så tidigt stadium som möjligt.

När det gäller bostadsplanering tror jag att det är viktigt att de äldre kan bo kvar i sin invanda miljö. För äldre som har avslutat sitt yrkesverksamma liv är bostaden utgångspunkten för i stort sett alla aktiviteter. Eller jag skulle vilja uttrycka det så här: Den egna bostaden blir inte mindre viktig ju äldre man blir. Precis som nämnts finns det alltför många exempel på att äldre flyttas eller inte flyttas mot sin vilja. Här kommer respekten in igen.

Som jag sade tillbringar de äldre en större del av sin tid i hemmet och i närmiljön. Det ställer stora krav på serviceutbud, trafikmiljö, tillgång till uteplatser, närhet till vänner, dagcentrum och olika verksamheter – allt för att upprätta känslan av oberoende, att man klarar sig själv. För att kvarboendet ska vara realistiskt och i en sådan omfattning som kan förväntas efterfrågas krävs det att mängden lägenheter som är anpassade till äldres behov ökar.

Som jag sade inledningsvis är det lika viktigt att skapa förutsättningar för äldre att kunna byta till seniorboende eller särskild boendeform när den äldre så önskar. Steget från den egna bostaden direkt till särskild boendeform innebär ofta en alltför stor förändring för den enskilde. Därför bör alternativa idéer för äldres boende stimuleras.

Det är väsentligt att seniorlägenheter som är speciellt utformade med tanke på framtida sämre rörlighet byggs såväl med bostadsrätt som med hyresrätt, så att inte personer utan möjlighet till egen kapitalinsats exkluderas från boende särskilt riktat till äldre.

Jag vill till slut göra en jämförelse. Regeringen har ju tillsatt en ungdomsbostadssamordnare. Men vad jag förstår saknas en instans som tar sig an framtidens kanske svåraste bostadspolitiska fråga, nämligen äldreboendet. Som ett led i arbetet med att stärka kunskaperna kring äldres boende föreslår vi kristdemokrater i en omfattande äldreboendemotion att ett forum för äldres boende ska inrättas. Forumet ska bidra till att ge större uppmärksamhet på äldres boendesituation och att man ska hitta nya lösningar.

Det skulle vara intressant att höra statsrådets synpunkter på det förslaget när det gäller äldres boende.

Anf. 126 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag delar helt Nina Lundströms bedömning att det här är en mycket svår och allvarlig fråga för de inte så få personer som inte får sina önskemål tillgodosedda. Det kan vara betydande problem för den äldre person med stora vårdbehov som inte får plats i ett särskilt boende.

Vi har problem när det gäller valfriheten, men vi har också problem med de i dag nästan 4 000 äldre människor som har fått beslut om plats i ett särskilt boende men som ändå inte har fått någon plats, eller i de fall där kommunen har konstaterat att det finns behov av särskilt boende men ändå inte har beslutat om det. Det här är ett väldigt allvarligt problem. Regeringen bad en särskild utredare att utreda frågan, och vi har fått förslag från utredaren om att införa kraftiga viten och en del andra förslag för att komma till rätta med problemen. Förslagen har nyligen remissbehandlats, och inom kort kommer regeringen att ta ställning till dem. Vi bereder dem just nu inom Regeringskansliet.

Det kanske mest grava uttrycket för att inte kunna välja är att inte ens få det man har laglig rätt att få. Men det finns andra upprärande exempel

där man kan tycka att vanligt sunt förnuft skulle fungera på ett annat sätt. Det finns exempel där den ena av äldre makar får plats i ett särskilt boende men inte den andra, att man sent i livet skiljs åt i sin vardag med allt vad det kan innebära av risk för att försvåra demensproblematik till exempel.

Det finns mycket att göra i den här frågan, och det är viktigt att uppmärksamma den. En av de saker som regeringen har gjort är att vi har förstärkt länsstyrelsernas tillsyn när det gäller äldreomsorgen. Det är en kraftig förstärkning. Genom äldreskyddsombuden som i dag finns på alla länsstyrelser har den aktiva tid som används till tillsyn inom äldreomsorgen nästan femdubblats. Det börjar också synas i att alltfler ärenden uppmärksammas. Det är *ett* sätt att uppmärksamma de fall där man uppenbart inte har följt det som är lagens intentioner.

När det sedan gäller beslut om särskilda boenden och frågan om seniorbostäder tar Dan Kihlström upp behovet och vikten av att det finns seniorbostäder, och jag delar den uppfattningen. Men det är lite olika behov av seniorbostäder och särskilda boendeformer. De särskilda boendeformerna är ju någonting man får efter ett biståndsbeslut i kommunen. Valfriheten ser annorlunda ut i det ärendet än när det gäller att kommunen måste tillhandahålla olika boendeformer.

Göteborgs universitet gjorde för ett par år sedan bedömningen att det fanns 10 000–13 000 seniorbostäder i landet. I dag pågår det i mer än 40 kommuner utredningar, eller så är man redan i gång med en långt framskriden planering för nya seniorbostäder, så jag är ganska hoppfull om att utvecklingen när det gäller seniorbostäder blir allt bättre. Men mer behöver göras, och det här är en viktig fråga.

Jag tror att samråd kring äldres boende är ett viktigt medel. Jag skulle framför allt vilja peka på behovet av pensionärsråd i alla kommuner där man kan samråda i de här frågorna.

Anf. 127 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Fru talman! Jag vill återkomma till valfrihetsfrågorna. Precis som statsrådet säger finns det väldigt mycket att göra för att se till att det över huvud taget finns möjligheter att byta boende utifrån den enskilda människans faktiska behov och därtill ha möjlighet att själv påverka, att inte bli placerad. Det finns en placeringsmentalitet som är obegriplig i ett avseende. Varför ska det vara avhängigt av ålder? Det gör att man till slut mister sina möjligheter att påverka sin livssituation.

Statsrådet har tagit upp ett antal exempel, att makar hamnar i olika boenden därför att man blir placerad. Anhörigas kamp för sina äldre anhöriga är ibland nästintill omöjlig. Det blir en heltidssysselsättning att försöka åstadkomma en förbättring. När man följer en kamp på nära håll blir man väldigt tagen därför att man tycker att det inte borde behöva vara på det här sättet.

Det finns naturligtvis många andra problem, bara en sådan sak som att det till och med kan bli kö till biståndsbedömningen. En biståndsbedömning kanske inte sker tillräckligt snabbt, så man får köa även för det.

Det handlar också om att få ett rimligt skydd mot att ofrivilligt bli kringflyttad. Den enskildes önskemål står inte ens där i fokus. Eget rum i särskilt boende skulle kunna slås fast som en rättighet. Jag känner till en person som var medlem i en förening i 40 år där det fanns ett stiftelsesdri-

vet äldreboende och som nekades eget rum. Det fanns inga ekonomiska eller andra skäl, men det var stört omöjligt. Och det är klart att man blir extra tagen av människors egen kamp.

Jag menar att det också finns andra delar som man kan titta på. Det gäller vistelsebegreppet i socialtjänstlagen och över huvud taget hur man stärker den enskildes möjligheter.

Men det som jag inte hörde från statsrådet gällde valfrihetsfrågan. På vilka sätt ser statsrådet möjligheter att öka valfriheten? Jag blev osäker på vad statsrådet menar i svaret. I svaret från statsrådet står det:

”Ökade valmöjligheter är tilltalande men inte helt okomplicerade att åstadkomma inom särskilt boende.”

Då vill jag veta: Står statsrådet upp för den uppfattning som i alla fall jag har, att även äldres valfrihet behöver stå i fokus? För att sätta den i fokus behöver man fundera över vilka medel som finns. Jag tycker att det är en viktig ledstjärna. Att vara vuxen och kunna ha makt över sitt eget liv hänger också ihop med att man har en myndighetsutövning och ett system för hur man tar till vara den enskildes önskemål.

För mig är valfriheten en oerhört viktig ledstjärna plus insatser utifrån de behov som finns.

Jag vill avslutningsvis ställa min sista fråga, som gäller hur man ska ta vara på och se till att de äldre som kommer från andra kulturer och från andra språkgrupper också ska få sin omsorg och sina behov tillgodosedda. Där är också frågan om valmöjligheter oerhört viktig. Och många anhöriga vittnar om hur oerhört frustrerande det är när en äldre person återgår till sitt gamla språk och inte längre kan kommunicera i sitt boende. Det borde finnas möjligheter att också här visa hänsyn och faktiskt beakta de önskemål som finns.

Vad tänker statsrådet göra för att öka de äldres valfrihet och deras anhörigas valfrihet?

Anf. 128 DAN KIHLESTRÖM (kd):

Fru talman! Jag ska ta upp frågan om respekten och värdigheten hos varje människa, inte minst hos seniorer och äldre. Om man har detta perspektiv kan man också samarbeta för att lösa de aktuella, svåra och viktiga frågor som vi talar om just nu.

Statsrådet talar också om de äldre skyddsombud som har tillsatts på länsstyrelsenivå. Jag motsätter mig inte det. Jag tror att det är viktigt att det finns en kontroll. Men man kanske skulle använda lite mer av morot i stället så att man tillsammans tar vara på förslag, idéer och tankar, inte minst från seniorerna själva. Därför ställde jag en fråga till statsrådet om hur hon ser på möjligheten att tillskapa en typ av forum för äldres boende på nationell nivå för att ta till vara de goda exempel som finns.

Vi vet att andelen vård och omsorg i hemmet nu är omfattande, och den kommer att öka. Kommunerna måste också ha långsiktiga planer för att utbudet av särskilt boende ska vara tillräckligt, precis som jag har talat om.

För att de äldre ska få det särskilda boende som de behöver krävs det ett entydigt ansvar för vården och omsorgen av äldre. Alltför ofta hamnar äldre som behöver ett vårdaserat boende mellan två stolar. Jag tänker då på kommuner och landsting.

Prot. 2004/05:105
14 april

*Svar på
interpellationer*

Till slut skulle jag vilja ha en ytterligare kommentar. I statsrådets svar kan vi läsa att statsrådet oroas över rapporter om att kommuner inte klarar av att verkställa sina beslut när det gäller särskilt boende. Jag efterlyser mer konkreta åtgärder från statsrådet när det gäller denna fråga.

Anf. 129 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Låt mig börja med de sista frågorna. Som jag sade i mitt tidigare inlägg har vi fått en utredning med mycket skarpa förslag. Vi har nyligen avslutat remissbehandlingen, och vi bereder just nu förslagen. Det finns många skarpa förslag om åtgärder just när det gäller de fall som jag tycker är mycket upprörande och som gäller människor som har fått beslut om att deras önskemål har blivit beviljade men där besluten inte har blivit verkställda.

Här har vi alltså en arsenal av skarpa förslag som vi just nu bereder. Jag är inte beredd att nu ta ställning till vilka som vi kommer att gå vidare med och komma till riksdagen med. Men vi ligger långt framme i arbetet.

Nina Lundström tar upp frågan om valfriheten i boendet. Det är naturligtvis en väldigt viktig fråga. Och självklart har äldre samma rätt till valfrihet som alla andra. Det får inte vara så att man blir lägre värderad eller fråntagen sina rättigheter eller sina möjligheter till inflytande över sitt eget liv bara därför att man blir äldre och kanske har behov av en del extra insatser. Självklart är det så.

Men man måste också skilja på två olika delar av boendet. Det ena är valfriheten i boendet, där kommunen har ansvar att genom bostadspolitik se till att det finns ett utbud av flera olika boendeformer. Och jag tror att vi kommer att behöva se väsentligt mycket mer av seniorbostäder och gruppboendestäder, inte minst på grund av att vi får en alltmer åldrande befolkning.

När det gäller det biståndsbedömda boendet i särskilda boendeformer är det i dag så att det är nästan enbart den som har mycket stora vårdbehov som får plats i särskilda boenden. Det är självklart också i det läget viktigt med valfrihet. Men först på min dagordning står de flagranta problemen med dem som har mycket stora vårdbehov och där man har konstaterat detta och som trots det inte får plats i ett särskilt boende där man kan tillhandahålla denna vård och omsorg som dessa människor enligt lag och beslut har rätt till. Det är de mest flagranta övergreppen, och dem måste vi till att börja med komma till rätta med.

Självklart ska anhöriga inte vara tvungna att stå på sin panna blodig för att man ska få ett vettigt boende. Boendet är ju en väldigt viktig förutsättning för på vilket sätt man kan åldras i trygghet och ha makt över sin vardag och bibehålla sin värdighet. Boendet är alltså en väldigt viktig del, och det ska inte vara beroende av hur pass stridsvilliga anhöriga man kan uppstå för detta.

Det finns också mycket att säga om det som gäller äldre invandrare. Men låt mig komma tillbaka till det i nästa anförande.

Anf. 130 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Fru talman! Ibland får faktiskt äldre och deras anhöriga sina önskemål avslagna. Det handlar inte bara om att man har blivit beviljad en plats i ett särskilt boende och att detta sedan inte effektueras. Det kan

också handla om att man har haft ett specifikt önskemål som sedan avslås.

Jag vill ändå ta upp detta med stora vård- och omsorgsbehov kontra valfrihet. Det ena utesluter inte det andra. Att man har stora vård- och omsorgsbehov innebär inte att man kanske inte har synpunkter på var någonstans man vill bo. Jag tycker inte att de ska ställas mot varandra.

I de fall som jag har sett har det handlat om personer som har haft ett mycket stort behov av vård och omsorg men som ändå har haft en väldigt specifik uppfattning om sina önskemål och de anhörigas önskemål, och där konsekvenserna har blivit nästintill absurda. Det har drabbat de enskilda. Jag har i alla fall inte sett några i grunden rationella argument.

Men jag värnar om de äldres valfrihet. Jag tycker också att det är viktigt att komma ihåg att en del av dessa särskilda boenden kanske inte kan klaras av inom en kommuns ram. Exempelvis för de olika språkgrupperna kanske det finns vissa som specialiserar sig för att hantera just vissa språkgrupper. Man kanske inte kan erbjuda allt i varje kommun. Då finns det också där en möjlighet att genom valfrihet även tillgodose den typen av önskemål.

Avslutningsvis gläder det mig att vi ändå verkar vara väldigt överens om att äldres valfrihet måste stå i fokus. Vi i Folkpartiet har ett antal olika förslag på hur man ska öka valfriheten. Och jag kommer med spänning att följa statsrådets arbete och ser fram mot kommande förslag på hur de äldre i realiteten faktiskt ska få en ökad valfrihet, likaså på deras anhörigas möjligheter att påverka de äldres livssituation.

Anf. 131 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Låt mig först säga att det är viktigt med valfrihet, vilket vi har påpekat tidigare. Den restriktion som man måste göra är att vissa boenden erbjuder mycket stora möjligheter till vård- och omsorgsinsatser, och dessa platser bör rimligen förbehållas de personer som har mycket omfattande vård- och omsorgsbehov, så att man får en samstämmighet där.

Jag vill också säga något om våra äldre invandrare, där en ökande grupp är i behov av äldreomsorg och alltmer avancerad vård och omsorg i och med att de blir äldre och gruppen blir allt större.

Det är en viktig fråga att vi kan anpassa äldreomsorgen på ett sådant sätt att vi kan erbjuda den på de äldres hemspråk, det ursprungliga modersmålet, och med de kulturella förutsättningar som de bär med sig från början.

Många personer som kanske har levt väldigt länge i Sverige och varit väl kunniga i svenska språket kanske utvecklar en demenssjukdom när de blir äldre. När demenssjukdomen har kommit in i ett mera allvarligt skede förlorar nästan hundra procent kunskaperna i det svenska språket. Man tappar det man lärt sig i sitt nya hemland. För att då kunna upprätthålla kommunikationen är det oerhört viktigt att vi kan utforma äldreomsorgen så att man har tillgång till personal som kan tala personens eget modersmål och får en chans att kommunicera, för annars blir möjligheterna att bedriva en god vård och omsorg mycket begränsade.

Här gör kommunerna insatser. Men det är min bedömning att man kanske måste överväga stöd och information till kommunerna om hur äldreboenden och äldreomsorgen ska utformas för att på bästa sätt anpas-

sas till de äldre invandrarnas behov. Jag tror inte att detta i första hand är en kostnadsfråga, utan framför allt är det en fråga om kunskaper och information.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 2004/05:423 om förskrivning av antidepressiva medel till barn

Anf. 132 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Jan Lindholm har frågat mig om jag avser att verka för att Socialstyrelsen får i uppdrag att analysera problemet med förskrivning och användning av antidepressiva läkemedel vad gäller unga och i så fall när samt om jag avser att på andra sätt verka för att problemet med förskrivning av antidepressiva läkemedel till barn minskar.

Jag kan meddela Jan Lindholm att regeringen redan har gett Socialstyrelsen det aktuella uppdraget. I regleringsbrevet för budgetåret 2005 avseende Socialstyrelsen fick myndigheten i uppdrag att analysera förskrivningen av antidepressiva läkemedel. I uppdraget ingår att analysera huruvida förskrivningen är rimlig eller om problem kring förskrivningen föreligger. Om Socialstyrelsen identifierar att det finns omfattande problem kring förskrivningen av dessa läkemedel ska Socialstyrelsen komma med förslag till åtgärder för att minska dessa problem. Uppdraget ska redovisas senast den sista augusti 2006. Regeringen har dock valt att inte avgränsa problemet till att endast gälla unga eftersom det är allvarligt om problem föreligger oavsett vilken ålderskategori det gäller.

Ett problem är att vi i dag till stor del saknar kunskap om orsakerna till den omfattande förskrivningen av antidepressiva läkemedel. Avsikten med uppdraget till Socialstyrelsen är därför bland annat att råda bot på denna kunskapsbrist. Utan kunskap är det näst intill omöjligt att vidta rätt åtgärder. Socialstyrelsen ska av denna anledning, när den inhämtat kunskaper, återkomma med förslag till åtgärder om den anser att problem föreligger. Jag vill därför avvakta Socialstyrelsens rapport innan jag överväger om ytterligare åtgärder bör vidtas.

Anf. 133 JAN LINDHOLM (mp):

Fru talman! I min interpellation tas ett mycket allvarligt problem upp. Jag är tacksam för det svar jag har fått, men min uppfattning är att vi inte har tid att vänta.

Jag har ställt två frågor i min interpellation. Om jag ska vara lite besvärlig, fru talman, skulle jag kunna påstå att jag har fått endast ett halvt svar på min första fråga.

Det löfte som jag fick som svar på min skriftliga fråga i höstas om att ett uppdrag till Socialstyrelsen övervägdes för att granska problemet med förskrivning och användning av antidepressiva läkemedel till unga har nu till viss del infriats.

I det uppdrag som har getts omnämns inte barn och unga, åtminstone inte i den text jag hittat i regleringsbrevet från december 2004. Statsrådet

tar den informationen till intäkt för att Socialstyrelsen ska studera och redovisa problemet oavsett åldersgrupp.

Min andra fråga, huruvida statsrådet avser att vidta andra åtgärder när det gäller förskrivning till barn, kommenteras i svaret enbart genom att statsrådet säger att man inte kan vidta åtgärder utan kunskap.

Vilken kunskap är det som saknas?

Nästan 600 000 svenskar äter dagligen så kallade lyckopiller. Konsumentinstitutet Läkemedel och Hälsa, Kilen, har 28 års erfarenhet av biverkningsrapportering. Där kan man tydligt se hur patienterna själva upplever ångest, överklighetskänslor och självmordstankar. Den här bilden bekräftas av de berättelser som vi alla har kunnat ta del av i många tv-program, bland annat i programmet Kalla fakta i november 2004.

6 205 svenskar dör årligen på grund av att Läkemedelsverket tillåter läkemedelsbolagen att sälja mediciner på marknaden innan medicinerna är tillräckligt undersökta. Detta gäller om man applicerar de amerikanska siffrorna på vår befolkning och vår läkemedelskonsumtion. Det motsvarar sju Estoniaolyckor per år.

Det brittiska läkemedelsverket, MHRA, förbjöd redan i december 2003 förskrivning till barn av alla antidepressiva läkemedel utom ett. Som jag förstått rapporteringen visade det sig vid en genomgång av beslutsunderlaget för själva tillståndsgivningen dels att preparaten aldrig hade testats på barn, dels att man vid de test på vuxna som hade gjorts inte såg någon annan effekt än med sockerpiller. Däremot har en mängd biverkningar registrerats i läkemedelsbolagens egna test – bland annat en ökad risk för självskadligt beteende, inklusive självmord.

Även den amerikanska motsvarigheten, FDA, har reagerat på forskningsresultaten. Där har man den 15 oktober 2004 konstaterat: ”Det har fastställts ett orsakssamband för antidepressiva läkemedel när det gäller att skapa självmordsbenägenhet hos unga patienter.” Detta konstaterande innebär att man försåg alla antidepressiva läkemedel med den allvarligaste nivån för varningstext som tillämpas.

Mot bakgrund av detta blir min följdfråga till statsrådet Ylva Johansson: Anser ministern att vi kan vänta till den 31 augusti 2006 innan vi följer det engelska eller det amerikanska exemplet?

Anf. 134 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Det är självklart så, som också Jan Lindholm säger, att det här är en mycket allvarlig fråga, och självklart vidtas åtgärder redan nu. Som också Jan Lindholm vet är inga SSRI-läkemedel godkända för användning mot depressioner hos barn och ungdomar i Sverige. Det är också så att Socialstyrelsen har gett ut rekommendationer om att inga av dessa antidepressiva läkemedel som kan riskera att leda till ökad självmordsbenägenhet ska förskrivas till barn och unga. Här finns det alltså starka styrmedel. Däremot tror jag att man också måste följa upp användningen för att noggrannare se hur de här rekommendationerna verkligen används och följs.

En viktig fråga är naturligtvis läkemedlen. Men minst lika viktig är frågan om hur vi över huvud taget handskas med depressioner och med depressionssjukdomar och psykisk ohälsa, inte minst bland barn och ungdomar. Det finns många tecken som tyder på att det, även om det många gånger görs en korrekt bedömning innan ett läkemedel förskrivs,

Prot. 2004/05:105

14 april

Svar på
interpellationer

är alldeles för sällan som man följer upp på rätt sätt och ser till att den behandling som det beslutats om verkligen ger det önskade resultatet.

Statens beredning för medicinsk utvärdering, SBU, kom för ett år sedan med en kunskapssammanställning om behandling av depressions-sjukdomar. En av de saker som där kunde konstateras var att många läkare uppenbarligen nöjde sig med att patienten blev något bättre och att man inte behandlade patienten till ett tillfrisknande.

När det gäller förskrivning av läkemedel och behandling av depressioner finns det en skillnad mellan å ena sidan barn och ungdomar och å andra sidan den vuxna befolkningen. När det gäller den vuxna befolkningen är det huvudsakligen primärvården som behandlar och skriver ut läkemedel mot depression. När det gäller barn och ungdomar är det framför allt de psykiatriska klinikerna som står för förskrivningen av läkemedlen.

Som Jan Lindholm vet har vi i dag inte tillräckliga kunskaper och möjligheter att följa förskrivningen av läkemedel i och med att vi saknar ett nationellt läkemedelsregister som kan följa en person och som inte är anonymt, som det i dag är.

Regeringen har avlämnat en proposition som nu finns för behandling i socialutskottet och i riksdagen. Jag hoppas att vi inom kort får ett beslut här i riksdagen om en ny lagstiftning som gäller från den 1 juli i år och som gör det möjligt dels att för varje individ följa vilka läkemedel som är förskrivna och uthämtade, dels att på nationell nivå ha ett långsiktigt register för att följa också biverkningar och andra oönskade effekter vid långvarig användning av läkemedel när man misstänker att det kan finnas allvarliga biverkningar.

Anf. 135 JAN LINDHOLM (mp):

Fru talman! Det är bra att man jobbar med frågan. Som statsrådet redovisar finns det lagförslag som ger bättre verktyg för att få in den kunskap som man anser att man behöver. Jag tycker emellertid att det är svårt att förstå att det ska behövas ökad kunskap när det faktiskt handlar om att rädda människoliv.

Om den information som jag har fått stämmer, att dessa läkemedel inte ens är utprovade för att användas på barn, tycker jag att det vore rimligt att man tog ännu större hänsyn till de biverkningsrapporter som finns. Jag får varje vecka mycket sådan information via tidningsklipp, mejl och telefonsamtal.

I tisdags debatterade jag under rubriken Lokal demokrati och mobiltelefoni mot Ylva Johanssons kollega Ulrica Messing kring de problem som finns när människor tvingas att fly från sina bostäder på grund av utbyggnaden av 3 G. De jagas gång på gång allt längre ut i obygdén. När man diskuterar den frågan är det många som hänvisar till den så kallade försiktighetsprincipen.

I statsrådets svar står det att ett problem är att vi i dag till stor del saknar kunskap om orsakerna till den omfattande förskrivningen av anti-depressiva läkemedel. För mig låter det som en väldigt god grund för att tillämpa försiktighetsprincipen, om den nu fanns på det här området. För mig är det mer en moralisk fråga, som man bör använda som utgångspunkt för sina beslut.

Om det råder så stor okunskap, som faktiskt är fallet, om orsakerna till den här omfattande förskrivningen rent generellt tycker jag att det borde vara ännu mer anmärkningsvärt att det inte finns någon sådan kunskap om orsakerna till förskrivning av dessa läkemedel till barn. De är ju inte ens utprovade för att användas på barn.

Jag tycker alltså att det finns anledning för statsrådet att ta sig en fun-derare till och se om man inte kan skilja på barn och vuxna i den här frågan. Barn är så oerhört mycket mer utsatta i de situationer där den här typen av medicinering över huvud taget kan bli aktuell. Egentligen vet vi alltså ingenting om effekterna och riskerna för barn med de här medicinerna.

Skulle det inte vara möjligt att åtminstone följa den amerikanska modellen och omedelbart komplettera de här bipacksedlarna i medicinförpackningarna med information om de biverkningar som läkemedelsindustrin själv har registrerat när den har provat ut medicinerna? Jag kan inte se att en spridning av den kunskapen skulle gå emot samhällets intresse.

Sedan skulle jag också vilja fråga statsrådet en annan sak. I både Storbritannien och USA, med tillgång till alla dessa kliniska studier, har man kommit fram till att de här kraftiga varningarna om att de antidepressiva medlen ger ökad självmordsrisk måste utfärdas. Varför har man inte spridit en sådan generell information i Sverige? Varför gäller inte den typen av varningar i vårt land? Många undrar också varför inte läkare i vårt land får den här högst relevanta informationen från våra svenska myndigheter.

Anf. 136 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Jan Lindholm säger saker som gör att man kan få en helt felaktig bild av hur situationen är i Sverige. Vi behandlar barn och ungdomar å ena sidan och vuxna å andra sidan på olika sätt. SSRI-läkemedlen, som framför allt är nya läkemedel som har ökat väldigt mycket i förskrivning, är inte godkända för användning och förskrivning för barn och ungdomar när det gäller depressioner. Det finns möjlighet att förskriva dem i några andra allvarliga fall, men inte när det gäller depressionssjukdomar. Där behandlar vi olika.

Det finns inga samstämmiga uppgifter om biverkningarna, men vi tar ändå uppgifterna på väldigt stort allvar. Det finns uppgifter om att vissa antidepressiva läkemedel kan öka självmordsbenägenheten. Det finns även studier som visar att självmordsfrekvensen bland barn och ungdomar minskar med vissa antidepressiva läkemedel. Då bör man anta en försiktighetsprincip, precis som Jan Lindholm säger, och ta de här varningarna på största allvar, vilket vi också gör.

Den typ av kunskapssammanställningar som finns tillgängliga för läkare och för svensk sjukvårdspersonal fanns bland det som SBU presenterade för ett år sedan. De finns också i Socialstyrelsen rekommendationer för hur man ska förhålla sig när det gäller förskrivning av antidepressiva medel till barn och ungdomar. Man avråder från all förskrivning av den här typen av medel till barn och ungdomar. Det är inte alls så att ingenting görs.

Inom EU har vi ett samarbete för att skärpa varningstexterna i alla EU:s länder när det gäller de antidepressiva läkemedlen på samma sätt som man har gjort i USA. De här sakerna pågår redan.

Jag vill ändå säga att man inte bara ska svartmåla de nya antidepressiva läkemedlen. Depressionssjukdomarna är några av de största hälso-problem vi har, inte bara i vårt land utan i hela världen. I en genomgång och kartläggning som Världsbanken och Världshälsoorganisationen gjorde för ett antal år sedan var det bara luftvägsinfektioner, diarré-sjukdomar och spädbarnssjukdomar som orsakade större ohälsoeffekter än vad depressionssjukdomar gjorde.

Vi har haft en situation under mycket lång tid där depressionssjukdomarna definitivt, enligt min bedömning, har varit underbehandlade. Stora grupper av människor har lidit av depressionssjukdomar, och de enda mediciner som har funnits tillgängliga har haft så allvarliga och svåra biverkningar att de inte har varit aktuella att använda. Med de nya läkemedlen har det också öppnats möjligheter för många fler att få relevant behandling och ett tillfrisknande från sin sjukdom.

Vi ska inte utmåla läkemedlen som något som enbart är av ondo. Men det är viktigt att de används på ett sådant sätt att det dels inte ger oönskade biverkningar, dels inte är så att man skriver ut ett läkemedel och tror att patienten därmed har blivit frisk. Det krävs ju en noga uppföljning från den behandlande läkaren och att man följer de rekommendationer och föreskrifter som finns från våra nationella myndigheter.

Anf. 137 JAN LINDHOLM (mp):

Fru talman! Jag tycker att det är helt riktigt att medicinerna inte bara ska ses som negativa saker. Det finns självfallet fall där de gör nytta. Jag tror emellertid att det finns en risk att vi med de möjligheter som medicinerna ger och trots de biverkningsrisker som finns har lite för lätt att använda dem som ett sätt att lösa problem. De orsaker som ligger bakom att den här typen av diagnoser ökar har ju ofta med andra saker i samhället att göra. Jag ser det mer som en symtombekämpning än en problembekämpning. Men det blir en annan diskussion.

Jag kan bara konstatera att jag har fått en del svar på mina frågor. Jag kommer att fortsätta att följa frågan.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 2004/05:503 om försäljning av receptbelagda läkemedel på Internet

Anf. 138 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Kerstin Heinemann har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att förhindra den farliga och olagliga Internethandeln med läkemedel.

Ett läkemedel får endast säljas i Sverige om det är godkänt i Sverige eller sedan ett godkännande som har meddelats i en annan EU-medlemsstat har erkänts i Sverige. Läkemedelsverket har till uppgift att se till att den enskilde patienten får tillgång till effektiva och säkra läkemedel av hög kvalitet och att dessa används på ett ändamålsenligt och kostnadseffektivt sätt. I Läkemedelsverkets uppgifter ingår bland annat att bedriva tillsyn över handel med läkemedel, också när den sker över Internet.

Läkemedelsverket har som ett resultat av sin tillsynsverksamhet polisanmält olika så kallade Internetapotek och har även inlett ett samarbete med rikskriminalpolisen för att medvetandegöra dessa frågor. I Sverige är det bara Apoteket AB som får sälja läkemedel till konsumenter. Svenska Internetapotek är således i strid med det så kallade apoteksmonopolet.

Jag känner oro för den ökande handeln med läkemedel över Internet, och jag ser allvarligt på de risker som konsumenterna utsätts för. Förskrivning av receptbelagda läkemedel bör föregås av en noggrann medicinsk undersökning. Vid handel över Internet förekommer, naturligt nog, inte någon direktkontakt mellan förskrivare och patient, utan det kan räcka med att köparen fyller i en hälsodeklaration eller genomgår annan så kallad onlinekonsultation. Det finns därmed risk för att faktorer som påverkar läkemedelsanvändningen, till exempel intag av andra läkemedel, kontraindikationer eller patientens tillstånd, inte beaktas i tillräcklig mån.

Att handla läkemedel över Internet kan även få ekonomiska konsekvenser för den enskilde. Till exempel gäller läkemedelsförsäkringen endast för dem som har skadats till följd av läkemedel som har skrivits ut på recept i Sverige eller har köpts på apoteket samt läkemedel som har lämnats ut på sjukhus och vid kliniska prövningar. Således gäller inte försäkringen för skador på grund av intag av läkemedel som har köpts via Internet från till exempel USA.

Enligt interpellanten har många av de polisanmälningar som Läkemedelsverket har gjort rörande handel med läkemedel på Internet lagts ned. Justitieminister Thomas Bodström besvarade den 6 april i år en fråga om polisens bekämpning av illegal läkemedelshandel på Internet. Precis som justitieministern anför i sitt svar är det en grundprincip i ett demokratiskt samhälle att brott klaras upp. Regeringen har dessutom genom anslagsförstärkningar gett polisen goda förutsättningar att förbättra det förebyggande och utredande arbetet. Det är viktigt att fler brott klaras upp än vad som sker i dag.

Då handeln över Internet är ett gränsöverskridande problem är det viktigt med internationellt samarbete. På EU-nivå har det tagits initiativ till samarbete kring frågor rörande läkemedelsförsäljning över Internet. Ett sådant initiativ bör uppmuntras.

Jag kan försäkra att jag noga kommer att följa det fortsatta arbetet på området.

Anf. 139 Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp):

Fru talman! Jag tackar statsrådet Ylva Johansson för svaret, och jag kan utläsa av det att hon känner samma oro som jag över den ökande handeln med läkemedel via Internet.

Varje dag får jag ett antal mejl om att köpa läkemedel via Internet. Jag tänkte först att jag under en tid skulle dra ut alla de här, men sedan tänkte jag: Nej, det är synd på så mycket papper. Därför skrev jag på måfå ut ett exemplar av ett sådant här erbjudande, och jag har det med mig här. Här kan jag alltså köpa Valium som *hot weekly specials* utan läkarbesök, utan recept, till billigaste pris och i diskret förpackning, och köper jag många så blir det ännu billigare. Viagra är ju också ett medel som erbjuds nästan alltid. På den här sajten kan jag också köpa smärtstil-

lande läkemedel, bland annat Celebrex, som jag antar är detsamma som Celebra, som vi har i Sverige, och Vioxx. Det är ju sådana medel som man varnar för och som faktiskt är farliga att äta. Det har inträffat dödsfall med dem till och med. Naturligtvis finns också bantningsmedel med, som många kanske tror är ganska ofarliga.

I tisdags fanns det i Svenska Dagbladet ett reportage om att Viagra säljs svart på krogen i massor. Alla de Viagratabletterna kommer säkert inte från Internet, utan de smugglas säkert in på annat sätt. Det är ju ändå så att receptbelagda läkemedel inte är receptbelagda av någon sorts illvilja eller något sådant, utan det är för att det finns biverkningar. Om man har vissa sjukdomar kan det vara farligt, och det gäller även Viagra, som inte är något att leka med eller som man bara kan dela ut så här. Det gäller också det som vi har också ett stort problem med i Sverige på sjukhusen, det vill säga att man blandar läkemedel som inte passar ihop. Som ministern sade i förra debatten är nu ett läkemedelsregister på gång, och vi ser väl alla fram emot att det ska hjälpa till.

Jag måste säga att personligen skulle jag inte ens våga beställa ett sådant här läkemedel även om jag använde det och hade fått det förskrivet av en läkare och visste att det var rätt medicin, för vad vet jag om vad de här medicinerna innehåller? Det finns också ganska mycket förfalskningar på läkemedelssidan i många andra länder – vi kanske inte drabbas så mycket i Sverige, för vi har en bättre kontroll.

Som statsrådet skriver: Tar man sådan här medicin och det händer någonting så står man utan all säkerhet. Patientförsäkring gäller inte, och läkemedelsförsäkring gäller inte heller.

Jag förstår att det kan vara svårt att komma åt handeln och den här försäljningen, och det är bra om EU kan ta det här gemensamt.

Jag har funderat mycket på det här, och jag skulle vilja fråga statsrådet om det inte skulle vara värt att satsa en del kronor på en informationskampanj, alltså att tala om för människor vad som gäller. Köper du läkemedel via Internet vet du inte vad du får, du vet inte hur det fungerar ihop med dina övriga mediciner och tar du de här medicinerna och råkar ut för någonting så gäller inga försäkringar längre. Det här har tydligen en viss omfattning. Det är svårt att veta hur många som köper, men det är säkert väldigt många som går på det här eftersom de tycker att det är ett lätt sätt att komma över sina läkemedel, kanske läkemedel som man inte skulle få utskrivna av läkare på grund av sin sjukdom. Jag skulle tycka att det vore bra om vi i Sverige kunde starta en informationskampanj så att människor får klart för sig att det finns väldigt stora risker. Man tar enorma risker om man handlar de receptbelagda läkemedlen via Internet.

Anf. 140 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Kerstin Heinemann ger många goda exempel på varför det är så oerhört allvarligt med utvecklingen av att tillhandahålla läkemedel via Internet, och hon har målande beskrivit de många risker som finns med detta. Man kan bara hoppas, och jag tror också, att människor, precis som Kerstin Heinemann själv säger, skulle dra sig för att köpa läkemedel via Internet just med hänsyn till de här riskerna.

Jag vill säga att jag tycker att idén om en informationskampanj är mycket god, och jag är absolut beredd att överväga att ta initiativ till en sådan. Om det ska vara regeringen eller om det kanske ska vara Apoteket

som tar initiativ till en sådan kan man diskutera, men det är en idé som jag gärna tar till mig.

Jag vill också säga att vi just nu har en diskussion om apoteksmonopolet. Vi har ett ärende som ligger i EG-domstolen, och vi räknar med att inom kort få ett domstolsutslag. Jag hoppas naturligtvis att vi kan bevara vårt apoteksmonopol som möjliggör att vi kan ha farmaceutisk kompetens och en säkerhet när det gäller att dela ut de förskrivna läkemedlen och också kunna ställa kompletterande frågor om sådant som kan gälla kombinationen med andra läkemedel eller andra saker som kan påverka för just den här individens reaktioner i förhållande till läkemedlet. Apoteket har också till uppgift att säkerställa att det verkligen är rätt dos och läkemedel som skrivs ut.

Apoteket har alltså en viktig roll, men jag tycker att Kerstin Heinemanns förslag om en informationskampanj kanske är precis rätt insats, utöver att polisen också måste beivra de brott som faktiskt begås. Men det här är alltså en åtgärd som jag vill ställa mig positiv till och är beredd att överväga.

Anf. 141 Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp):

Fru talman! Det gläder mig att statsrådet funderar på en informationskampanj. Jag tror att det skulle vara väldigt bra att göra människor uppmärksamma på det.

Vi har kanske lite olika åsikter om vi behöver ett apoteksmonopol eller om vi ska ha det fritt, men när vi för vår del talar om att vi inte vill ha ett apoteksmonopol längre ska ändå precis samma regler gälla för dem som då eventuellt skulle ta över apoteksverksamheten som gäller för Apoteket i dag. Vi är inte alls intresserade av att släppa loss någonting som skulle riskera människors hälsa eller att man på något vis skulle äventyra en säker läkemedelshantering i framtiden här i Sverige. Det är snarare så att vi behöver säkra det här med läkemedelsförskrivning och också i Sverige i den vanliga verksamheten få läkare och andra att vara ännu bättre på att skriva ut läkemedel. Det är också bra om vi får ett register där vi kan följa läkemedelsutvecklingen.

Jag skulle i det sammanhanget önska att man på något vis ytterligare uppmärksammade de naturläkemedel som har en stor försäljning i Sverige, som inte heller alltid är helt ofarliga, även om det låter så – de kommer från naturen och är därmed ofarliga – men som också kan utgöra risker i detta sammanhang. De säljs också via Internet. Men jag tycker kanske att Valium och många av de andra läkemedlen är medel som är ännu mycket farligare och som också kan användas i annat syfte än vad som egentligen avsetts.

Jag hoppas också att polisen ska kunna ta lite mer allvarligt på den här handeln. De kan inte komma åt alla – det förstår jag, för det finns hemsidor som man naturligtvis inte alltid kan härleda till någon i Sverige som man kan ställa till svars för det, och det är svårt att stoppa det här.

Jag ser fram emot att man också gör det på EU-nivå. De måste ha samma problem i dessa länder, och även om de har andra typer av apotekssystem med privata apotek och dylikt måste de skydda dem som jobbar seriöst med läkemedelsfrågor och se till att skydda medborgarna från att råka ut för mediciner som kan ge mycket besvärliga komplikat-

ioner. Det har tydligen redan inträffat något dödsfall i Sverige, och det finns risk för att vi kan få fler.

Jag tackar statsrådet för den välvilliga behandlingen av interpellationen och ser fram emot att få se någon typ av tidningsannonser eller annat. Jag bryr mig egentligen inte om vem som gör det. Det kanske inte ska vara Apoteket, för då kan det bli så att man säger: Jaha, de får inte sälja tillräckligt. Kanske ska det vara någon annan aktör.

Det skulle vara väldigt bra om vi kunde få ut en varning så att vi förhindrar människor från att råka illa ut på grund av att de tror att det går lika bra att köpa sitt Valium på Internet. Det blir ju billigare än att behöva gå till doktorn och betala patientavgift, och kanske inte ens få den. Det är sådant som kan hända.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på interpellation 2004/05:429 om stopplagens konsekvenser

Anf. 142 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Maria Larsson har frågat mig dels vilka samhällsekonomiska analyser jag har låtit göra med anledning av ett införande av stopplagen, dels om jag gjort någon analys av huruvida löftet om en nationell vårdgaranti kan komma att påverkas om utbudet av hälso- och sjukvård minskar till följd av stopplagstiftningen. Vidare har jag fått frågan om jag bedömt att stopplagen inte kommer att försvåra för de arbetsgivare som vill betala för en samordnad rehabilitering.

Sverige har ett avancerat och högkvalitativt sjukvårdssystem, solidariskt finansierat och tillgängligt för alla. Regeringen har ett nationellt ansvar för att hälso- och sjukvården även fortsättningsvis bärs upp av ett allmänt och samhälleligt intresse. För att kunna säkerställa den höga nivån på den svenska hälso- och sjukvården anser jag att det är nödvändigt att reglera entreprenörsdrift av offentligt finansierade sjukhus.

Jag ser gärna att privata entreprenörer deltar i den offentligt finansierade hälso- och sjukvården. När det gäller driften av offentligt finansierade sjukhus anser jag emellertid att två enkla regler kan uppställas. Dels ska offentligt finansierade sjukhus som drivs på entreprenad inte kunna ta emot patienter vars vård finansieras med privata medel. En risk finns annars för att gräddfiler inom vården uppstår. Dels ska de skattemedel som finansierar sjukhus utlagda på entreprenad inte kunna omvandlas till utdelningsbar vinst till ägarna. Upparbetad vinst måste stanna kvar i verksamheten för att utveckla denna.

Det är generellt mycket svårt att bedöma de samhällsekonomiska konsekvenserna av att överföra produktionen av välfärdstjänster, som sjukhusvård, till privata entreprenörer. Det går enligt min mening inte att hävda att ett överlämnande av ansvaret för driften av offentligt finansierad sjukvård med automatik leder till positiva ekonomiska effekter. Däremot anser jag att det är möjligt att ett uttalat vinstutdelningssyfte inom hälso- och sjukvården riskerar att konkurrera med de medicinska och sociala mål som är sjukvårdens huvuduppgift.

Jag anser inte att regeringens förslag till lagstiftning kommer att medföra att utbudet av hälso- och sjukvård minskar och därmed påverka

möjligheterna att genomföra den nationella vårdgarantin. När ett landsting överlämnar driften av ett sjukhus innebär överlämnandet att en privat entreprenör utför tjänster åt landstinget på landstingets sjukhus. Personal som varit anställd av landstinget anställs av entreprenören. När avtalet löper ut återgår verksamheten och personalen till landstinget. Något bortfall av vårdkapacitet sker inte.

Skillnaden mellan att låta en entreprenör driva ett sjukhus och att landstinget driver verksamheten är att landstinget i det förra fallet betalar någon annan för att utföra tjänster som man annars själv hade utfört. Det är hela tiden frågan om ett offentligfinansierat sjukhus.

Naturligtvis är det oerhört viktigt att personer inte är sjukskrivna av den anledningen att de inte får tillgång till den hälso- och sjukvård de är i behov av. Införandet av en nationell vårdgaranti kommer exempelvis att medföra att sjukskrivna snabbare får behandling. Problem med tillgängligheten till den offentligfinansierade hälso- och sjukvården löser vi inte genom att uppmuntra att arbetsgivare eller enskilda tecknar privata sjukvårdsförsäkringar.

Huvuduppgiften för ett offentligfinansierat sjukhus, oavsett om det är landstinget eller en entreprenör som står för den dagliga driften, är att erbjuda landstingsinvånare en högkvalitativ hälso- och sjukvård.

Anf. 143 MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Jag tackar Ylva Johansson för svaret. Det har dröjt lite, men det kom så småningom.

Låt oss först stuva undan en del saker som vi inte behöver ta i debatten. Det finns ingen oenighet mellan oss i det här parlamentet, inte mellan några partier skulle jag vilja säga, om huvuduppgiften för offentligfinansierade sjukhus. Inte heller råder det någon oenighet om att vi ska ha en solidariskt finansierad vård som ges efter behov. Därom är vi fullständigt överens.

Frågan är vad vi ska göra när vi vet att många behövande inte får den vård de har rätt till. Här står två skilda uppfattningar mot varandra. Den ena företräds av Socialdemokraterna, eller vänsterkartellen, som jag tycker värnar systemet framför patienternas behov. Kristdemokraterna å sin sida ser gärna en ökad mångfald av vårdgivare som kan understödja förnyelsen, effektiviseringen och utvecklingen av hälso- och sjukvården just för patienternas skull.

En stopplag har ännu inte anlänt till riksdagen, däremot till Lagrådet. Den är att vänta till riksdagen, och det kunde vara intressant att veta när den kommer. Remissinstanserna har överlag varit väldigt negativa. Konkurrensverket, Läkarförbundet, Vårdförbundet, ja, till och med LO sade nej.

I sitt svar anger Ylva Johansson två huvudargument för att införa stopplagen. Det ena är risken för gräddfiler. Då skulle jag vilja fråga Ylva Johansson om de 260 000 medborgare i det här landet som i dag har en privat sjukvårdsförsäkring. Är det den gräddfil som finns i Socialdemokraternas Sverige som ska krympas, eller räknas den inte som en gräddfil? Den har ju uppstått eftersom människor inte tror att de kan få vård i tid. Eller menar Ylva Johansson, när hon talar om gräddfiler, att de uppdragsgivare som driver S:t Görans sjukhus, Simrishamns sjukhus och

Lundby sjukhus missköter sitt avtal så att de inte har koll på vad de ger av privat vård och vad de ger av offentligt driven vård?

Är det inte så, Ylva Johansson, att det går att skriva avtal vid upphandling som innebär att gräddfiler inom den offentligfinansierade vården inte uppkommer? Är det en omöjlighet? Kan inte regeringen hitta instrument för att i efterhand kontrollera om sådana har uppstått? Jag ställer en rad frågor.

I primärvården är det, säger Ylva Johansson, accepterat med privata vårdgivare. Finns inte risken för gräddfiler också där? För mig finns det mycket inkonsekvenser i det här resonemanget, och jag skulle gärna vilja få frågan belyst av Ylva Johansson.

Jag har också funderingar när det gäller den landstingsdrivna vården i till exempel Stockholm. Vi har Stockholm Care, som finns inom landstingets regi men ger vård åt privata patienter. De har det senaste året ökat sin verksamhet kraftigt och avser att öka den ytterligare med utländska patienter. Privata entreprenörer ska nu förbjudas blanda sin finansiering, och min fråga är: Får Stockholm Care och andra offentligt drivna sjukhus fortsätta med sina gräddfiler, enligt Ylva Johanssons terminologi, för utländska patienter? Ska vi alltså tillåta gräddfiler i vården för utländska medborgare i Sverige men förbjuda dem för svenskar i Sverige? Är det det som är tanken? Jag hoppas att Ylva Johansson kan ge mig svar på frågorna om gräddfiler.

Anf. 144 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Maria Larsson talar om inkonsekvenser, men det är snarast Maria Larsson själv som kommer med inkonsekvenser som jag inte riktigt förstår. Hon talar om en stopplag, men det handlar ju om en lag som säger att man får lägga ut sjukhus på entreprenad om man i avtalet uppfyller två kriterier. Det första är att man inte i den offentligt finansierade sjukhusvården släpper in patienter med privat finansiering. Det andra är att man använder skattemedlen till sjukvård och inte till någonting annat. Det är dessa två regler som gäller. Om man uppfyller dem i sina avtal är det fritt fram att använda sig av entreprenörer. Det är det vi säger i vårt lagförslag.

Så sent som för två dagar sedan beslutade landstingsfullmäktige i Stockholms läns landsting om ett nytt avtal med det största entreprenörsdrivna sjukhuset, S:t Görans sjukhus, just med innebörden att de inte skulle ha några gräddfiler, alltså några som betalade enskilt eller via försäkring. De ska enbart hålla sig till den offentligfinansierade sjukvården.

Det är inte så svårt. Det är lätt att göra den typen av avtal, och det gör man också. Det är vad vi kräver i det förslag till lagstiftning som inom kort kommer till riksdagen i form av en proposition. Vi har varit till Lagrådet. Lagrådet hade inga avgörande invändningar utan föreslog några mindre justeringar. Det betyder att det inte dröjer länge innan propositionen landar på riksdagens bord.

Det är viktigt att säga att den som har en privat sjukvårdsförsäkring självklart har rätt att ha det. Vi har också en privat sjukvårdsmarknad som är privat finansierad. Det finns privata sjukhus som tillhandahåller privat vård för den som betalar privat eller via privata sjukvårdsförsäkringar.

Den lagstiftning som snart kommer som en proposition till riksdagen handlar inte om regleringar av den sektorn. Det handlar om regleringar av vad som ska gälla för de sjukhus som är offentligfinansierade sjukhus. Även om man lägger ut på entreprenad hör de till de offentligfinansierade sjukhusen. Då är det också rimligt att de följer regler som motsvarar dem som gäller för dem är landstingsdrivna offentligfinansierade sjukhus.

För några år sedan beslutade riksdagen, som Maria Larsson vet, om en möjlighet för kommuner och landsting att i vissa speciella fall skapa bolag som har möjlighet att sälja vård till framför allt utom-EU-medborgare. Vi har inom EU en annan möjlighet att ta emot patienter från andra EU-länder.

Det här är någonting som har använts framför allt, jag tror nästan enbart, för universitetssjukhusen. Det har ofta gällt den allra mesta högspecialiserade vården. Där tar man emot patienter bland annat för att kunna upprätthålla ett tillräckligt stort patientunderlag för att kunna ha en tillräcklig kompetens. Det är inte den enda möjligheten. Det finns också andra möjligheter att sälja till utländska medborgare i vissa fall.

Det är en verksamhet som styrs på samma sätt som allting annat inom kommuner och landsting. Där gäller offentlighetsprincipen, och den demokratiska styrningen säkerställer insyn och möjligheter att förändra verksamheten. Det gör det när besluten fattas i de demokratiskt beslutande församlingarna. Det är annorlunda när det sker i ett privat bolag.

Anf. 145 MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Om den nu fungerar så bra kan man undra varför över huvud taget lagstiftningen behöver införas. Jag tycker inte att Ylva Johansson gav något som helst tillfredsställande svar angående de avtal som i dag finns.

Man vill i lagen minska möjligheterna för de sjukhus som i dag har en blandfinansiering. Det måste finnas ett misstroende någonstans här och att man tror att de i dag inte sköter sitt uppdrag på ett tillfredsställande sätt eftersom man över huvud taget vill skriva in det här.

När det gäller Stockholm Care är det inte precis enbart högspecialistvård de sysslar med. De erbjuder till exempel vård vid graviditet, förlossningar, grå starr, problem med höfter, knän och inkontinens, och kosmetisk tandvård. En del av det må vara högspecialistvård, men det gäller inte allting.

Vi ska låta landstingen bedriva privat vård. Men privata entreprenörer ska inte kunna ge vård för privata patienter. För mig är det en oerhörd inkonsekvens.

Ylva Johansson tar upp ett andra skäl för stopplagens införande. Vi kan leka med ord, men för mig är det begränsningar som byggs in. Det allmänna namnet är stopplag, och jag tycker att det är ganska relevant. Det skälet är att skattemedel inte ska kunna omvandlas till vinst.

Det är en doktrin som uppenbarligen ska gälla för produktion av sjukvård men inte för till exempel produktion av läkemedel. Det är ganska mycket skattemedel som vi i dag ger ut till vinst inom läkemedelsindustrin. Kan vi förvänta oss en ny stopplag också på läkemedelsområdet, eller hur ser Ylva Johansson på det?

Jag fick inte så mycket av samhällsekonomisk analys i svaret, men jag gissar att Ylva Johansson har den i bakfickan. Har det skett vinstutdelning för till exempel S:t Görans sjukhus på ett otillbörligt sätt som gör att lagen måste skärpas? Var någonstans sker det på ett otillbörligt sätt eftersom det ska stoppas?

Det står också i svaret att vinstutdelning kan konkurrera med medicinska och sociala mål. För mig är det lite nonsens. Det är klart att privata vårdbolag vill göra bra ifrån sig. De vill få nöjda patienter och nöjd personal. Annars har de snart försuttit sina möjligheter att få ett förnyat avtal. De gör bara ofta det hela mer effektivt och till lägre kostnad. De har bra vård, nöjda patienter och nöjd personal. Det är detta som vi nu ska rensa bort möjligheten till.

Ingen får vänta längre när mer vård produceras i Sverige. Men fler får vänta kortare tid ju mer vård som produceras. Det är därför jag tycker att lagen är så olycklig. Signalsystemet ut till de privata företagen kommer att säga: Det här är inget framtidsland att satsa i. Vi vill strama åt den här delen av verksamheten som vi i dag har. Vi ämnar inte ge möjlighet att utvecklas i Sverige som man kan göra i många andra länder. Jag beklagar det.

Jag är övertygad om att den här lagen kommer att innebära mindre vård på totalen. Vi kommer inte att se effekterna omedelbart. Men vi kommer att se dem i en framtid, såvida vi inte byter regering år 2006, vilket jag naturligtvis är full av förhoppning om.

Anf. 146 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Maria Larsson frågar varför lagstiftningen behöver införas. Det handlar om att vi vill säkra tilltron till och förtroendet för den gemensamt finansierade sjukhusvården, men frågan är berättigad.

Man skulle kunna vända på det. Varför blir det ett sådant ramaskri hos den borgerliga oppositionen när vi inför två enkla regler som inte är särskilt svåra att uppfylla för de entreprenörer som i dag finns och som driver sjukhus?

Vi har i dag tre entreprenörer som driver offentligfinansierade sjukhus och som gör det på ett mycket bra sätt. De har hittills haft en mycket begränsad andel av privatfinansierade patienter. Såvitt jag vet har de ännu inte delat ut någon vinst till sina aktieägare.

Jag förstår inte vad det är för ramaskri och hur detta skulle göra att fler personer skulle få vänta på vård, att vi skulle få minskad vårdkapacitet och förstöra möjligheterna för utvecklingskrafter inom svensk sjukvård.

De effekter som vi kommer att få av lagstiftningen i förhållande till nuläget tror jag tvärtom är mycket marginella. För mig och för regeringen och de två partier som tillsammans med oss står bakom denna lagstiftning handlar det om att vi vill säkerställa också för framtiden.

Vi vill inte, som vi har sett i några länder, få en utveckling där sjukvården blir en marknad. Jag tror att det är långt till dess. Jag hoppas att vi aldrig får uppleva det i Sverige. Men det är viktigt att säkerställa och tala om att sjukvården inte är och inte kan behandlas som vilken annan tjänst som helst, och den ska inte styras med marknadskrafter.

Det är en fråga som är mycket aktuell just nu. Det gäller till exempel när vi diskuterar tjänstedirektivet inom EU. Det är många länder – jag

skulle säga i princip alla EU:s medlemsstater – som hävdar detta med emfas. Sjukvården är inte en marknad och ska inte behandlas som en sådan.

När det gäller riskerna med att låta vinstkravet vara styrande för sjukvården vet vi inte om det leder till sämre vård. Det har vi inte belägg för att säga. Men vi är inte ensamma i världen. Det är tvärtom mycket vanligt för den offentligfinansierade sjukvården att man har olika typer av begränsningar: Vilka aktörer får finnas, och vilka krav ska man ställa på de aktörerna? Det är på inget vis någon märklig politik.

För den som vill starta ett privat sjukhus eller investera i en helt ny verksamhet och inte vill att man ska styras av de lagar och regler som vi beslutar om här i riksdagen, till exempel när det gäller gräddfiler och vinstutdelning, är det fritt fram. Varsågod! Vi har inget näringsförbud när det gäller att starta sjukhus. Vi har också privata sjukhus som agerar på en marknad. Det är fritt fram för fler att göra det.

Men om man vill vara en del av den offentligfinansierade sjukhusvården är det också rimligt att skattebetalarna ställer krav på hur skatte-medlen ska användas och vilka som ska komma i åtnjutande av dem.

Som jag bedömer den verksamhet som i dag bedrivs av de tre sjukhus som är utlagda på entreprenad är det här inget större problem, för det är i princip så man redan agerar. Jag uppfattar alltså inte att vi går in och ändrar en väl fungerande verksamhet utan i stället lägger fast principer som jag tror är viktiga för framtiden och för tilltron till den svenska sjukvården.

Anf. 147 MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Ylva Johansson står här och försöker minimera sin nya lagstiftning genom att säga att det handlar om så ytterst små förändringar, att man sköter sig så bra och att man inte har delat ut någon vinst. Men vad är vi då rädda för? Varför behövs lagen över huvud taget?

Jag kan tala om att de som jag har träffat och pratat med tycker att lagen kommer att införa begränsningar i deras möjligheter. Tala med vårdföretagen, Ylva Johansson! Med tanke på hur remissvaren såg ut är det inte bara jag som är kritisk. Konkurrensverket är kritiskt ur konkurrenssynvinkel. Läkarförbundet, professionen, är kritiskt. Vårdförbundet – mer profession – är kritiskt. LO är som sagt var också kritiskt.

Detta är ett sätt att försöka strypa och minimera vården och dess möjligheter att utvecklas, att effektiviseras och att erbjuda en mångfald av vårdgivare. Jag beklagar den utvecklingen. Den går i diametralt motsatt riktning mot hur länderna runtomkring oss ser på det här.

Capio välkomnas i Storbritannien av Tony Blair. Men man funderar på att dra tillbaka sina investeringar från Sverige. Det är ett signalsystem och en signal som sänds ut, och det kommer att få konsekvenser som kanske inte går att avläsa på kort sikt, men som kommer att vara förödande för svensk sjukvård på lång sikt. Därför ska stopplagen självfallet stoppas.

Fru talman! Min talartid går snart ut, och jag gissar att Ylva Johansson och jag får återkomma till varandra i debatter på detta tema. Det finns bara en sak till som jag skulle vilja kommentera i Ylva Johanssons svar. Hon säger att hälso- och sjukvården även fortsatt ska bäras upp av ett allmänt och samhälleligt intresse för att säkerställa den höga nivån på

Prot. 2004/05:105
14 april

*Svar på
interpellationer*

den svenska hälso- och sjukvården och så vidare. Jag skulle vilja säga så här: Jag är inte ute efter att bara säkerställa den. Jag vill höja nivån. Det är möjligtvis skillnaden mellan Ylva Johansson och mig och utgångspunkterna för våra olika resonemang.

Anf. 148 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! När vi jämför svensk sjukvård internationellt visar det sig att vi ligger bland topplaceringarna när det gäller kvalitet, men att vi är en medelmåtta när det gäller kostnaderna. Det betyder att vi får en effektiv sjukvård och att vi får mycket för våra skattepengar. Det är jag stolt över, och detta bör vi fortsätta att bevara.

När vi jämför oss med andra länder visar det sig att andra länder som också presterar mycket bra och som inte har skyhöga kostnader för sina sjukvårdssystem har sjukvårdssystem som på många sätt liknar vårt när det gäller styrning och finansiering. Därför är det viktigt att bevara vårt system, men vi har mycket att göra när det gäller att utveckla kvaliteten.

Jag blir lite upprörd när Maria Larsson säger att vi vill strypa vårdens utvecklingsmöjligheter. Det handlar inte om det. Men jag förstår att Maria Larsson hellre vill diskutera sådana frågor och göra svepande anklagelser än att gå in i de konkreta förslagen.

Vi föreslår tre saker: Vi ska inte sälja ut eller lägga ut våra universitetssjukhus på entreprenad. Vi ska inte ha gräddfil i den offentligt finansierade sjukhusvården. Vi ska använda skattemedlen till sjukhusvård och inte till någonting annat.

Jag skulle välkomna om vi kunde debattera just de sakerna och inte göra svepande anklagelser om att vi stryper utvecklingskraften. Det saknar grund.

Nyligen, i förra veckan, var jag i Storbritannien. Där har man alltför liten kapacitet när det gäller den öppna vården, och man inför nu en lång rad nya *treatment centers*, som framför allt kommer att syssla med planerad dagkirurgi. Man har inbjudit om inte hälften så en ganska stor andel privata entreprenörer att vara med och bygga upp dessa center. Man får då långsiktiga entreprenadavtal. Detta är fullt möjligt att göra i Sverige, och om det vore så att vi behövde utökad kapacitet skulle vi också se det. Den lagstiftning vi presenterar medför inga begränsningar när det gäller att införa nya kliniker för planerad dagkirurgi.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på interpellation 2004/05:475 om låssystem för äldreboenden

Anf. 149 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Mia Franzén har frågat mig om jag dels avser att låta undersöka närmare hur vanligt det är att det på äldreboenden förekommer låsanordningar som kan anses vara lagstridiga, dels om jag kommer att lägga fram något lagförslag för att tydliggöra gränsdragningen mellan olaga frihetsberövande och skyddsbehovet för exempelvis personer med åldersdemens.

Den 3 februari 2005 beslutade regeringen om direktiv till *Utredningen om skyddsåtgärder inom vård och omsorg för personer med nedsatt beslutsförmåga* (dir. 2005:11). Utredningen ska överväga om det finns behov av att införa bestämmelser om skydds- eller tvångsåtgärder inom vården och omsorgen av äldre personer som har nedsatt beslutsförmåga främst till följd av demenssjukdom.

Många personer med demenssjukdom har nedsatt kognitiv förmåga och kan därför ha svårt att ta vara på sig själva. De situationer som många personer med demenssjukdom hamnar i innebär svåra etiska överväganden för personal, anhöriga och andra som på olika sätt försöker hjälpa den som har en demenssjukdom. Detsamma kan gälla för äldre personer med nedsatt beslutsförmåga på grund av andra sjukdomstillstånd, till exempel personer med stroke. Ofta vidtar man olika former av skyddsåtgärder som fastspänning eller inlåsnings. Syftet kan vara dels att stärka den enskildes självständighet och möjlighet att delta i social samvaro, dels att skydda den enskilde från risken för fallskador eller från att gå vilse, dels att skydda andra personer som de medboende eller personalen.

Frihetsinskränkande åtgärder inom vård och omsorg för personer med demenssjukdom förutsätter den enskildes samtycke. Saknas samtycke så saknas rättsliga möjligheter att vidta sådana åtgärder. Oavsett om den enskilde har beslutsförmåga eller inte kan inte någon annan i den enskildes ställe samtycka till frihetsinskränkande åtgärder. Ett rättsligt stöd för användning av frihetsinskränkande åtgärder kan endast ges genom att införa lagstiftning på området.

Socialstyrelsen, länsstyrelserna och forskningen har upprepade gånger påvisat att användningen av skyddsåtgärder inom vården av äldre med demenssjukdom är vidare än vad lagstiftningen i dag medger. Samtidigt visar erfarenheterna att avsaknaden av praktiskt fungerande lagreglering av ställföreträdande beslutsfattande medför att beslutsfattandet om vård- och omsorgsinsatser i praktiken överlämnas till vårdpersonalen. Det blir oklart vad man kan och får göra och vem som har rätten att fatta beslut. Det är också oklart när skyddsåtgärder övergår till att utgöra icke tillåtna tvångsåtgärder. Det är inte fritt från komplikationer att använda eller avstå från att använda skyddsåtgärder som begränsar den enskilde vårdbehövandes frihet. Fastspänning kan förstärka rädsla, oro, apati eller ett aggressivt beteende.

Utredningens huvuduppgift är att bedöma behovet och i förekommande fall utformningen av en särskild lagstiftning med bestämmelser om skydds- och tvångsåtgärder i vården av äldre personer med demenssjukdom. Utredningen ska analysera hur en sådan lagstiftning kan bidra till att användningen av tvångsåtgärder mot personer med demenssjukdomar minskas. I vissa situationer kan det finnas behov av att utifrån vårdhänsyn vidta begränsande tvångsliknande åtgärder. Utredningen ska analysera om det i regeringsformens hänsyn till bestämmelserna i Europakonventionen finns utrymme för en tvångslagstiftning som omfattar personer med demenssjukdom eller annan sjukdom som satt ned beslutsförmågan. Utredningen ska föreslå hur man skulle kunna fastställa att en person har bristande beslutsförmåga och vem som ska avgöra det och utifrån vilka kriterier.

Prot. 2004/05:105
14 april

Svar på
interpellationer

Vid konflikter där krav på effektivitet, arbetsmiljö eller andra patienters intressen behöver tillgodoses kan risken vara betydande att den enskilde patientens intressen inte tillräckligt beaktas. Den patient som inte har beslutsförmåga bör ha ett skydd för sina anspråk på trygghet och en effektiv vård och behandling så att tvång inte ersätter god vård och omsorg.

Utredningen ska redovisa sitt uppdrag senast den 31 december 2006. Efter remissbehandling av utredningens förslag kommer regeringen att ta ställning till om något lagförslag ska läggas fram.

Anf. 150 MIA FRANZÉN (fp):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka statsrådet Ylva Johansson för svaret på min interpellation, som har sitt ursprung i min härliga hemkommun Salem. Jag vet inte om Ylva vet om det, men jag vill påminna om det. Svaret vittnar om en stor förståelse om för problematiken. Det öppnar också för att vi så småningom kan komma till rätta med en lag som inte bara äventyrar vårdpersonalens säkerhet på jobbet utan också skapar en osäkerhet hos de äldre och deras anhöriga om vad man kan kräva och inte kräva.

Vi har för få boendeformer och för få platser inom äldreomsorgen i dag. Ensamheten, isoleringen och otryggheten är stor när man blir äldre och själv får olika funktionsnedsättningar eller när maken drabbas. Det är väldigt glädjande att det har hänt något och att det nu är på gång en utredning om skyddsåtgärder för äldre. Jag välkomnar utredningen.

Jag har räknat ut att en ny lagstiftning tidigast borde kunna träda i kraft någon framåt hösten 2007. Fram till den dag då en eventuell ny lagstiftning träder i kraft svävar trots allt vårdpersonalen i ovisshet om hur den egentligen ska kunna följa lagen och ändå utföra ett bra jobb runtom på våra äldreboenden.

Ylva Johansson uppger att Socialstyrelsen, länsstyrelsernas tillsynsenheter och forskningen upprepade gånger har påvisat att användningen av skyddsåtgärder inom vården av äldre med demenssjukdom är vidare än vad lagstiftningen i dag medger. Då undrar man: Vem är det som bär ansvaret för dessa oklarheter fram till den dag vi i sådana fall har rätt ut oklarheterna? Ska vi behöva invänta en personlig tragedi för en enskild vårdgivare, det vill säga någon ur personalen, eller att någon äldre råkar illa ut innan vi får modifierade regler?

Hur planerar Ylva Johansson vidare att informera vårdpersonalen om hur den bör agera under denna långa processtid? Ska vårdpersonalen släppa ut de svårt förvirrade äldre eller själv följa med och lämna andra utan tillsyn? Eller är det bättre att än så länge låta dörrarna vara låsta och omöjliga att öppna utan nyckel, kodkort och sifferkod?

Vad gör man om något händer? Låt mig ta ett fiktivt exempel. Karl som lider av Alzheimer och annars brukar vara så lugn och rar löper plötsligt amok med förskäraren på ett äldreboende. Johanna, som också är boende på detta hem, lyckas ta sig till dörren med sin rollator. Men hon hamnar mittemellan personalen som har kodkort och Karl som löper amok. Vem bär då ansvaret för detta låssystem?

Den som är i behov av hjälp får i dag för att inte bli utan boendeplats acceptera stora förändringar och ingrepp i integriteten. Att acceptera ett helt låst boende kan vara enda alternativet när lösningen i hemmet inte

fungerar längre. Likaså förstår anhöriga och vänner att den villkorade hjälpen är bättre än ingen alls.

Prot. 2004/05:105
14 april

Anf. 151 ELINA LINNA (v):

Fru talman! Det är en viktig fråga som Mia Franzén har lyft i sin interpellation. Det tycker också jag. Vänsterpartiet har under flera år motionerat om rättsäkerhet för demenssjuka. Då menar vi inte enbart låssystem utan också andra fysiska begränsningsåtgärder, till exempel bälte, sele eller brickbord som kan hindra den äldre att röra sig fritt.

Våra motioner har tyvärr inte hitintills lett till några konkreta åtgärder. Men nu är vi glada att regeringen äntligen tar frågan på allvar. Vi hoppas att det inte ska dras i långbänk. När utredningen är klar förväntar vi oss att en skyndsam beredning kommer att ske.

Även om vi får en ny lagstiftning kommer personalen att tvingas att göra bedömningar om man ska låta den demenssjuka gå uppe eller skydda från till exempel ett fall. Den demenssjuka eller en förvirrad äldre som sitter till exempel i rullstol kanske inte kommer ihåg att hon eller han inte längre kan gå utan försöker ställa sig upp och gå.

Personalen ställs inför svåra överväganden i varje situation där den äldre eller boende inte själv förstår eller vill begränsa sin rörelsefrihet. Vid användandet av fysiska begränsningsåtgärder handlar det om en smal gräns mellan omsorg och en kränkning av den enskilda personen. Detta ställer stora krav på personalen.

Jag vill också påpeka att det för den skull inte behöver handla om ett ont uppsåt hos personalen, tvärtom. Men jag menar att själva den fysiska begränsningsåtgärden ställer personalen inför ett svårt etiskt dilemma: göra gott, eller göra rätt.

Med detta som bakgrund undrar jag om ministern tagit fasta på de behov som personalen har av handledning och kunskap utifrån de etiska dilemmorna som alltid kommer att finnas när vi talar om situationer då personalen tvingas att bli ett ställföreträdande jag. Jag undrar om statsrådet till exempel har tagit upp de tankarna i arbetet med Kompetensstegen.

Anf. 152 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Det är en mycket viktig fråga som Mia Franzén har tagit upp. Jag håller helt med om beskrivningen av hur problemen kan se ut. Det var intressant att det kom från Salems kommun, min gamla hemkommun. Det visste jag inte.

Jag har egentligen inte mycket mer att säga utöver det att vi nu tar i frågan. Det är helt otillfredsställande att det saknas lagstöd för dessa bedömningar. Det är en mycket svår situation för den personal som dagligen har att göra de ställningstagandena i vardagen i vård- och omsorgssituationen.

Regeringen har också gjort en del andra saker. Den demensarbetsgrupp som regeringen tillsatte tog senare ett initiativ tillsammans med Socialdepartementet och Sveriges Kommuner och Landsting för ett antal utbildningar och så kallade genombrottsprojekt. Där har 40 olika team utbildats i just demensvården, där den här frågan framför allt är aktuell.

Vi har tagit initiativ till den mycket stora och fleråriga nationella satsningen på kompetensutveckling av personal inom äldreomsorgen. Frågor om demensvård är högaktuella hos kommunerna och finns med.

*Svar på
interpellationer*

Det är nästan alla landets kommuner, alla utom två, som har anmält att de vill delta.

Socialstyrelsen gör hela tiden bedömningar och ger också en del råd till kommunerna för hur man ska handskas med den här typen av skyddsåtgärder. Det är naturligtvis ett svårt läge när lagstödet saknas. Det gäller den svåra gränsdragning som Elina Linna beskriver mellan det som är omsorg och det som blir kräkning.

Hur ska den gränsen dras? Vem är det som fattar beslutet och på vilka grunder? Vem ska anses beslutsoförmögen och vem ska inte anses det? Det är också så att en person kan vara beslutsoförmögen ibland och ibland inte. Det handlar inte bara om individen. Det handlar också om det aktuella tillståndet. Det är väldigt svåra gränsdragningar.

Jag är glad att utredningen är tillsatt och att vi har kommit i gång med det viktiga arbetet. I grunden kan vi inte lösa dessa frågor med mindre än att vi får fram ett tydligt lagstöd för den här typen av beslut.

Trots allt hanteras frågorna dagligen av Socialstyrelsen, länsstyrelsernas tillsynsenheter och av personalen ute på äldreboendena och demensboendena. Det gör man många gånger på ett bra sätt. Men det är inte en tillfredsställande situation att vi inte har ett lagstöd för de beslut som man tvingas att fatta.

Anf. 153 MIA FRANZÉN (fp):

Fru talman! Det verkar som att vi är rörande eniga om den här problemställningen, och jag är, som sagt, väldigt glad över att den här utredningen nu kommer till stånd.

Jag kan upplysa om att det allra senaste från länsstyrelsen är ett hotelliknande lås där man kan ta sig ut men inte in. Det skulle vara någonting som kan vara godkänt. Ett demensboende i Målilla fick nedslag på att man hade de äldre inlåsta. Men detta är mer utbrett än så, och det är klart att det kan vara kostsamt för kommunerna att lägga om låssystemen på olika boenden.

Vi borde kanske diskutera tvångsåtgärderna i ett litet större perspektiv. Elina Linna var tidigare inne på att man inte ska sätta dessa i motsatsställning till god omvårdnad. Om jag är på väg att skada mig själv blir jag ju glad om statsrådet hindrar mig. Det skulle vara att visa medmänsklighet och ge mig god omvårdnad.

Det kan vara dags att lagstiftningsvägen visa vårdpersonalen att man har förtroende för dem och att ge dem utrymme att använda sitt sunda förnuft och sina hjärtan i sitt viktiga värv, så att de inte ständigt landar i frågan: Ska jag göra gott eller göra rätt? Det var väldigt bra sagt, tycker jag.

I verklighetens Sverige samlar man inte alla dementa i ett boende, utan det är många som har fysiska funktionsnedsättningar, men som är fullt friska i övrigt. De får i dag acceptera inlåsning eftersom det finns en boendeform där man blandar svårt dementa människor och människor med psykiatriska diagnoser med i övrigt fullt friska personer som har andra former av handikapp. Det är lite skrämmande att vi låser in väldigt många människor i dag, och frågan är om man ska behöva acceptera inlåsning för att få vård.

Vad ska man ge för råd till vårdpersonalen? Hur ska de agera under processtiden? Är det bättre att låta dörrarna vara låsta eller ska man följa med ut och lämna övriga boende obehövade och utan tillsyn?

Prot. 2004/05:105
14 april

*Svar på
interpellationer*

Anf. 154 ELINA LINNA (v):

Fru talman! Jag arbetade för länge sedan inom psykiatri, det var på 70-talet. Många av de personer som vi nu talar om vårdades då inom psykiatri. Där har man ju sedan väldigt lång tid tillbaka haft handledning som en självklar del i yrket. Man har en tradition av att personalen behöver handledning för att kunna hantera de svåra situationer som personalen måste klara av när det gäller tvång och begränsningar.

Jag anser att man inom demensvården måste börja diskutera handledning som en självklar del. Som det ser ut i dag inom demensvården finns det inte möjlighet för personalen att få handledning. Arbetet är inte heller organiserat på så sätt att personalen skulle kunna dra sig undan för att få handledning. På det sättet skulle man nog också kunna höja statusen inom demensvården.

Jag hoppas att Ylva Johansson vill kommentera också detta med handledning.

Anf. 155 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Vi handskas naturligtvis med den situation som vi har. Det är ju inte totalt tomt. Socialstyrelsen, länsstyrelsen och personalen fattar beslut i dag och kommer att fortsätta att göra det. Men jag är ansvarigt statsråd och har till min uppgift att ta fram nödvändig lagstiftning. Det är ju därför som jag har tillsatt utredningen. Situationen är inte tillfredsställande. Det finns inte lagstöd för de insatser som många anser vara – och förmodligen också är – motiverade och nödvändiga.

När det finns en nödsituation, när något speciellt uppstår, finns det ofta lagstöd för att vidta vissa begränsande åtgärder och ibland tvångsåtgärder. Men det kan också vara nödvändigt med regelmässigt tvingande åtgärder, till exempel med att ha en låst avdelning, möjlighet att ge medicin till den som säger sig inte vilja ha den eller kunna använda sig av andra typer av tvång. Då är det viktigt att man gör klart vilken rättssäkerhet som ska gälla för individen.

Det är inte minst viktigt för anhöriga att veta hur man gör om man inte är nöjd med det tvång eller de andra åtgärder som den boende utsätts för. Hur gör man om man inte är nöjd med dem? Finns de dokumenterade, och vad har legat till grund för besluten?

Det är också skönt att veta för personalen. Många tycker att det är svårt att fatta och försvara dessa beslut gentemot till exempel anhöriga. Det är viktigt att man får stöd i sådana situationer.

Jag har höga förväntningar på utredningen, men det är ett mycket svårt uppdrag. Det kommer att bli en grannlaga uppgift att gå igenom allt detta och göra en rimlig avvägning mellan verksamhetens krav på en fungerande vård och omsorg och individens krav på rättssäkerhet.

Jag delar Elina Linnas uppfattning om att det borde finnas handledning i mycket större utsträckning inom flera delar av äldreomsorgen, inte minst inom demensvården. Det är en av de frågor som jag särskilt har lyft fram när jag har varit ute och pratat med kommunledningar om Kompetensstegen.

Jag tycker att man i väsentligt större utsträckning än i dag skulle använda sig av erfarna undersköterskor och biträden och utbilda dem till handledare så att de kan vara mentorer och handledare för andra personer, kanske mer nyanställda, inom äldreomsorgen i stort, kanske särskilt inom demensvården och delvis inom hemtjänsten. Man kan behöva hjälp att diskutera många av de svåra möten som man har. Det kunde också vara ett sätt att se till att den kompetens och erfarenhet som finns i dag inom äldreomsorgen kan användas fullt ut, så att inte erfarna, duktiga kvinnor i förtid tvingas gå i pension därför att deras arbetsvillkor och arbetsuppgifter är utformade så att man inte tar till vara dem på bästa sätt. Det är en viktig framtidsfråga för att man varaktigt ska ha kompetens och beredskap för att utveckla äldreomsorgen, inte minst när det gäller demensvården.

Anf. 156 MIA FRANZÉN (fp):

Fru talman! Jag är ganska nöjd överlag med det svar som jag har fått. Det låter som att det finns en mycket bred samsyn i de här frågorna. Det handlar ju om en väldigt svår avvägning mellan trygghet, säkerhet, frihet och omtanke.

Sedan kan jag ställa mig frågan om inte de gamla låsvredssystemen av den gamla modellen var snäppet tryggare än de nya kodkorten som finns på många äldreboenden i dag. Dessa kodkort kan ju avmagnetiseras, och plötsligt fungerar de inte alls. Då kan ingen ta sig vare sig ut eller in. Det gäller såväl personal som anhöriga och boende.

Jag hoppas att den här utredningen någonstans kommer att landa på att vi måste ha förtroende för vårdpersonalen i större utsträckning än i dag. Vi vill gärna reglera in i minsta detalj, och det skapar inget utrymme för att vara medmänniska: 150 meter bort ligger en människa som är döende, men jag får inte springa dit och hjälpa den människan för då gäller inte försäkringen, och det ligger utanför mitt ansvarsområde. Det är omänskligt, fel och känns inte bra i kroppen.

Men, som sagt, tack för ett rakt svar. Jag kommer att följa upp detta så småningom.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på interpellation 2004/05:448 om folkhälsopolitiken

Anf. 157 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Fru talman! Elina Linna har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att lyfta det generella folkhälsoarbetet och för att minska den ojämlika och ojämställda folkhälsan.

Den strategi för folkhälsoarbetet som riksdag och regering har lagt fast med ett övergripande folkhälsomål och elva målområden syftar till att främja folkhälsan generellt och motverka ojämlikhet i hälsan. Det mest centrala i folkhälsopolitiken är hälsans bestämningsfaktorer. I stället för att utgå från sjukdomar eller hälsoproblem när man formulerar mål för folkhälsoarbetet är utgångspunkten att det är människors livsvillkor och levnadsvanor som bidrar till hälsa och ohälsa. Detta breda välfärds-

politiska perspektiv är nödvändigt för att skillnader i hälsa mellan olika grupper ska kunna minska. Eftersom folkhälsopolitikens samlade mål- och uppföljningsstruktur bygger på den gällande ansvars- och verksamhetsindelningen inom politikområdena blir målen åtkomliga för politiska initiativ och beslut.

I slutet av september presenterar Statens folkhälsoinstitut den första folkhälsopolitiska rapporten. Den redogör för utvecklingen av folkhälsans bestämningsfaktorer och vilka insatser som gjorts för att nå det övergripande folkhälsomålet samt förslag på vilka åtgärder som behövs framöver.

Integrationen av folkhälsoaspekterna i politikområden och sektorer på samhällets alla nivåer är en omfattande uppgift och kräver en medveten och långsiktig strategi. Det tar tid att förankra ett nytt tanke- och arbets-sätt. För en lyckosam integrering av folkhälsopolitiken är det nödvändigt att vitala aktörer inom folkhälsoområdet samarbetar. I detta sammanhang spelar Nationella ledningsgruppen för folkhälsofrågor en central roll.

I ledningsgruppen gör var och en den insats som på ett naturligt sätt passar in i den egna verksamheten utifrån ett gemensamt synsätt och i samverkan med andra. Genom att agera gemensamt möjliggörs både kort- och långsiktiga synergieffekter. Ledningsgruppen kommer framöver att ha en viktig uppgift genom att främja samordningen av den nationella hälsoinformation och hälsokommunikationen. Ledningsgruppen kommer att bistå med saklig och obunden hälsoinformation och stödja hälsoinformationsaktörer genom att producera och sprida kunskaps- och utbildningsunderlag samt skapa mötesplatser – mötesplatser där dialog kan föras mellan myndigheter och grupper av medborgare på nationell, regional och kanske framför allt, på lokal nivå.

Under allt förankringsarbete är det viktigt med stöd och hjälp. Framför allt är det viktigt med information och verktyg för att underlätta för aktörerna att förstå och implementera folkhälsopolitiken. En av Statens folkhälsoinstituts viktigaste uppgifter är att stimulera och stödja integreringen av folkhälsopolitiken. I dagsläget samarbetar institutet med ett 20-tal myndigheter, de samhällsmedicinska enheterna och flertalet kommuner i olika projekt. Institutet har också utvecklat olika IT-verktyg, bland annat Kommunala basfakta, ett verktyg som innerhåller statistik om hälsan i kommunerna. Man har också tagit fram informations- och utbildningsmaterial som finns tillgängligt på institutets hemsida. Inom Regeringskansliet har vi utvecklat ett IT-verktyg för tjänstemän vars politikområden berörs av folkhälsopolitiken. Vidare har enheter för hittills 25 politikområden blivit uppsökta och informerade om folkhälsopolitiken. Detta informationsarbete fortsätter under året liksom utvecklingen av de båda IT-verktygen.

I dag har knappt hälften av de 49 för folkhälsan mest relevanta myndigheterna via uppdrag i regleringsbrevet identifierat sin roll inom folkhälsoområdet. Dessa arbetar i dagsläget med att utarbeta en modell för hälsokonsekvensanalyser, så kallade HKB, inom det egna verksamhetsområdet. Hälsokonsekvensanalyser innebär att folkhälsoaspekten systematiskt beaktas och borgar för att folkhälsoperspektivet integreras i den ordinarie verksamheten. Ytterligare fem myndigheter och åtta länsstyrelser arbetar i år med att medvetandegöra sina folkhälsoinsatser inom den egna verksamheten. Vidare samarbetar Statens folkhälsoinstitut med

Prot. 2004/05:105
14 april

*Svar på
interpellationer*

Anf. 158 ELINA LINNA (v):

Fru talman! Först vill jag tacka Morgan Johansson för svaret. Jag hade visserligen önskat mig lite mer konkreta besked, för mina frågor var lite mer framåtsyftande. Men förhoppningsvis kommer de konkreta beskederna under debatten.

Det var redan Folkhälsokommittén, som tillsattes på 90-talet, som lyfte upp det här med bestämningsfaktorer som påverkar folkhälsan. Jag har skrivit den här interpellationen mycket utifrån bestämningsfaktorer.

Jag är glad att Morgan Johansson i sitt svar påpekar ”att det mest centrala i folkhälsopolitiken är hälsans bestämningsfaktorer”. Jag delar verkligen statsrådets uppfattning. Bestämningsfaktorerna handlar konkret om grundläggande betingelser för mänskligt liv. Det handlar om arbete, sund miljö, bra mat, delaktighet och inflytande, en bra uppväxt, skydd mot smittspridning och ekonomisk och social trygghet. Dessa faktorer talar sitt tydliga språk, att folkhälsopolitiken är ett viktigt politikområde som måste införlivas som en självklar del i de övriga politikområdena. Allt detta vet vi. Men varför lyckas vi inte lyfta fram folkhälsan inom alla politikområden?

Visst kan det ta tid att förankra ett nytt tanke- och arbetssätt. Men, Morgan Johansson, vi har kunskapen, vi har mötesplatser för så kallade aktörer inom folkhälsoområdet, men vi behöver mötesplatser för fler än de redan frälsta.

Statsrådet beskriver i sitt svar vad Nationella ledningsgruppen för folkhälsofrågor kommer att göra. Jag vill veta vad ledningsgruppen har gjort hitintills.

Vi har inte lyckats att vända de negativa tendenser som var tydliga redan när folkhälsopropositionen beslutades. Ojämligheten i hälsa fortsätter.

De som mest drabbas av ohälsa är ensamstående kvinnor med barn, arbetslösa och invandrare. Hälsan avgörs i hög grad av de socioekonomiska, könsmässiga och etniska förhållanden som en människa lever under. Det vet vi, eller hur, folkhälsoministern? Vad ska vi göra för att minska gapet mellan dem som har den bästa hälsan och dem som har den sämsta hälsan?

Jag vill exemplifiera den fortsatt negativa tendensen med ökad psykisk ohälsa bland barn och unga. Ett av de nationella folkhälsomålen heter trygga och goda uppväxtvillkor. Hur åstadkommer vi trygga och goda uppväxtvillkor i dagens samhälle när föräldrar, förskolepersonal, lärare och andra viktiga personer i barnens vardag går på knä? Vilka konsekvenser får det för psykisk hälsa? Skolan och förskolan måste ges förutsättningar att bidra till att åstadkomma den trygga och goda uppväxtmiljö som sårbara barn från stressade hem behöver. Diskuteras detta på möten med Nationella ledningsgruppen för folkhälsofrågor?

Det är dags att gå till handling. Min fråga från interpellationen kvarstår.

Fru talman! Det kan kanske verka något tjugigt att tredje gången på två dagar ta upp frågan om utlokaliseringen av Folkhälsoinstitutet, men jag gör det ändå av två skäl.

För det första kommer riksdagen inte att få behandla den här frågan på något systematiskt sätt, utan vi har ställts inför ett pressmeddelande från de tre samverkande och därmed regerande partierna som framställs som ett fullbordat faktum.

För det andra har Folkhälsoinstitutet stor betydelse för folkhälsoarbetet och för folkhälsans utveckling. Det framgår både av interpellationen och av interpellationssvaret.

När vi i Folkhälsoinstitutets organisationskommitté i början av 90-talet arbetade med lokaliseringen fick vi många förslag om förläggning av institutet till olika platser runtom i landet. Men vi stannade ändå för att det borde ligga i Stockholmsområdet, delvis av skälet att det har en mycket kontaktintensiv verksamhet med andra myndigheter, med centrala organisationer och med forskningen.

Folkhälsoministerns ambitioner när det gäller folkhälsoforskning i Östersund i all ära, men det går ju inte att komma ifrån att en betydligt större del av folkhälsoforskningen ligger i närheten av Stockholm. Dessutom är det, som vi alla vet, mycket lättare att ha kontakter med andra delar av landet – folkhälsoarbetet är ju mycket lokalt och regionalt – och med människor som kommer från andra delar av landet, utom Jämtland, om institutet ligger i Stockholm än om det ligger i Östersund.

Jag tror att man vågar säga att beslutet för drygt tio år sedan att lägga institutet i Stockholm har visat sig riktigt. Men jag förstår att det finns andra motiv än folkhälsoarbetet för att vilja flytta ut statligt arbete. Men det går inte att komma ifrån, vilket även utredningen konstaterar, att detta kommer att innebära en försvagning av folkhälsoarbetet under ett antal år.

Och risken med en sådan utflyttning är väl att den förstärker tendensen att lägga operativ verksamhet inom Regeringskansliet, någonting som man också kan förstå för en mycket begränsad tid men som inte riktigt stämmer med den modell för statsförvaltning som vi i övrigt tycker ska råda i Sverige, nämligen med operativ verksamhet i självständiga myndigheter.

Den regionala och lokala folkhälsoverksamheten är naturligtvis väldigt viktig. Men erfarenheterna av dessa drygt tio år visar också att den verksamheten behöver och begär ett bra centralt stöd.

Eftersom både interpellationsdebatten och andra debatter visar att vi står inför stora problem på folkhälsoområdet är det allvarligt att det kommer att försvagas.

Jag skulle faktiskt vilja vädja till folkhälsoministern och till regeringen att inte låsa er så hårt för att Folkhälsoinstitutet i dess helhet nu snabbt ska flyttas till Östersund. Vänta i varje fall tills ni har tagit ställning till de förslag som finns om regionala centrum innan ni låser er för ett beslut om Folkhälsoinstitutets lokalisering till en mycket trevlig, men ändå ganska ocentral, plats i vårt land. Det skulle nog vara till fördel för folkhälsoarbetet.

Anf. 160 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag vill först säga till Elina Linna att svaret kanske inte är särskilt konkret, men det var å andra sidan faktiskt inte interpellationen heller. Frågorna i interpellationen var oerhört breda, och även beskrivningen var oerhört bred. Det enda sättet för mig att svara på interpellationen är att ta tag i den kroken som handlar om hur vi får spridning på folkhälsoperspektivet över alla andra politikområden.

Den nationella ledningsgruppen är ett av de instrument som vi använder oss av och där vi samlar de mest relevanta myndigheterna med jämna mellanrum för att gå igenom varje målområde inom folkhälsopolitiken för att se vad som kan göras på respektive myndighets mandat.

Hittills har vi gått igenom alkoholområdet, arbetslivsområdet och smittskyddsområdet. Och på nästa möte ska vi gå igenom sjukvården. Det handlar om att få ett mer förebyggande perspektiv i hur sjukvården arbetar. Ett exempel på det är hur vi nu går ut med statliga pengar för att få sjukvården att också jobba mer förebyggande när det gäller alkoholpolitiken, alltså att se till att man i mötet med patienter på vårdcentraler och i mödravården hela tiden tar upp alkoholfrågorna när man misstänker att det kan finnas bekymmer på detta område. Också företagshälsovården finns med i denna utbildningsinsats som Familjemedicinska institutet ska hålla i.

Det är så vi jobbar i den ledningsgruppen. Vi går igenom målområde för målområde och ser vad respektive myndighet kan göra.

Elina Linna tar sedan upp ett antal konkreta frågor. Alkoholpolitiken är en del, men också den psykiska ohälsan. Och där instämmer jag gärna i Elina Linnas resonemang.

Jag kan också lägga till en pusselbit, nämligen det faktum att vi noterar en mycket kraftig ökning av unga flickor som försöker begå självmord. Det blev tydligt när Socialstyrelsen presenterade sin folkhälsorapport under denna vecka. Jag betraktar detta som ett kollektivt rop på hjälp.

När jag ser framför mig de stora utmaningarna inom folkhälsopolitiken är alkoholpolitiken en del, den psykiska ohälsan en annan del och överviktsproblematiken en tredje del. Men den psykiska ohälsan kanske är en av de viktigaste delarna. Det är en varningssignal som vi måste ta på allra största allvar. Det handlar bland annat om att motverka alla de kommersiella budskap som finns på olika sätt i samhället, där man hela tiden försöker ge en bild av att unga människor inte duger som de är utan att man ska pressa på dem krav i ständigt ökande utsträckning. Men också skolan har under senare tid också utvecklats på det sättet, vilket jag tycker är väldigt oturligt.

Jag ska också säga några ord om Folkhälsoinstitutet. Jag får återkomma till det senare också.

Jag tror att Östersund kommer att kunna bli en väldigt bra plats för Folkhälsoinstitutet. Vi ska naturligtvis inte stressa fram den här förändringen. Men jag tror att erfarenheterna av tidigare decentraliseringar som vi gjorde på 70-talet visar att även stora statliga och viktiga myndigheter mycket väl kan skötas alldeles utmärkt från andra platser än Stockholm. Vi har Vägverket och Banverket i Borlänge, vi har Domstolsverket i Jönköping, vi har Boverket i Karlskrona, och vi har Patent- och registreringsverket i Västernorrland etcetera. Jag tror att det ändå är viktigt att

markera att staten måste finnas på alla platser i hela vårt land. Och om vi sköter våra kort rätt så kan detta bli en förstärkning av folkhälsopolitiken där vi gör Östersund, Sveriges mittersta kommun, till en hälsohuvudstad i Sverige.

Prot. 2004/05:105
14 april

*Svar på
interpellationer*

Anf. 161 ELINA LINNA (v):

Fru talman! Jag tog inte upp alkoholfrågan så mycket i mitt anförande. Jag tänkte exemplifiera alkoholfrågan mer nu. För närvarande pågår en WHO-konferens i Stockholm, och Socialdepartementet och Statens folkhälsoinstitut är värdar för konferensen. Jag förstår att folkhälsoministern deltar där. Det är därför bra att han har haft tid att komma hit och besvara min interpellation.

WHO:s Europaregion har den största alkoholkonsumtionen i världen. På Statens folkhälsoinstituts hemsida går det att läsa att alkoholen är den tredje största riskfaktorn för sjuklighet och dödlighet i Europaregionen. Med andra ord är alkoholen ett allvarligt hot för folkhälsan i Europaregionen, och inte enbart för folkhälsan utan också för samhällsekonomin i många länder. Och man diskuterar nuvarande och kommande handlingsplan.

Jag ska passa på att ställa en fråga till folkhälsoministern, som jag förstår har lite insyn i denna konferens. Lyfter man där fram folkhälsofrågorna som överordnade de andra politikområdena? Och kommer representanter för boendeplanering, för handelspolitik, för näringspolitik och för finanspolitik att delta där? Vi kan ju inte vid en konferens tala om alkohol som en folkhälsofråga, och sedan vid en annan konferens tala om alkohol som en handelsvara, utan vi måste ha något slags helhetsgrepp när vi talar om de faktorer som hotar folkhälsan.

Jag skulle gärna vilja ha lite kommentarer om hur man diskuterar på denna konferens och om man också för strukturella diskussioner när det gäller folkhälsan.

Anf. 162 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag ska i morgon tala på den WHO-konferens som pågår i Stockholm och i samband med det också ha en presskonferens och en paneldebatt.

Det är ingen allmän folkhälsokonferens i den meningen, utan den fokuserar just på alkoholfrågan. Men det är klart att när man fokuserar på alkoholfrågan gör man det också i ett brett perspektiv, och då handlar det också om allt från förebyggande insatser till marknadsföring, skattefrågor, införselregler och så vidare.

I morgon kommer jag självklart att tala om det jobb vi gör i EU för att få en minskning när det gäller införselreglerna, för att höja minimiskatterna och för att få genomslag för den strategi som vi har varit med om att utarbeta från EU-kommissionens sida och som handlar om att minska de alkoholrelaterade skadorna i Europa. Sedan ska kanske också det beröras som Sverige nu är med och finansierar, nämligen en studie av WHO Europa om hur mycket spriten egentligen kostar i Europa, alltså hur stora kostnader alkoholen för med sig för respektive länder – detta bara för att få ett utvidgat kunskapsunderlag för dem som vill driva en progressiv och ansvarsfull alkoholpolitik i Europa. Jag tror att det i mor-

gon blir ett utmärkt tillfälle att just lyfta fram Sveriges höga profil i alkoholfrågorna.

Vi förbereder också den resolution som jag hoppas att vi kan ta i Genève när Världshälsoförsamlingen lite senare i vår träffas. Där har vi för första gången, på svenskt och norskt initiativ, fått upp alkoholfrågorna också när det gäller WHO globalt. Där finns det fortfarande från en del håll lite motstånd att kämpa ned, men jag tror att det ska gå att göra det.

När det gäller utflyttningen av Folkhälsoinstitutet får jag kanske följa resonemanget. Jag anser att detta måste göras på ett sådant sätt att folkhälsoarbetet inte försvagas. Nu ska man komma ihåg att detta arbete bedrivs inte bara hos statliga Folkhälsoinstitutet, utan det är framför allt lokalt och regionalt förankrat. Men det är klart att Folkhälsoinstitutet är en väldigt viktig motor och en väldigt viktig del samt ett stöd för allt det lokala jobb som görs. Det gäller för oss att genomföra det här under en så pass lång period att verksamheten inte tar skada. Jag tror faktiskt att det går.

Paketet totalt sett ska vara fullt genomfört vid ingången av år 2009, så vi har en så pass lång period framför oss att vi kan ta det här steg för steg. Då gäller det också att se till att vi har en klok personalpolitik och på bästa sätt tar hand om den väldigt viktiga kompetens som finns på Folkhälsoinstitutet och så att vi så att säga inte förlorar någonting i takt i folkhälsoarbetet på grund av det.

Det här är svåra omställningar att göra. Men samtidigt tycker jag nog att motsatsen hade varit värre: att staten ställer om hela sin verksamhet och lägger ned ett stort antal regementen ute i landet och sedan inte är beredd att ta ansvar för det och se till att det skapas statliga arbetstillfällen på de orter som blir av med sådana.

Som sagt: Erfarenheterna av tidigare decentraliseringar är faktiskt ganska goda. De visar på att man har kunnat bibehålla kvaliteten, samtidigt som kostnaderna minskar bland annat på grund av att lokalkostnaderna tenderar att bli lägre. Jag tror nog att vi ska kunna genomföra detta på ett bra sätt.

Anf. 163 ELINA LINNA (v):

Fru talman! Jag tackar folkhälsoministern också för de konkreta svar som jag nu fick om den pågående konferensen och om vad som kanske kan komma ut av denna.

Beträffande Folkhälsoinstitutet kan jag säga att jag verkligen hoppas att man fortsätter med sitt goda arbete. För oss som är engagerade i folkhälsofrågorna är Folkhälsoinstitutet en otrolig källa till kunskap och till inspiration för engagemanget i de här frågorna. Jag tror att det då handlar speciellt om de personer som är direkt involverade i folkhälsoarbetet.

Jag vill kommentera det som Morgan Johansson tog upp om att det lokala arbetet är viktigt. Jag håller med om det och vill påminna om det som jag tog upp i mitt första inlägg om skolans och förskolans roll när det gäller barns och ungas hälsa. Det har ju varit indragningar i samhället och begränsningar i skolan. Utan att det är vetenskapligt bevisat kan jag säga – där kan vi vara rätt så överens – att personalen i både förskolan och skolan numera är så stressad att den inte klarar av att ställa upp för barnen i den utsträckning som skulle behövas.

Jag kan ta ett exempel från mitt eget liv. Min äldsta dotter började på dagis i slutet av 1970-talet. Då var det tio ettåringar på hennes avdelning och tre heltidspersonal. Jag som mamma var mycket trygg med den insats som förskolan – eller dagis som det då hette – på den tiden gjorde.

Prot. 2004/05:105
14 april

*Svar på
interpellationer*

Anf. 164 GABRIEL ROMANUS (fp):

Fru talman! Jag förstår att det inte var folkhälsoministerns idé att flytta Folkhälsoinstitutet till Östersund. Och jag uppskattar hans försäkringar om att man ska försöka göra det på ett sådant sätt att folkhälsoarbetet inte försvagas – men det kommer inte att bli lätt – och om att man ska få ordentligt med tid på sig och föra en klok personalpolitik. Jag tror att det är viktiga markeringar som måste göras därför att det blir, som ministern sade, en svår omställning att göra detta.

Jag förstår också att motsatsen, att staten inte tar något ansvar när försvarsanläggningar läggs ned, inte är någonting bra. Men därmed är det ju inte givet att man ska flytta ut de mest kontaktintensiva verksamheterna, de som man till och med kallar för sina stabsorgan, utan man bör naturligtvis försöka hitta andra typer av verksamheter.

Om försvaret ska lokaliseras enbart med hänsyn till verksamheten – utifrån försvars- och säkerhetspolitiska hänsyn – bör detsamma gälla också annan statlig verksamhet, alltså att den lokaliseras med hänsyn till verksamheten. Den här utlokaliseringen är inget uttryck för det.

Även om jag verkligen uppskattar Morgan Johanssons engagemang måste jag tyvärr säga att organisationspolitiken på folkhälsoområdet inte har präglats av den långsiktiga strategi som man bekänner sig till. Det gäller inte minst den här utlokaliseringen men också det som Statskontoret med en fyndig term kallar för ”adhokrati”, alltså att man plockar upp och gör myndigheter inom Regeringskansliet och hattar fram och tillbaka beträffande organisationerna och deras uppgifter. Tyvärr är det inget som gagnar folkhälsoarbetet. Jag hoppas att vi så småningom kan komma över i ett mera långsiktigt arbete även när det gäller organisationsfrågorna.

Anf. 165 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Fru talman! Ett sådant exempel kunde vara det förslag som finns om regionala centra – ett förslag som lagts fram i Kent Härstedts utredning. Som jag ser det är det inte oförenligt med den decentralisering som nu föreslås.

Återigen: Tänk för det första på att detta kommer att få ta sin tid så att vi inte skadar verksamheten och för det andra på att vi också måste se till att myndigheten själv givetvis inte ska betala, stå för pengarna, utan det här måste komma utöver reguljära anslag.

Jag tror faktiskt att det kan bli någonting riktigt bra av det hela. Om man samlar folkhälsokompetens i Östersund med en myndighet och om man tar i anspråk det universitet som finns och samlar en kompetens som kan tjäna hela Sveriges intressen på området kan, tror jag, Östersund faktiskt bli en väldigt bra miljö för ett kraftsamlande centrum. I varje fall kommer vi framöver att jobba för att se till att detta genomförs på ett sådant sätt att verksamheten inte skadas utan att vi kommer igenom den här processen med en väl bevarad struktur.

Vad slutligen gäller interpellationen i övrigt vill jag instämma i detta med den psykiska ohälsan och skolan. Det rör sig kanske inte bara om personalfrågor, som förvisso är *en* del av det hela, utan också om att det inom skolans område har blivit så att vi pressar våra ungdomar mer och mer. Det gäller då allt från ökad betygshets till en större risk att hamna på den skola som man inte vill till när man sedan ska välja vidare till gymnasiet. Att hela tiden pressa på och tala om eliter, om spetsklasser och så vidare tror jag till en del bidrar till den ökade pressen på ungdomar. En sak som jag skulle vilja titta närmare på är vilka effekter det får för den psykiska hälsan bland våra ungdomar.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på interpellation 2004/05:471 om pandemi

Anf. 166 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Fru talman! Nyamko Sabuni har frågat mig om vilka åtgärder som jag avser att vidta för att landstingen vid en pandemi ska ha möjlighet att genomföra de uppgifter som ålagts dem, för att Sverige ska ha en beredskap att bemöta en pandemi då ett vaccin inte kan tas fram förrän epidemin är ett faktum, för att antivirala mediciner ska finnas tillgängliga för alla som tillhör riskgrupperna samt för att allmänheten ska ges tillförlitlig information inför och under en pandemi.

Utbrottet av fågelinfluensa i Sydostasien har lett till att behovet av en väl fungerande beredskap för pandemisk spridning av influensa kommit att uppmärksammas världen över. I syfte att stärka den nationella beredskapen om en pandemisk spridning av influensa skulle uppkomma har Socialstyrelsen haft regeringens uppdrag att ta fram en nationell handlingsplan.

I den handlingsplan som presenterades den 15 februari 2005 föreslår Socialstyrelsen att en rad åtgärder ska vidtas för att stärka den nationella beredskapen vid en influensapandemi, bland annat bör en nationell pandemigrupp inrättas, ansvaret för information och kommunikation preciseras, förutsättningarna för influensavaccinförsörjningen klargöras samt viss beredskapslagring av antiviraler genomföras.

Sedan handlingsplanen presenterades har regeringen vidtagit en rad åtgärder för att handlingsplanen ska kunna förverkligas. Den 23 mars beslutade regeringen att ge Socialstyrelsen i uppdrag att köpa in antiviraler för nationell beredskapslagring. Den 7 april fattade regeringen även beslut om att ge Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram ett fördjupat underlag om förutsättningarna att vid pandemisk spridning av influensa säkerställa tillgången till influensavaccin.

Till detta kommer att regeringen redan tidigare har tagit initiativ till en översyn av behovet att kunna ingripa med smittskyddsåtgärder i samband med globala epidemier som till exempel sars eller influensa. En genomgång av vilka möjligheter som då fanns samt vilka ytterligare möjligheter som behövdes återfinns i den proposition om extraordinära smittskyddsåtgärder som regeringen presenterade i november 2003 (prop. 2003/04:158). Efter att riksdagen fattat beslut i enlighet med regeringens förslag har de nya lagbestämmelserna trätt i kraft den 1 januari

2005. Av Socialstyrelsens handlingsplan framgår att de möjligheter som därigenom redan i dag finns är fullt tillräckliga för att man även vid en influensapandemi ska kunna ingripa med nödvändiga smittskyddsåtgärder.

När det gäller landstingens möjligheter att genomföra de åtgärder som ålagts dem kan det konstateras att Socialstyrelsens handlingsplan inte påverkar det ansvar som landstingen har enligt bland annat hälso- och sjukvårdslagen och smittskyddslagen. För att underlätta för landstingen i deras planering ingår vidare som en del i handlingsplanen ett underlag för landstingens och kommunernas planering för att hantera de påfrestningar på samhällsviktig verksamhet som kan uppkomma under en pandemi. Avsikten är att detta underlag ska underlätta för landstingen i deras planering för att bland annat vid en pandemi kunna omfördela vårdresurser, utöka antalet vårdplatser samt klara personalbemanningen.

En fråga som särskilt berörs i handlingsplanen är landstingens förutsättningar att vid en pandemi kunna konkurrera om vaccin på den globala vaccinmarknaden. Enligt styrelsens bedömning skulle förutsättningarna att konkurrera på vaccinmarknaden förbättras om en centralisering av upphandlingen av vaccin var möjlig. I det uppdrag om vaccinförsörjningen som Socialstyrelsen har fått av regeringen ingår därför att ta fram ett fördjupat underlag om förutsättningarna att, med bibehållande av landstingens ansvar för vaccinförsörjningen, få till stånd en samordnad upphandling av vaccin för den händelse att en pandemisk spridning av influensa skulle inträffa.

I de delar som rör nationell beredskapslagring av antiviraler utgår Socialstyrelsen i handlingsplanen från att omkring 25 % av befolkningen kan komma att insjukna vid en pandemi. Mot denna bakgrund föreslog styrelsen att sammanlagt 545 000 behandlingsskurer av antivirala läkemedel ska beredskapslagras. Ett syfte med denna beredskapslagring är att personer som löper ökad risk för komplikationer om de skulle drabbas av influensa ska kunna erbjudas antiviral behandling för att lindra sjukdomsförloppet. Exempel på sådana riskgrupper är bland annat personer som har hjärt- eller lungbesvär, gravida kvinnor och personer över 65 år. Regeringen har redan beslutat att tillskjuta de medel som behövs för att denna beredskapslagring ska kunna genomföras.

Slutligen är allmänhetens tillgång till tillförlitlig information av ytterst central betydelse både inför och under en pandemi. Även denna fråga finns emellertid berörd i Socialstyrelsens handlingsplan genom att ansvarsförhållandet mellan de nationella myndigheterna i fråga om information till allmänheten förtydligas. Dessutom föreslås att en särskild pandemigrupp ska inrättas vilket bland annat förbättrar förutsättningarna för en samordning av den information som ges från de nationella myndigheterna.

Sammantaget pågår det en rad aktiviteter för att följa upp de förslag till åtgärder som återfinns i Socialstyrelsens handlingsplan. I nuläget följer jag mycket nära det arbete som för närvarande bedrivs, bland annat av Socialstyrelsen, för att stärka samhällets beredskap vid en influensapandemi.

Prot. 2004/05:105
14 april

*Svar på
interpellationer*

Anf. 167 NYAMKO SABUNI (fp):

Fru talman! Tack för svaret, Morgan Johansson. Det är inte första gången vi diskuterar den här frågan. Du och jag är överens om att vi inte ska skapa panik hos människor. Epidemin är inte här i dag, och antagligen inte heller i morgon. Men trots det tror jag att det är viktigt att den här frågan diskuteras inte bara i dag utan också fortsättningsvis.

Den epidemi som vi kommer att ställas inför kommer att vara någonting som vi aldrig träffat på tidigare på grund av att vi rör oss mer och snabbare än vi någonsin har gjort. Risken för att många, många miljoner människor smittas är överhängande. Detta kan jämföras med till exempel spanska sjukan.

Statsrådet beskriver väldigt ingående aktiviteterna runt om i landet och i Regeringskansliet. Jag måste säga att jag själv har försökt att ta pulsen på det som pågår runt om i landet. Jag tycker nog att mer kunde hända. Jag har till exempel upplevt att de myndigheter som har ansvar för de här frågorna inte alltid har vetat exakt var gränserna mellan ansvarsområdena går, vilken uppgift Socialstyrelsen har och vad Smittskyddsinstitutet ska göra. Vem ska finansiera de antivirala medlen? Är det Regeringskansliet eller någon annan myndighet? Landstingen känner sig också osäkra inför sina uppgifter. Det finns en attityd av att epidemin inte är här ännu, och att det finns mycket annat som ska prioriteras. Det är delvis sant. De känner att de ännu inte har fått instruktioner om hur de ska handskas med detta. Många av dem väntar på den smittskyddskonferens som tydligen ska hållas här, eller kanske redan har hållits nu i veckan. De hoppas att direktiven ska vara lite tydligare.

Jag tycker dock att det viktigaste är att gå in lite på de prognoser och beräkningar som statsrådet beskriver i sitt svar. Man beräknar att 25 % av befolkningen kan komma att insjukna. Det är alltså 2,3 miljoner människor. Man planerar att ha mediciner för 545 000 personer. Jag tolkar det så att 545 000 behandlingskurer betyder 545 000 personer.

I papperen i pandemiplanen har man också listat vilka grupper som man anser vara riskgrupper och grupper som man anser har nyckelfunktioner i samhället, sådana som man måste skydda för att inte samhället ska stanna upp. Det är bland annat människor med andra sjukdomar, till exempel hjärt- och lungbesvär, gamla, unga, gravida och så vidare. När jag lägger ihop de här siffrorna kommer jag fram till att det blir ungefär 1,4 miljoner människor.

Min första fråga blir då: Hur tänker regeringen eller statsrådet prioritera? Det finns bara medicin till en tredjedel av dem som man anser ska skyddas och prioriteras. Hur ska man prioritera? Vilka är det som ska vara kvar?

De antivirala medlen är inte bara till för att bota eller bromsa. De är också till för förebygga, och därför borde fler få dem så att de över huvud taget inte ska behöva bli smittade.

Man kan jämföra med andra jämförbara länder i Europa. I till exempel Norge köper de in antivirala medel till 26 % av sin befolkning. Finland köper till 25 %, England köper till 24 % och Frankrike till 21 %. Varför gör vi en sådan bedömning att vi bara köper till 6 % av befolkningen när vi räknar med att 2,3 miljoner människor kan bli smittade?

Fru talman! För det första är det nog viktigt att ta fatt i det som Nyamko Sabuni började med, nämligen att inte bidra till någon panik. Det kan mycket väl vara så att vi kan få ett utbrott av en influensa med mycket hög dödlighet och mycket snabb smittspridning i Sydostasien, där de alltid börjar. Då gäller det för oss att ha en så stark beredskap att vi klarar av att möta den situationen. Då vill jag börja med att säga att det inte finns någon regering som har gjort lika mycket på smittskyddsområdet som vi har gjort. Vi tog fram en ny smittskyddslag – den första på 15 år – som jag lade fram till riksdagen för 1 ½ år sedan. Vi har också en ny lagstiftning om extraordinära smittskyddsåtgärder så att vi bland annat kan spärra av bostadsområden om det skulle behövas i en sådan situation. Vi kan också stoppa flygplan som är på väg till Sverige där det kanske finns smitta ombord. Det har vi inte kunnat göra tidigare, men det kan vi från och med nu, eftersom riksdagen röstade igenom det. Den lagstiftningen har trätt i kraft nu den 1 januari. Vi har också en pandemiplanering, som vi alltså egentligen inte har haft alls tidigare. Jag tycker att vi nog har stått nakna under väldigt lång tid inför en situation som kan vara väldigt allvarlig.

Nu har vi en sådan pandemiplanering. I den finns flera olika delar. Den handlar bland annat om att just klargöra ansvarsfördelningen. När det gäller finansieringen av de antivirala läkemedlen är det ju redan utklarat, för där har vi ju skjutit till pengar direkt ur statsbudgeten för att köpa upp dem. Den ordern har också gått iväg, och det är på väg att levereras.

Det finns nu också ett samarbete med landstingssektorn. Det gäller att se till att det finns en struktur där så att man i alla fall har en tanke om hur man ska möta en situation där man kanske måste ta hand om 5 000–6 000 nya sjukhusplaceringar på ganska kort tid. Det kräver att man har en plan för vilka andra avdelningar som helt enkelt ska tömmas: Hur ska vi organisera detta om vi ställs inför den här situationen? Det har inte heller funnits ett sådant tänkande tidigare, men det finns nu.

Den pandemigrupp som har tillsatts speciellt möts för första gången den 26 maj, tror jag det är. Den ska då sammanträda på generaldirektörsnivå för att gå igenom ytterligare vad som måste göras för pandemiplaneringen.

Det finns en pusselbit kvar – en viktig pusselbit – och det är vaccinförsörjningen. Vi måste ha ett system som gör att vi kan köpa in och försäkra oss om att vi har vaccin till hela befolkningen om vi skulle råka ut för en sådan här situation. Samtidigt är jag väl medveten om att det kan ta tid innan man har ett vaccin framme, och det är då som man ska använda de antivirala läkemedlen.

När Nyamko Sabuni säger att vi köper in mindre än andra länder så är det faktiskt inte riktigt med sanningen överensstämmande. Det finns mycket rykten som florerar. Kanske sprids en del av dem gärna av branschen själv. Man vill gärna spela ut länder mot varandra. Ta ett land som Finland, som nämndes. Den uppgift jag har är att Finland köper in ungefär lika mycket som vi köper in till sin befolkning. Vi har också länder där den här diskussionen nästan inte har förts alls, Danmark till exempel, som inte har några planerade inköp, och inte Island heller.

Svar på
interpellationer

Jag blev lite glad när jag läste Financial Times i början av mars, när man pekade ut just Sverige som ett av de länder som var i framkant när det gäller att planera för en eventuell pandemi framöver. När det gäller omfattningen av antivirala läkemedel litar jag till myndighetens bedömning av hur mycket vi ska köpa in, och det har vi som sagt redan anslagit medel för.

Anf. 169 NYAMKO SABUNI (fp):

Fru talman! Även om jag tycker att arbetet med planeringen kunde göras effektivare är jag övertygad om att förberedelserna kommer att slå väl ut när vi väl ställs inför faktum. Det jag funderar över är: Hur får man mig, som en vanlig medborgare i landet, att lugna mig när jag oroar mig för min hälsa och för mina nära och kära när jag ser beräkningar som inte går ihop med de beräkningar som kommer för hur många som kan komma att bli smittade?

De här uppgifterna om hur mycket varje land köper har kommit från Reuters, bland annat i tidningar, och uppgiften om vad Sverige köper kommer också från samma källor. Jag förstår inte varför man skulle ljuga om andra länders siffror men vara ganska exakt när det gäller de svenska siffrorna för hur många kurer vi kommer att köpa in.

Jag oroar mig för att om det finns för lite mediciner innan vi får ett vaccin som tar tre–sex månader att tillverka så finns det en risk att så pass många människor insjuknar att vi får ett för stort produktionsbortfall, vilket också i sin tur leder till ännu större problem när man väl har hindrat epidemin.

Det finns beräkningar att göra. Ska vi satsa pengar på att se till att det finns mediciner för att förhindra en för utbredd spridning, eller ska vi chansa och köpa mindre mängd och riskera att faktiskt ha ett sjukt folk som inte kan utföra de uppgifter som behöver utföras? Vad händer med dem som ska leverera vatten, el och värme? Vad händer med dem som ska ta hand om soporna? Vad händer om sjukvårdspersonalen insjuknar? Och förresten: Vem är det som ska ta hand om de smittade, som då, har jag hört eller läst, planeras bli omhändertagna i hemmen? Är det sjuksköterskor och annan sjukvårdspersonal som inte är van att ta hand om människor med så här pass hög smittrisk? Jag tror att det kommer att bli stora problem. Planeras det någonting över huvud taget om beredskapen bland sjukvårdspersonalen om hur de ska handskas med dessa människor?

Det finns också en annan siffra. Norge till exempel beräknar att 30 000 människor kommer att dö. Vi beräknar att 10 000 kommer att dö, och då har vi ändå dubbelt så stor befolkning. Varför gör man så olika bedömningar? Jag vet ju att det pågår diskussioner i EU-kretsen också. Nu är ju inte Norge med i EU. Men ni måste ändå ha utbytt lite tankar ministrar emellan om hur det ser ut, hur man tänker och varför man lägger fram de siffror man lägger fram.

Anf. 170 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Fru talman! Dödstal är egentligen helt omöjliga att ens försöka sig på att skatta. När det gäller fågelinfluensan vet man att av de registrerade fall som hittills har upptäckts så är dödstalen mycket höga, 70–80 %, i Sydostasien. Samtidigt ska man komma ihåg att många av dem som kanske har haft smittan men sedan blivit friska i de här länderna som vi

talat om – Vietnam, Kambodja med flera – aldrig har registrerats. Det kan alltså ha funnits en mycket större nämnare så att säga i den ekvationen än vad man egentligen tror, och det innebär att dödstalen kanske i själva verket är mycket mindre. Dessutom talar vi nu inte om ett virus som finns, utan vi talar om ett virus som kan komma att finnas, om det börjar smitta mellan människor också. Nu smittar det ju bara från djur till människor. Det förvånar mig alltså inte alls att man, beroende på hur man har räknat i olika länder och vilka scenarier man har sett, också har kommit fram till lite olika slutresultat.

Varför landar Socialstyrelsen på den bedömning som man landar på? Ja, den frågan ska man nästan ställa till Socialstyrelsen. Det är vår expertmyndighet när det gäller de här frågorna.

Det finns två argument till att man inte kan köpa in hur mycket som helst. Det är ju ingen ekonomisk fråga egentligen. Det här kan vi ta fram pengar till om det skulle vara så. Men det finns två argument som är ganska viktiga. Det ena är att antivirala läkemedel inte kan lagras i evighet. De måste förnyas efter tre–fem år. Det innebär att med väldigt stora lager måste vi köpa nya hela tiden. Det andra argumentet är att man kan befara att det här kan leda oss till en resistens. Precis som när man använder andra läkemedel kan det innebära att om man använder detta för mycket och sprider det för mycket i befolkningen så omvandlas viruset så att medicinen inte längre biter på det. Det gör att man måste iaktta en viss försiktighet i hur man använder antivirala läkemedel.

Sedan ingår det i planeringen, ska jag säga, att man ska försöka använda de antivirala läkemedlen på ett sådant sätt att man till exempel prioriterar sjukvårdspersonal i den här situationen. Men då ska man också komma ihåg att går man på en kur i sex–åtta veckor så skjuter man kanske upp ett insjuknande under den perioden. Men sedan efter det, när man så att säga har gått kuren färdigt, så är smittan kvar. Man försäkrar sig alltså inte om att man inte blir smittad bara för att man går på en kur på sex–åtta veckor, utan det enda vi kan använda de antivirala läkemedlen till under den perioden i en sådan situation är egentligen att se till att alla i sjukvården i alla fall inte blir sjuka samtidigt. Det är en sådan situation som man då hamnar i. Man kan inte sätta allihop, alla som jobbar, på antivirala läkemedel i sex månader på en och samma gång, därför att då kommer resistensrisken.

Det är alltså en fråga som egentligen är mycket svårare än man kanske i förstone kan tro. Jag är i alla fall nöjd med att vi under de här åren har gjort mer än någon regering tidigare och att vi då har ordentliga extraordinära smittskyddsåtgärder och en ordentlig lagstiftning på plats och att vi har köpt in antivirala läkemedel.

Vi hade 10 000 tidigare. Nu kommer vi att köpa in 545 000. Då säger du att vi borde köpt in lite mer, men våra expertmyndigheter säger att det är där vi bör landa, och det är det vi tagit fram resurser till. I ett nästa steg försäkrar vi oss om att vi, när ett vaccin väl finns framme, också kan köpa in det och se till att få det till Sverige. Det är nästa nöt att knäcka. Det är ett uppdrag till Socialstyrelsen som jag ska gå vidare med.

Anf. 171 NYAMKO SABUNI (fp):

Fru talman! Nej, jag håller inte med Morgan Johansson om att den här frågan är svårare än man inledningsvis kan tro. För mig som medbor-

gare är den väldigt enkel när jag läser siffrorna. Det ska finnas mediciner till alla.

Som du säger tar det tid att få vaccinet, och antivirala medel kanske inte garanterar för all evighet att man inte blir smittad, utan det är fråga om en tidsbegränsad period. Men det är viktigt att man skjuter upp tillfällena när man kan bli smittad. Att ha sex, sju, åtta veckor på sig gör väldigt mycket för vårt samhälle, så att ett antal människor får de här medlen för att inte riskera att bli smittade alltför tidigt.

Sedan har vi frågan om lagring. Medicinen går ut efter tre till fem år och måste bytas ut. Absolut. Den kostnaden får vi ta. Det du nu gör är att chansa på att köpa en mindre mängd för att sedan, om epidemin bryter ut, beställa mer. Problemet är bara att när alla andra också beställer kommer läkemedlen inte att finnas där. Läkemedelsbolagen kommer inte att hinna tillverka så mycket som det behövs. Det vi ska ägna vår tid åt är i så fall att ta fram vaccinet i stället för att sätta i gång och beställa mediciner när det redan är för sent.

Att medicinerna kan skapa resistens hos de människor som använder dem är en nackdel, och därför ska inga människor ha dessa mediciner tillgängliga innan en eventuell epidemi bryter ut. När Regeringskansliets egen hälsoexpert går ut och säger att han ska hamstra mediciner till sig själv och sina nära och kära kan du väl förstå hur andra då reagerar. De vill också köpa mediciner till sig själva och sina nära och kära. Och det är då medicinerna används på fel sätt.

Nej, det är inte sista gången vi diskuterar denna fråga. Jag kommer att vilja ha konkretare svar just beträffande siffrorna, för det är viktigt att både jag och de som lyssnar förstår exakt hur ni räknat.

Anf. 172 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Fru talman! Enkelt uttryckt finns det två bedömningar av hur mycket som ska köpas in. Den ena bedömningen står Sveriges expertmyndighet, Socialstyrelsen, för. De har kommit med det förslag som vi nu går fram med. Den andra bedömningen står framför allt branschen för, alltså de företag som gärna vill sälja. Om jag får välja mellan expertmyndigheten och de företag som vill sälja litar jag nog i det här läget mer på expertmyndigheten.

Vi har också resistensrisken, som finns där hela tiden. De med ekonomiska intressen kanske inte lägger så mycket vikt vid den, men för oss är den viktig för att vi inte ska köpa in väldigt mycket av ett läkemedel som sedan visar sig driva fram en mutering av viruset och vi därmed står helt nakna inför ett eventuellt nytt virus. Det är det som är bekymret.

Sverige tillhör, som sagt, de länder som ligger i framkant på det här området. I Financial Times räknas vi upp tillsammans med Frankrike, Australien och Kanada. Det är så, och även om man gör olika bedömningar av hur mycket som ska köpas in är det ändå ungefär i linje med de tankar som de flesta andra länder nu umgås med just när det gäller att göra inköp. Det handlar alltså om ungefär den nivå som vi fastnat för.

Sedan finns den andra frågan kvar, nämligen den om vaccin. Vad ska vi göra när det finns ett vaccin? Hur ska vi då se till att vi kan producera så mycket att det räcker till hela befolkningen? Det är därför jag väckt frågan om att kanske återskapa den egna, nationella produktionen av vaccin, den som en gång såldes ut. Det var 1997, när SBL Vaccin såldes

ut och privatiserades, vilket jag tycker var dumt gjort. Nu kanske vi kan göra en statlig insats som i så fall innebär att vi skaffar oss en sådan produktionsmöjlighet igen. Ett av de uppdrag jag gett till Socialstyrelsen är att följa upp detta.

Prot. 2004/05:105
14 april

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Propositioner
2004/05:141 till skatteutskottet
2004/05:147 till arbetsmarknadsutskottet

14 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Proposition
2004/05:151 Ändringar i lagen om trängselskatt

Motioner
med anledning av prop. 2004/05:85 Ny aktiebolagslag
2004/05:L16 av Jan Ertsborn m.fl. (fp)
2004/05:L17 av Inger René m.fl. (m)
2004/05:L18 av Yvonne Andersson m.fl. (kd)
2004/05:L19 av Viviann Gerdin m.fl. (c)

med anledning av prop. 2004/05:110 Upphovsrätten i informationssamhället – genomförande av direktiv 2001/29/EG, m.m.
2004/05:L20 av Martin Andreasson m.fl. (fp)
2004/05:L21 av Yvonne Andersson m.fl. (kd)
2004/05:L22 av Inger René m.fl. (m)
2004/05:L23 av Gunvor G Ericson m.fl. (mp)
2004/05:L24 av Johan Linander m.fl. (c)
2004/05:L25 av Rossana Dinamarca och Peter Pedersen (v)

15 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 14 april

2004/05:515 av *Carl B Hamilton* (fp) till finansminister Pär Nuder
Sveriges företagsskatt

2004/05:516 av *Tobias Krantz* (fp) till statsrådet Sven-Erik Österberg
Den svenska statsförvaltningens integritet och oväld

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 19 april.

16 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställts

den 14 april

2004/05:1409 av *Johan Pehrson* (fp) till justitieminister Thomas Bodström
Kriminalvårdens lokalförsörjning

2004/05:1410 av *Jörgen Johansson* (c) till finansminister Pär Nuder
Den svenska välfärdsmodellen

2004/05:1411 av *Anne Ludvigsson* (s) till näringsminister Thomas Östros
Almi

2004/05:1412 av *Eva Flyborg* (fp) till näringsminister Thomas Östros
Vattenfalls investeringar i kärnkraft

2004/05:1413 av *Åsa Torstensson* (c) till statsrådet Ulrica Messing
Bohusbanan efter år 2007

2004/05:1414 av *Sylvia Lindgren* (s) till statsrådet Ulrica Messing
Sjösäkerhetscentrum

2004/05:1415 av *Göran Norlander* (s) till statsrådet Ulrica Messing
Omflyttning av ersättningsjobb

2004/05:1416 av *Cecilia Wikström* (fp) till utbildnings- och kulturminister Leif Pagrotsky
Folkmordet på armenierna

2004/05:1417 av *Tobias Krantz* (fp) till statsrådet Lena Hallengren
Folkbildningens roll i demokratin

2004/05:1418 av *Lars Johansson* (s) till statsrådet Lena Hallengren
Validering i relation till utbildning av obehöriga lärare

2004/05:1419 av *Anita Sidén* (m) till statsrådet Barbro Holmberg
Prövning av asylärenden

2004/05:1420 av *Roger Tiefensee* (c) till statsrådet Hans Karlsson
Arbetslösheten

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 19 april.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början till och med 1 § anf. 20 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 12.54,
av andre vice talmannen därefter till och med 6 § anf. 125 (delvis)
av tredje vice talmannen därefter till och med 11 § anf. 162 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ANDERS FORSBERG

/Monica Gustafson

Innehållsförteckning

1 § Bordlägningsdebatt med anledning av vårpropositionen	1
Anf. 1 Finansminister PÄR NUDER (s)	1
Anf. 2 MIKAEL ODENBERG (m).....	3
Anf. 3 KARIN PILSÄTER (fp)	6
Anf. 4 MATS ODELL (kd).....	9
Anf. 5 LARS BÄCKSTRÖM (v).....	11
Anf. 6 ROGER TIEFENSEE (c).....	14
Anf. 7 YVONNE RUWAIDA (mp).....	16
Anf. 8 Finansminister PÄR NUDER (s)	19
Anf. 9 MIKAEL ODENBERG (m) replik	21
Anf. 10 Finansminister PÄR NUDER (s) replik	22
Anf. 11 MIKAEL ODENBERG (m) replik	23
Anf. 12 Finansminister PÄR NUDER (s) replik	24
Anf. 13 KARIN PILSÄTER (fp) replik	24
Anf. 14 Finansminister PÄR NUDER (s) replik	25
Anf. 15 KARIN PILSÄTER (fp) replik	26
Anf. 16 Finansminister PÄR NUDER (s) replik	27
Anf. 17 MATS ODELL (kd) replik.....	27
Anf. 18 Finansminister PÄR NUDER (s) replik	28
Anf. 19 MATS ODELL (kd) replik.....	29
Anf. 20 Finansminister PÄR NUDER (s) replik	30
Anf. 21 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik.....	31
Anf. 22 Finansminister PÄR NUDER (s) replik	32
Anf. 23 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik.....	32
Anf. 24 Finansminister PÄR NUDER (s) replik	33
Anf. 25 ROGER TIEFENSEE (c) replik.....	33
Anf. 26 Finansminister PÄR NUDER (s) replik	34
Anf. 27 ROGER TIEFENSEE (c) replik.....	34
Anf. 28 Finansminister PÄR NUDER (s) replik	34
Anf. 29 YVONNE RUWAIDA (mp) replik.....	34
Anf. 30 Finansminister PÄR NUDER (s) replik	35
Anf. 31 YVONNE RUWAIDA (mp) replik.....	35
Anf. 32 MIKAEL ODENBERG (m).....	35
Anf. 33 FÖRSTE VICE TALMANNEN	36
Anf. 34 YVONNE RUWAIDA (mp) replik.....	36
Anf. 35 MIKAEL ODENBERG (m) replik	37
Anf. 36 YVONNE RUWAIDA (mp) replik.....	37
Anf. 37 MIKAEL ODENBERG (m) replik	38
Anf. 38 KARIN PILSÄTER (fp)	38
Anf. 39 YVONNE RUWAIDA (mp) replik.....	39
Anf. 40 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik.....	40
Anf. 41 MATS ODELL (kd).....	40
Anf. 42 LARS BÄCKSTRÖM (v).....	41
Anf. 43 ROGER TIEFENSEE (c).....	42
Meddelande om proposition 2004/05:100.....	43
2 § Justering av protokoll	43

Ajournering	43
Återupptagna förhandlingar	44
3 § Frågestund	44
Anf. 44 ANDRE VICE TALMANNEN.....	44
<i>Kostnaden för utlokalisering av statlig verksamhet</i>	44
Anf. 45 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	44
Anf. 46 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s)	44
Anf. 47 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	44
Anf. 48 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s)	45
<i>Äldre utlandsföddas behov inom äldreomsorgen</i>	45
Anf. 49 MARIA HASSAN (s)	45
Anf. 50 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s).....	45
Anf. 51 MARIA HASSAN (s)	46
Anf. 52 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s).....	46
<i>Yrkesutbildningen inom gymnasieskolan</i>	46
Anf. 53 AXEL DARVIK (fp).....	46
Anf. 54 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s)	46
Anf. 55 AXEL DARVIK (fp).....	47
Anf. 56 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s)	47
<i>Valfrihet i barnomsorgen</i>	48
Anf. 57 INGER DAVIDSON (kd)	48
Anf. 58 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s)	48
Anf. 59 INGER DAVIDSON (kd)	48
Anf. 60 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s)	49
<i>Klimatmålet</i>	49
Anf. 61 KARIN SVENSSON SMITH (v).....	49
Anf. 62 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s)	49
Anf. 63 KARIN SVENSSON SMITH (v).....	49
Anf. 64 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s)	50
<i>Utlokaliseringen av Folkhälsoinstitutet</i>	50
Anf. 65 GABRIEL ROMANUS (fp).....	50
Anf. 66 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s)	50
Anf. 67 GABRIEL ROMANUS (fp).....	51
Anf. 68 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s)	51
<i>Utlokaliseringen av statliga myndigheter</i>	51
Anf. 69 RIGMOR STENMARK (c).....	51
Anf. 70 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s)	52
Anf. 71 RIGMOR STENMARK (c).....	52
Anf. 72 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s)	52
<i>Miljösanktionsavgifter</i>	53
Anf. 73 MAGDALENA ANDERSSON (m).....	53
Anf. 74 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s)	53
Anf. 75 MAGDALENA ANDERSSON (m).....	53
Anf. 76 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s)	54
<i>Stöd till frivilligorganisationernas arbete i missbrukarvården</i>	54
Anf. 77 ULRIK LINDGREN (kd).....	54
Anf. 78 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s)	54
Anf. 79 ULRIK LINDGREN (kd).....	54

Anf. 80 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s).....	55
<i>Ungdomar utanför arbetsmarknaden</i>	55
Anf. 81 ANNIKA QARLSSON (c)	55
Anf. 82 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s).....	56
Anf. 83 ANNIKA QARLSSON (c)	56
Anf. 84 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s).....	56
<i>Förslaget till stopplag</i>	57
Anf. 85 HARALD NORDLUND (fp).....	57
Anf. 86 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	57
Anf. 87 HARALD NORDLUND (fp).....	57
Anf. 88 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	57
<i>Jämställdhetsperspektivet i FN-konferensen för hållbar utveckling</i>	58
Anf. 89 HILLEVI LARSSON (s).....	58
Anf. 90 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s).....	58
Anf. 91 HILLEVI LARSSON (s).....	58
Anf. 92 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s).....	59
<i>Bensinpriset</i>	59
Anf. 93 ULLA LÖFGREN (m).....	59
Anf. 94 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s)	59
Anf. 95 ULLA LÖFGREN (m).....	59
Anf. 96 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s)	60
<i>Miljön i skolan</i>	60
Anf. 97 CHRISTER NYLANDER (fp)	60
Anf. 98 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s).....	60
Anf. 99 CHRISTER NYLANDER (fp)	61
Anf. 100 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s).....	61
<i>Återvinning av glas</i>	61
Anf. 101 SVEN GUNNAR PERSSON (kd).....	61
Anf. 102 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s)	62
Anf. 103 SVEN GUNNAR PERSSON (kd).....	62
Anf. 104 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s)	62
<i>Alkoholpolitiken</i>	63
Anf. 105 GÖRAN NORLANDER (s).....	63
Anf. 106 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s).....	63
Anf. 107 ANDRE VICE TALMANNEN	63
4 § Svar på interpellation 2004/05:469 om lokalisering av vindkraftverk i Öresund	64
Anf. 108 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s).....	64
Anf. 109 EWA THALÉN FINNÉ (m)	65
Anf. 110 LARS TYSKLIND (fp).....	66
Anf. 111 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s).....	67
Anf. 112 EWA THALÉN FINNÉ (m)	68
Anf. 113 LARS TYSKLIND (fp).....	69
Anf. 114 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s).....	69
Anf. 115 EWA THALÉN FINNÉ (m)	70
Anf. 116 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s).....	70
5 § Svar på interpellation 2004/05:489 om investeringsbidrag för bostadsbyggande	71

Anf. 117	Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s)	71
Anf. 118	NINA LUNDSTRÖM (fp)	72
Anf. 119	Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s)	73
Anf. 120	NINA LUNDSTRÖM (fp)	74
Anf. 121	Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s)	75
Anf. 122	NINA LUNDSTRÖM (fp)	75
6 §	Svar på interpellation 2004/05:410 om äldres rätt att välja boende	76
Anf. 123	Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	76
Anf. 124	NINA LUNDSTRÖM (fp)	77
Anf. 125	DAN KIHLESTRÖM (kd)	78
Anf. 126	Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	79
Anf. 127	NINA LUNDSTRÖM (fp)	80
Anf. 128	DAN KIHLESTRÖM (kd)	81
Anf. 129	Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	82
Anf. 130	NINA LUNDSTRÖM (fp)	82
Anf. 131	Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	83
7 §	Svar på interpellation 2004/05:423 om förskrivning av antidepressiva medel till barn	84
Anf. 132	Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	84
Anf. 133	JAN LINDHOLM (mp)	84
Anf. 134	Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	85
Anf. 135	JAN LINDHOLM (mp)	86
Anf. 136	Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	87
Anf. 137	JAN LINDHOLM (mp)	88
8 §	Svar på interpellation 2004/05:503 om försäljning av receptbelagda läkemedel på Internet	88
Anf. 138	Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	88
Anf. 139	Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp)	89
Anf. 140	Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	90
Anf. 141	Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp)	91
9 §	Svar på interpellation 2004/05:429 om stopplagens konsekvenser	92
Anf. 142	Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	92
Anf. 143	MARIA LARSSON (kd)	93
Anf. 144	Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	94
Anf. 145	MARIA LARSSON (kd)	95
Anf. 146	Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	96
Anf. 147	MARIA LARSSON (kd)	97
Anf. 148	Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	98
10 §	Svar på interpellation 2004/05:475 om låssystem för äldreboenden	98
Anf. 149	Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	98
Anf. 150	MIA FRANZÉN (fp)	100
Anf. 151	ELINA LINNA (v)	101
Anf. 152	Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	101

Anf. 153	MIA FRANZÉN (fp).....	102
Anf. 154	ELINA LINNA (v).....	103
Anf. 155	Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	103
Anf. 156	MIA FRANZÉN (fp).....	104
11 §	Svar på interpellation 2004/05:448 om folkhälsopolitiken	104
Anf. 157	Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s).....	104
Anf. 158	ELINA LINNA (v).....	106
Anf. 159	GABRIEL ROMANUS (fp)	107
Anf. 160	Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s).....	108
Anf. 161	ELINA LINNA (v).....	109
Anf. 162	Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s).....	109
Anf. 163	ELINA LINNA (v).....	110
Anf. 164	GABRIEL ROMANUS (fp)	111
Anf. 165	Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s).....	111
12 §	Svar på interpellation 2004/05:471 om pandemi	112
Anf. 166	Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s).....	112
Anf. 167	NYAMKO SABUNI (fp).....	114
Anf. 168	Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s).....	115
Anf. 169	NYAMKO SABUNI (fp).....	116
Anf. 170	Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s).....	116
Anf. 171	NYAMKO SABUNI (fp).....	117
Anf. 172	Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s).....	118
13 §	Hänvisning av ärenden till utskott	119
14 §	Bordläggning.....	119
15 §	Anmälan om interpellationer	119
16 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar	120
17 §	Kammaren åtskildes kl. 18.35.	121

Elanders Gotab, Stockholm 2005